

ZIAKTU THU HMA

Chhandamna hi bo leh thei nge bo thei tawh lo? tih thua kum 2005 bawr chho vel atang khan zoram mipuite kan han phawklêk thar leh deuh hluai a. A chhan ni bera lang chu; kha mi kum vel khân, thu ziake lama kan mi chhuanvawrte zinga pakhat, Upa Dr. PC Biaksiana lehkhabu ziake, "Chhandamna, Bo leh thei Nge Bo thei tawh lo" tih bu an chhiar atangin a ni awm e. He lehkhabu ziake tui a tum tak leh a bu chhâng thuin a kawh ber chu, "Mi vawî khat a pianthar tawh chuan, chhandamna ni a, eng ang pawhin sualah tlu leh mahse, Drugs ngawl vein OD hialin lo thi mah se, a hmaa a lo pianthar tawh chuan chhandamna ni tho tho vang, a thih dânin emaw, suala a tlûk lehna mai khan kori a tu lo ve. Miin chhandamna hi vawî khat a chan tawh chuan, a nghet lutuk a, engti kawngmaha bo leh thei a ni tawh lo. Thil sual eng ang pawh lo ti leh se, chhandamna hloh khawpin a khawsa thei tawh lo" tih chu a lehkhabu pûmpui zirtirna a kawh, han khai khawm theih dân chu a ni deuh ber mai.

Adik tak chuan, he zirtirna hi hi thil thar a ni lo va, Upa PC Biaksiana rawn tih chhuah pawh a ni hek lo. Kum 1517-a Martin Luther a n, "Pope-in Kristian kohhrante a kaihhrui dân hi Bible-nên a inkalh a ni" tia, a hnial kalh (protest) hnu khân, kohhran siamthatu (Reformers) te zingah chhandamna thua ngaihdân inang lo a lo chhuak zêl a. Kum 1600 bawr chho vel lai atang daih tawhin he zirtirna hi a lo piang tawh a ni. Ama'rawhchu, hun a lo kal zêl a, a tak taka Kristian nun kal chho zêlah mi an lo tlu leh a, tlu hlen leh ta te pawh sawi tûr tam tak an lo awm bawk a. Chuvângin he zirtirna hian zuai chang a nei thin a. Amaherawhchu, thangthar an lo chhuak zêl a. Kros-thu te, piantharna te, chhandamna chungchanga harh tharna leh, tui tharna a lo thlen châng apiangin he thu hi a lo nung thar leh thin a, harhna a lo chuai leh apiangin amahin a chuai ve leh mai thin bawk.

Hun a lo kal zêl a, kum 1900 hnu lam hian Europe leh USA a protestant thenkhatte zingah harhtharna lam ngaina mi (revivalists) leh phurna leh taksa chêtna (charismatic movement) lam ngaisâng mi te an lo chhuak thar zêl a, chûng hote chuan hmanlaia Kohhran siamthatu (Reformers) thenkhatte zirtirna thu mu tawh hnu chu an rawn kai tho leh thin a. Mizoramah pawh Kristiana a lo luh hnu hian vanneithlak takin a khat tawkin harh tharna a lo thleng reng a. Hei bakah hian Mimal tute emaw lo harh thar thut an awm bawk thin a. Pathian malsawmna kan dawn a nih avangin a lawmawm hle. Ama'rawhchu a mimala lo harh thar thut te zingah hian hmânlai mite thu ziake an rawn chhiar atangtea hêng zirtirna hmasa thu mu tawh hnu rawn chawh nung leh an awm zauh thin a. Upa PC Biaksiana pawh hian sorkar hna sang leh pawimawh tak a chelh laiin kum 1900 hnu lama mi thar tê tê, harh tharna lam uartu (Revivalists) thenkhatte thu ziake lehkhabu hrang hrang a chhiar atangin he thu hi a rawn tui pui thar ve a, hêng ho ziake hi la khawmin, lehkhabu a rawn siam ve leh ta mai niin a lang. Chung chu a lehkhabu rawn ho a târlan atangte hian a hmuh thiam theih a ni. Pathian thua a tuina te, a taihmakna leh a chhiarzauna te erawh chu a fakawmin a zahawm hle.

Mizorama ringtu thenkhatten hnial thiam chiahe lo mahse pawm harsa ti an tam a, chuvângin, "Chhandamna (piangthar tawh) te an bo leh thei nge bo thei tawh lo" tih chungchângna Bible zirtirna dik tak hi Zoram mipuite hriata puan chhuah a tul ta hle a. Heng te avang hian ka theih tawkin mi thiamte ziake pakhatmah rawn ve lovin Thlarau Thianghlim kaihruainain Bible-atang chauhvin ka han ziake ve ta a. Mi fing ber leh mi mawl berte pawhin vawî khat an chhiara an hriatthiam mai theihna tûr khawpa mawl (simple) leh Chiang siin ka han buatsaih a ni. Nger/awn lam (bias) nei sa map lova rilru lai tak pu chung a chhiartu leh ngaihlathute tan chuan Pathian thu dik hmuh chhuahna tham a niin ka hria. Ama'rawhchu he thuina a kaihhrui "Tlu, Tluksan leh Hnungtawh chungchang te pawh kan hrut tel dawn avangin a tawp thlenga uluk leh dawhthei taka zir turin chhiartute kan ngen hmasa che u a ni.

Tûnlai mite chu Computer age-a chêngte kan nih tawh hlawm avangin lehkhabu chhiar tha peih kan tlêm tawh hle a, chuvângin chipchiar taka ziah lan pawh châkawm hle mahse, a bute a chhah lutuk loh nan leh mitin tâna chhiar zuamawm tawk a nih theih nan; tawikim thei ang berin ka' n ziake a. Thu lama mi ril leh chik taka chhût peih te tân chuan a beithamin an duh khawp lovang tih pawh ka hai lo. Amaherawhchu hemi chin tal pawh hi ngun taka zir duhtute tân chuan zirtirna dik lo laka himna khawp chu a ni tho awm e.

Chhiartu leh ngaihlathu zawng zawngten, Thlarau Thianghlim kaihhrui azârah hlâwkna ropui tak hmuhin suala tlu bo pil leh mai lova, chhandamna tluantling leh famkim an chan phah ngei ka beisei a. Chu chu he lehkhabu ziake chhan, ka duhtusâm leh, ka tawngtâina a ni e.

Pastor PL Biakchhawna
Nisarih Tlang, Aizawl, Mizoram.
(Ph : 9436143606)

BUNG 1

THU KAMKEUNA

“Vawi khat chhandam tawh chu Chhandam hlen” tih Rinna (Once Saved Always Saved Theory)

Chhandamna famkim, ringtu nun ziktluak, a tawp thlenga rinawm, nunna Lal lukhum chhe thei tawh lo chu in chhungkuuaa hlim tak leh kokim taka in chan ngei theih nan Thlarau thianghlim tanpuinain rilru tawngtaina nen heng thu te hi ilo zir dawn teh ang u hmiang.

“Mi chu vawi khat a lo pian thar tawh chuan chhandam a ni a. Eng ang pawhin سوال lo tlu leh thin mahse, suala a tûk reng laiin inlamlêt hman lovin lo thi palh pawh ni se, chhandam a ni tho tho ang” tih thu hi (Once Saved Always Saved Theory) an tih chu a ni a, a vawrh lârtu ber berte zinga pakhat chu John Calvin-a a ni. Amah hi Presbyterian kohhran dintu (Founder) a ni nghe nghe a. John Calvin-a hian ruatlâwk (pre-destination) thurin a a rawn ti chhuak a. “Pathianin a chhandam tûr te chu a ruat lâwk sa vek a, chûng a ruat lâwkte chu engti kawng mahin an bo thei lo. A ruat lâwk ve loh te chuan eng ang pawhin chhandamna hi zawng mahse, an hmu ve dawn bawh hek lo” tiin a zirtir a. Chu chu a ring nget tlat bawh a ni. Calvin-a zirtirna pawmtu zinga mi thenkhat chuan, chhandam tûrte chauh ruat lâwk (Single predestination) ni lovin, chhandam loh tûrte pawh Pathianin a lo ruat lâwk sa vek niin (double predestination theory hi) an ring bawh a. An pawm dân tak phei chuan, 'unconditional election' an ti a, chumi awmzia chu, "Pathian khawngaihna chungnung leh, zalênin ama duh dân leh, lâwm zâwng a ruat lâwk liau liau a ni a, a dawngtu mihring lamah duhna emaw, rinna emaw, chhan leh vâng engmah a awm lo" tihna a ni. Thlan te thinlung chu Amah thlang thei tûrin Pathianin a rawn kai tho va, a thlan lohte chu a khawih lo mai a ni. Pathian chu a mi thlante thinlung ti nê m a, a thlan lohte thinlung rawn ti saktu angin a zirtir a ni.

Chu chu Kohhran Chanchin lo zir tawh te chuan kan hre tlângpui awm e. Mi thenkhat chuan John Calvin-a hi an ngaihsan êm avângin a ngaihdân leh pawm dân rêng rêng chu dik vek tûrah an ngai niin a lang a. Amah kha Kohhran Siamthat hun laia thawh hlâwk ber pakhat a ni tih chu phat rual a ni lo. Nimahsela Kohhran Siamthatna kawng a sûlsutu ber a nih vâng ngawtin a ngaidân leh zirtirna zawng zawngte dik vek tûra ngaih chu a dik ber lêm lo vang. Kohhran Siamthatna a hmahruaitu ber Luther-a nê n pawh an ngaihdân leh pawm dân a inang vek bik lo a ni.

Mizoram Presbyterian kohhran pawh hi John Calvin-a zirtirna 'Ruat lâwk' (Pre-destination) pawmtu an ni thin a. Amaherawhchu kum 1924- '25 chho vêl aţang khân Rinna avânga khawngaihnaa chhandamna thu hian min chiah hneh ta zâwk a, khata ţang khân zawi zawiin ruat lâwk zirtirna thu hi a zuih hret hret niin a lang. Tûnah phei chuan Mizoram Presbyterian kohhran hian ruat lâwk thurin bulpui inngahna "Welsh Confession" Pu Zosaphluia rawn pêk Calvina zirtirna chu an lo hluihlawn ta niin a lang. (Thu leh Hla December 1998 phek 13-15 C Vanlalzawma Article). Hei hian, "Vawi khat pianthar tawh chuan eng ang pawhin thil soal lo tiin lo tlu hlen pawh ni ila, chhandam kan ni dawn tho tho," tih thurin hi a lo dik tawh lovin a him tâwk lo a ni tih a ti Chiang hle âwm e.

John Calvin-a zirtirna 'Ruat lâwk' tih leh, 'vawi khat chhandam tawhte an bo thei tawh lo, (Once Saved Always Saved) tih thurin hi Jacobus Arminius-a chuan dik tâwk lo nia a hriat avângin nasa takin a lo do tawh thin a. A dik tak chuan amah Arminius-a ngei pawh kha a tirah chuan Calvin-a zirtirna pawmtu ruh tak a ni thin. Calvin-a mâkpa Bez-a hnuai a zir chhuak a ni nghe nge a. Tum khat chu Koornheert-a nê n Ruatlâwk thurin chungchânga inhniálna (debate) an nei a, chumi tum chuan a ţanhmun chu phêt zâwk hlein a in hria a. Heta ţang hian Calvin-a zirtirna (Calvinism) chu a hnâwl ta a. "Pathianin mi tumah chhandâm tûrin emaw chatuana boral tûrin emaw a ruat lâwk lo a ni" tih hi a ring ta zâwk a, rinna avânga khawngaihnaa chhandam tih thu hi Bible zirtirna dik tak a lo ni tiin huaisen takin a zirtir ta zâwk a ni.

Arminius-a zirtirna chuan Holland ramah nasa takin inhniálna a chawh chhuak a. A thawhpuite zingah ngei pawh amah thlâwptu leh thlâwp lotu an inthen phawk a ni. Chuvângin, Arminius-a chuan hemi chungchâng ngaihtuah tûr hian sawrkâr chu Inkhawmpui ko tûrin a ngên a. Amaherawhchu inkhawmpui koh a nih hmain kum 1609 khân Arminius-a chu a thi ta hlauh a. A thih hnu kum 9-ah, November 13, 1618 aţanga May 9, 1919 khân an State General chuan Synod of Dort (Dort Inkhawmpui) chu a ko ta a. He Inkhawmpui hian Arminius-a zirtirna (Remonstrances) chu zirtirna dik lo tiin an hnâwl a. John Calvin-a zirtirna (Total depravity; Unconditional love; Limited atonement; Irresistible Grace; Perseverance of the Saints) tih chu an pawm hlen ta zâwk a ni. Chu chu a lamtawiin "TULIP" an ti a, A mizo tawng chuan -

T....Total Depravity (Chhe lai let der)

U...Unconditional Love/election (Tiamkam awm lo hmangaihna or thlanna)

L.... Limited Atonement (Ruat bik te chauh tlanna)

I.....Irresistible Grace- (Hnar theih loh khawngaihna)

P.....Perseverance of the saints. (Mithianghlim te tuar khawchhuahna)

He Inkhâwmpui thutlûkna hi ãanchhana hmangin mi ãenkhath chuan John Calvin-a zirtirna ruatlâwk thurin hi dik hliah hliahah ngaiin, "Arminius-a zirtirna chu Synod of Dort-ah khân zirtirna dik lo tiin hnâwl a ni daih tawh alâwm" tiin an sawi ãin a. Kha Inkhâwmpuiah khân Arminius-a zirtirna vuantute zinga puipa ber, Arminius thlâka University of Leiden-a professor hna chelhtu Simon Episcopius-a leh a sangawizâwmpui mi sawm leh pahnihte chu an ãanhmun sawifiah tûrin koh chu an ni ve ngei a. Nimahsela, kha Inkhâwmpuiah khân 'Thlarau Thianghlim 'âw' ngaihchâna tak tak a awm meuh emaw chu âw! a tih theih a. A chhan chu president leh first secretary te kha Calvin-a zirtirna pawmtu ruh tak ve ve an ni a, anni bâkah khân Dutch mi khawmpui palai zawng zawng kha Calvin-a zirtirna vuantute vek an ni bawk. Chuvângin Arminius-a zirtirna pawmtute chu an tlêm tham êm avângin an chan tûr chu a chiang sa vek a ni.

Rin lâwk sa ang ngeiin Armenius-a hnung zuituten an hneh lo vin thiam loh chan tîr an ni a, tihduhdahnain a zui nghal bawk a ni. Armenian pastor zahnih zetin an hna an chên a; mi thiam leh langsar tak John Van Olden Barnveldt-a pheichu a lu an tân sak nghe nghe; Hugo Grotius-a pawh dam chhûnga lung in tâng tûrin an ti bawk a, kum hnih hnuah a tlân chhuak ta hlauh zâwk pawh a. Anni bâkah hian Armenian tam takin Holland ram an tlân chhiat san bawk a ni. An chêt duh dân hi a râwng hle a, 'Thlarau Thianghlim kaihhrainnaa che an ni ang' tih rin a har hle.

Tihduhdahna a kian hnu chuan Arminius-a zirtirna vuantute chu Holland ramah lo kîr lehin sorkar phalna ngeiin kohhran leh Sikul eng emaw zât an dân ta a. An thu ken chu midang tam takin an zâwm ve zêl a, vauna leh rin dân hlui vawn tlut duhna dah ãa a, rilru fîm taka miin an han ngaihtuah chuan Pathian ruahmannna nêin inmil hle nia hriain rinna avanga khawngaihnaa chhandam kan ni tih thu hi an rawn pawm ãin a ni. Dik taka sawi chuan a zirtirna ang hi amah Arminius-a hma daih tawh khan England ramah pawh an lo pawm dân sa a ni reng tawh a. The Articles of Religion-pawh hian Armenian lam nge a âwn a, Calvinistic zâwk a âwn tih sawi a har hle a ni.

India ram Presbyterian Kohhran ngei pawh hian John Calvin-a ngaisanga a zirtirna vuantu ni tho siin ruatlâwk thurin leh chhandamna bo thei lo tih thuah hi chuan he zirtirna hi a him tâwk lo nia an hriat avângin a hnung an zui ta lêm lo a. He mi chungchângah hian mi thiamte ngaihdân a rual lo hle a ni tih chu zir zau deuh tân chuan a hmuh theih ang a, a khawi lam lam pawhin Bible hi ãanchhan berah an hmang ve ve tho a ni. Amaherawhchu 'Chhandamna bo thei tawh lo' tih pawmtute Bible châng ãanchhan dân leh an sawifiah tum dân han zir chian hian, chhandamna thuah hriat kim tawh loh an nei niin a lang.

Chhandamna chungchang (soteriology) kan sawi hian, Bible hian Lal Isua ringa vawi khat piantharna mai hi a sawi lo va, nitin sual thih sana Isua nêna inzawm chhoh zêlna nun leh, thih thlenga rinawm taka a thupêkte zâwma Isua tâna indahhran hmiahna a kâwk tel nghal vek a ni tih kan hre tûr a ni. Chhandamna bo leh thei a ni nge bo leh thei tawh lo tih hrethiam tûrin a lêr a tanga ãan lovin chhandamna famkim leh tluantling awmzia kan hriat hmasak a ngai a ni. Ngun tak leh tih tak zeta ãawngtai chungin chhandamna awmzia chu i zir ãan ang u le.

BUNG 2

CHHANDAMNA CHHAWNG THUM (Chhandamna rahbi Pathum)

Sual khura kan tâna hi a thûk êm êm a. Kawng khat maia chandam theih kan ni tawh lova. A tirah mihring masa ber Evil eh Adama te chu Pathian anpui ãa famkima siam an ni a, Pathian thu an rin chhûng leh Pathian thu anga an awm chhûng chuan Pathian kianga chatuana hlim taka chêng reng thei tûr an ni a. Amaherawhchu Pathian an rinna chu bumna avangin a hloh a. A hmasaberin mihring chu rin lohna sualah an tlu a, chu chuan thil tih sualnaah a hruai lût a. Chu sual man chu chatuana thihna leh boralna a ni. Chuta ãang chuan an thlahte zawng zawng chu nihna sual nei sain an lo piang ta zêl a ni. Chu nihna sual chuan a tih sual tir a, chu tih sualna rah chu thihna a lo ni ta zêl a ni. Chuvângin chhandamna famkim leh tluantling nei tûr chuan rahbi (step) pathum lai paltlang a lo tûl ta a ni. Entirnan, "Chutianga thihna râpthlâk ata chu Pathianin min chhanchhuak tawh a, min la chhanchhuak mêk zêl a; min la chhanchhuak leh zêl dawn tih amahah chuan beiseina kan ngath a" (Who deliver us from so great a death, and doth deliver: in whom we trust that He will yet deliver us (KJV - II Kor. 1:10) tia Paula'n a sawi angin, chhandam tawh, chhandam mêk leh, chhandam zel tûr kan ni tih hi kan hriat thiam a pawimawh hle a ni.

Tin, zawlnei Amosa-pawhin, Lal Isua lo kal lehna ni, Lalpa nia chhandamna famkim chu lo thleng tûr a ni tih a sawina-ah, chhandamna famkim kan chan a pawimawhzia ti hian tehkhin thuin a lo sawi bawk a. "Sakeibaknei kalsan a, savawm tâwk mi ang leh, inah lût a bang chungah kut ngath a, rûlin a chuk ang chu a ni," tiin. (Amos 5:19) Mihring chu chhandamna tluantling leh, famkim chang tûr chuan, a hmasa berin Sakeibaknei lak a tângin a him phawt a ngai a, tin, sakeibaknei lak a tângin him tawh mahse, Savawm a tâwk leh tlat mai a, Savawm lakah pawh chuan a him leh a la ngai a nih chu. Chutiangbawkin, Sakeibaknei leh, Savawm lakah chhandam ni tawh mahse, inah a han lût a, bangah a kut a han ngah khân, rûlin a lo la chuk

thei fo mai. Tichuan chhandamna tluantling chang tûr chuan, Chu rûl chukna lakah pawh chuan a him leh a ngai a ni. A awmzia chu - sual thenkhat chauh laka chhandamna mai hi a tâwk lo va, sualna zawng zawng laka chhandam kan ngai tihna a ni. "Lalpa chuan sualna zawng zawng lakah mi chhan chhuak ang a, a vân ramah chuan him takin mi thlen ang," tia Paula'n a lo sawi ang hian. (II Tim 4:18). Chûng chhandam kan ngaihna rahbi chi hrang hrang pathumte chu lo zir ho leh ila.

1. Nih Sualna : A hmasaberin mizo upain, "Sakâwlin sakâwl a hring, sial rângin sialrâng a hring, Sunhlu kûngah thei dang a rah ngai lo," an lo tih thin angin, Evil eh Adamate bawhchhiatna avângin kan pian tih aţanga sual saa lo piang kan ni a. Chu 'Nihna sual, pian pui sualna' lak aţanga chhandam ngai chu kan ni.

2. Nitina tih sualna : A pahnihnaah chuan, nitina kan thiltih sualna leh, zirtirna diklo lakah te, Sakawlh hnung zuina leh chibai bûkna lakah leh bumna tinrêng lak aţang tea chhandam ngai kan ni bawk a.

3. Sual pu Taksa thi thei : A pathumnaah chuan, nakinah vân ramah Pathian kianga chatuana kan chên ve theih nan bawhchhiatna sual vânga he kan taksa thi thei leh, ţawih thei, sual ânchhe lak ata hi; thi thei tawh lo leh, ţawih thei tawh lo tûra chhandam leh, siam thar ngai kan ni bawk.

Hêng zawng zawng lak aţanga chhandam kan nihna hi, chhandamna famkim chu a ni a, chhandam tawh, chhandam mêk, chhandam tûr, tiin an sawi bawk thin. Rinna avânga a thlâwna Thiamchantirna, rinna avanga a thlâwna tih thianghlimna, leh rinna avânga thlâwna tihropuina, ti te pawhin an sawi bawk thin a ni. Hêng sualna zawng zawng lak aţang hian a vaia chhandam kan ngai a ni. A rahbi hmasa ber, Eden bawhchhiatna sual lak aţanga chhandam kan nihna chu rinna avânga piantharna hi a ni a, chu piantharna kan chan vâng ringawta" Ka bo thei tawh lo" lo tih mai chu a la hun lo tih kan hriat thiam nghal pawh a tul âwm e. Tûnah fiah leh zuala kan hriat chian theih nân a rahbi hmasa ber aţanga a tâwp thlenga chhandamna chu i lo zir chho dawn teh ang u le.

BUNG 3

CHHANDAMNA RAHBI PAKHATNA

(Rinna avanga Thiamchantirna / Justification by faith)

Rom 5:16 &18; I Korin 6:11; Gal 12:16; Kol 1:22; 2:13

Nih sual laka chhandam tawh kan nihna : A hmasa berin nihna sual laka chhandam kan nihna lo zir hmasa ila. "Paten grêp thur an ei a, an fate hâ a ţim e' (Jer 31:29) tia Bible-in min hrilh angin leh, kan pi leh puten, "Sialrângin Sialrâng a hring, Sakâwlin Sakâwl a hring, Sunhlu kûngah theidang a rah ngai lo" an lo tih angin, Evi leh Adama te dân bawhchhiatna sual avângin an thlahte zawng zawng hi misual leh mitthi, thiamloh chang boral tûr kan ni tawh. Mi sual ni satliah mai lovin, NI SUAL SA(a niha ni sual) kan ni tawh (Rom 5:12). Mi suaksualte chu an nu pum chhûng aţang rênga Pathian laka thenin an awm a," a ti a (Sam 58:3). Tin, Paula'n, "Thinurna faa piang rêng kan ni," tiin a sawi bawk a (Ephesi 2:3). Zawlnei Isaia chuan, "Chhûl aţang rêngin bawhchhetu an ti thin che u tih ka hre si a," tiin min hrilh bawk (Isaia 48:8). Pathian thu chuan, "Nu te pum chhûng aţangin suala pai kan ni a, Pian tih aţangin sual sain kan lo piang tawh a ni" tih hi min hriattir dân a ni. (Sam 51:5).

Thil kan tih sual êm êm kan hre lo a ni mai thei. Mahse Adama thlahte kan nihna leh mihring kan nihna hrim hrim hi sual a ni. Mi chu zu ruih vânga sual ni lovin, a sual vânga rui, uire vânga sual ni lovin, a sual vânga uire, tualthah vânga sual ni lovin, a sual vânga tual that thin, a thil rûk vânga sual ni lovin, a sual vânga rû thin, etc. . . a ni zâwk. He kan nihna tenawm leh sual tak avang hian Pathian nêñ kan inrem thei tawh lova, a kiangah kan chêng thei tawh hek lo. Chuvangin he nihna sual ânche lak ata hi chhandam kan ngai a ni. Mahse he kan nihna sual lak ata hi tumah kan inchhan chhuak thei lova, kan intidanglam thei hek lo (Jeremia 13:23). "Rûl thlah Diablola fa" kan nih tlat tawh avângin kan nihna ang angin kan zia pawh a lo rah chhuakin a lo par chhuak ta thin a ni. (Matthaia 23:33; Joh. 8:44).

He kan nihna sual tenawm tak hi siam thar emaw, nihna thar emaw-a thlakthleng a nih loh chuan, mihring aţang hian Pathian lawm tlâka ţa engmah a chhuak thei tawh lova, thinlung bum hmang chhe lailet dêr kan ni a, engti kawngmahin chhandam kan ni thei tawh lo a ni. (Jer 17:9). Chu thinlung sual sak tak mai chu thlâk thlenga thinlung thar nei tûr chuan, Kross thu hmangin; Thlarau Thianghlim hnathawh azârah chauh neih theih a ni. "Tin, in chungah tuifim ka theh ang a, in lo thianghlim ang a, in bawlhhlawhna zawng zawng leh in mi limte lak ata ka tlêngfai ang che u. Thinlung thar ka pe ang che u a, in chhûngah thlarau thar ka dah ang; in tisa ata thinlung, lung anga sak chu ka la bo ang a, thinlung, tisa anga nêñ ka pe zâwk ang che u. Tin, in chhûngah ka thlarau ka dah ang a, ka dân siamah ka lên tîr ang che u a, ka thupêkte chu in vawng ang a, in zâwm ang" (Ezek 36:25-27) tiin Pathian thuin a sawi a ni.

Chu nihna sual laka chhandam leh thiam chantir kan nih dân chu Biakbûk rawngbawlna aţangin kan hmu thei a ni. Chiang leh zuala kan hriat theih nan, Kross hma lama mi ten chhandamna an hmuh dân lo sawi ta ila. Kros hma lamah khân dân bawhchhia misualte chu man chhuah an nih chuan, hretu pahnih emaw

pathum emaw thuin lainatna tel lova lunga denhlum tûr an ni a, pumpelhna kawng a awm lo, Hebrai 10:28. Amaherawhchu, misual chuan chhandam a nih leh theih nan, a aiawha thi tûr Beramno a rawn kai ang a, Beramno lu chungah a kut nghatin a sual a puang ang a, tih tak zetin a sim tûr a ni. A sual phurtu Beramno chu misual chuan ama kut ngein a that tûr a ni. Tichuan, Beramno thisen chu a chhuaha Beramno chu a thih veleh, a thattu misual kha a tun hma sual zawng zawng chu thai bo leh ngaihdam niin a thlâwna thiam chantir a lo ni ta a, a pian tih atanga vawi khat mah thil la tisual lo angin mi fela chhiar a lo ni ta bawk a, dânin thiamloh a chantir thei tawh lo va, a dênghlum thei tawh bawk hek lo a ni.

Chutiang bawk chuan, "Kan la chak loh lai khan a hunteah Krista chu misualte aiah a lo thi ta si a. (Rom 5:6-8). "Nimahsela Pathian chuan a mi hmangaihna chu fak tlâkin a lan tir a, misualte kan la nih laia Krista kan aia a thih avâng khân," (Rom 3:24,25). "Sual lamah te thi tawhin felna lamah kan nun theih nân amah ngein thingah khân A taksain kan sualte a phur a, Ama vuakna vualte chuan tih damin kan awm ta." (I Petera 2:24; 5:9). "Chutichuan a thisena thiam chantira kan awm tawh hnu hian, amah avângin Pathian thinurna lak ata chu chhandamin kan awm ngei ang. Hmêlma kan nih lai maha a Fapa thihna avâng Pathian nêna lo inrem tawh kan nih si chuan, inrema kan awm tawh hnu hian a nunna avângin chhandamin kan awm ngei ang." (Rom 5:9-10). "Chu Isua chu kan sual avângin man tirin a awm a, thiam kan channa tûrin kaih thawhin a awm bawk a." tiin a sawi a ni. (Rom 4:25).

Misualin a aiawhtu tûr Beramno pawî sawi rêng rênglo ama kut ngeia a tih hlum thi hnuang mai, chalchâng khur chawr chawr leh tâl zi âwt âwt a han hmuh khân, Isua Krista Pathian Beramno thattu chu amah a lo ni reng mai tih a inhrethiam a, sual huat thlalâkzia leh ama sual zia inhriain a inchhir a, tih tak zeta simna thinlung nêna Pathian hnênah thupha chawiin ngaihdam a dil a, rinnain thiam chantir leh ngaihdam a lo ni ta. Chutiang bawk chuan, Kalvary Kross-a kan sual vâng saruaka an khenbeh, Pathian Beram no hliam thi hnuang mai chu rinna mitin kan han hmu a, keimahni sual vâng a ni tih leh keimahni hi a khêng bettu chu kan lo ni reng mai tih kan inhria a. Chu veleh a hnêna ngaihdam dila sual thupha chawiin, simna thinlung tih tak zetna nêna, Isua Krista chu Lal leh chhandamtuah pawma A hnêna kan puma kan inpêk/inhlan (Surrender) hian, sual ngaihdamna leh thiamchantirna thil thlâwnpêk chu rinnain kan dawng ta thin a ni. Hei hi piantharna kan tih chu a ni. Chhandamna rahbi hmasaber 'Nihsualna laka chhandamna' chu a ni a, kan tih pakhat mah a tel lo va, Thlarau Thianghlim hnathawh azâra Pathian khawngaihna thil thlâwnpêk liau liau, rinnaa kan dawn a ni. A va ropui êm!

Tual thattu pakhat chu pólîce-ten an man a, khai hlum tûrin court-in thiamloh a chantir a. Mahse rorêltuin a khawngaih a, a lêi chawi ai pawisa tam tak chu chawi sakin a ngaidam ta a ni. Chutia lungngai taka a awm lai chuan a hnênah, "Rorêltu-in i pawisa chawi ai a chawi sak vek che a, a ngaidam tawh che, khaihlum i pumpelha, lo chhuak rawh" tiin an va hrilha. Chu tualthattu tân chuan chu ngaihdamna thu leh thiamchantir a nihna thu chu lâwm taka lo âwih leh lo pawm mai kha a tih tûr a ni a, a bâk tih theih a nei lo. Tichuan, chu thu chu a hriat veleh lâwm takin a lo pawm a ; an khai hlum ta lo a ni. Mi fel leh sualna rêng rêng nei lo anga pawm a ni leh ta a. Ama tih that leh fel vâng ni lovin, rorêltuin a khawngaihna avâng chauhvin a thlâwna ngaihdamna leh thiam chantirna chu a dawng a ni. Chutiang bawk chuan kan aia Krista a thihna azârah misual ni reng si kha sual lo anga pawm, tlinglo chu tling anga pawm, thiamloh chang chu thiam chantir, fello chu fela puan kan lo ni ta a ni, Halleluiah Amên. Hei hi chhandamna rahbi hmasa ber chu a ni. Mihring thiltih ve samzâi pakhat tiat pawh a tel lo. (Rom 5:16, 18. Rom 4:7; 1 Korin 6:11. Isaia 45:25. Ga 12:16). Krista thisen zâra ngaihdam leh thiamchantir kan ni. Ava ropui em! (Kol 1:22; 2:13).

Amaherawhchu chhandamna rahbi hmasa ber, a thlâwna ngaihdamna leh thiamchantir kan nihna hi a rahbi pahnihna, kan nitin nuna sual simna leh sual laka "tihthianghlimna nun" tello chuan chhandamna famkim a la ni mai lo tih erawhchu kan hriat a tul hle a ni. Sual sim chuang si lova ngaihdam ringawt chu Pathian thil tum a ni lo va, rinnaa sual ngaihdamna chang zawng zawngte chuan, a ngaidamtu hmangaih lêt ve-na leh, an rinna târ lanna atân an nitin nunah thinlung taka sual simna, sual lungtenna leh, sual huatna, sual hawisanna tak tak an nei thin a ni. Chu mai bâkah nitina thil tha tihna-ah an thang lian zêl tûr a ni. (Eph 2:10). Tin, a thlâwna sual ngaihdamna leh thiam chantirna hian a dawngtu hnênah sual sim theihna leh, thupêk zawm zêl theihna thiltihtheihna (power) chak tak a keng tel nghal thin a ni.

Chhandamna rahbi hmasa ber, "rinna avâng a thlâwna thiamchantirna" hi tawngkam danga kan sawi chuan "Piantharna" kan tih hi a ni. Piantharna chang (experience) lo hian chhandam a nih theih loh va, amaherawhchu, hei hi chhandamna famkim a la ni nghal mai lo tih erawhchu kan hriat thiam a pawimawh hle bawk. A bul tanna chauh a la ni. Hei hi kan sawi tawh ang khân, Evil eh Adama thlah kan nihna ; sual ânchhe lak ata chhandam tawh, tlan chhuah tawh kan nihna chu a ni. Kan thil tih pakhatmah a tel lova, Isua Krista thihna leh thawhleha azârah a thlâwna ngaihdam leh thiamchantir kan ni ringawt mai a ni. Mi tam takin he thu hi an han hriat thiama thlarauva an han vâp pawh hian an hlimin an lawm êm êm a, "Chhandam ka ni tawh, ka va lawm êm, ka bo thei tawh lo" an ti ta mai thin a. He thua kan han pianthar tih hi chuan a lâwmawmin a hlimawm êm lah tak a, "Krista zârah thiamchantir ka ni ta, thiamloh chan kahlau tawh lo, ka Pa lung a awi ta," tiin thenkhat lâwm thiam deuh phei chu an lam dawrh dawrh thin rêng a, chhandamna ropui tak a nih

avangin lawm a phuin a ropui reng a, khawvel thil zawnga ngaihtuah phei chuan engmahin a tehkhin phak awm lo ve. Mi thenkhat te phei chuan, hei ber hi emaw chhandamna vâwr tâwp chu tiin, heti lai hmunah hian an chêng reng a, sual simna leh, Pathian dân leh thupêkte zawmna lamah than chhoh zêl an tum lêm lo va, he piantharna kan tih, thiamchantirna hmunah hian lungawi takin an thu veng veng mai thin a ni.

Amaherawhchu, kan sawi tâk ang khân piantharna kan lo chan hi chhandamna vâwr tâwp a la ni mai lo va, a bul tanna chauh a la ni. Nausên piang hlim hlawl ang kan ni a, puitlin lam pan tûrin thanlenna tur kan la ngah êm êm a ni. Rinna avânga thiamchantir kan nihna thua kan lo pianthar veleh hian, Krista chu kan nunah a lo lal ta a, Krista felna chu kan felnaa vuah a lo ni a. Kan aiawh Krista zârah, fel si lo kha fel anga pawm, tha si lo kha tha anga pawm, bawhlhlawh kha thianghlim anga pawm kan han ni ta phawt mai a ni. Mahse chu mai chu Pathian thil tum a la ni lo va, Kross thiltihtheihna hmang hian, kan mihring hlui nun sual chu ching ralin, Krista nun thianghlimna, thatna leh felna chu kan nunah nem kai (imparted) a lo ni ta a ni. Hemi ni aţang chiah hian chatuan nun chu kan nei tan ta tihna a ni a. Chumi awmzia chu, Krista nêk kan inzawm ta tihna a ni. Johana chuan, "Pathianin chatuana nunna min pe a, chu mi nunna chu a Fapaah a awm a ni." tiin a lo sawi a. (I Joh 5:11).

Tichuan piangthar diktak kan nih chuan, Krista kan zawm veleh aţang hian, chhandam mêkna nun, sual thihsanna leh, sual hawisanna lamah, sual tih duh tawh lohna nunah kan thangh cho tan ta a. Hmâna kan tih duh zawng sualte chu kan ti duh lo nghal a, hmâna kan tih ngai loh Pathian thu zawm leh A rawngbâwlna te chu kan tih a lo tûl ta zawk a, chu chu kan nun hlimna ber a lo ni ta. Khawvel mi kan ni ta lova, Pathian Fa kan lo ni ta a ni. He piantharna hi vânrâm kan luh theihna tûra pawimawh hmasa ber, vânrâm ticket emaw, passport emaw ang chu a ni. Hemi nun nei (experience) lo hian tumah vânrâm an kal thei dawn lo a ni. (Joh 3:5). Amaherawhchu, heta awm reng hi a theih lohva, a rahbi pahnihna, "Rinna avânga tihthianghlimna" nun-ah kan luh chhoh a ngai a ni.

Piang thar, Krista zawmtute nitina an nun dân tûr leh an khawsak chhoh zêl dân tûr chu, Bible-in Chiang takin min hirih a. Chu chu kan sawi tâk ang khân, nitin tisa thil tih te thlarauva tihlum chhoh zêlna leh, sual leh sual anga lang zawng zawng pawh bân san chhoh zêlna hi a ni. (1Thess 5:22). Chumai bâkah Pathian dân leh thupêkte lâwm taka zawm zêlna, thuâwihna nun hi a ni. "A thupêkte pawm si lovin "Amah ka hria" titu chu mi dawthei a ni, thutak amahah a awm lo" tih a ni si a. (I Joh 2: 4; I Kor 7:19, I Tim 6:14; Joh 14:15).

BUNG 4

CHHANDAMNA RAHBI PAHNIHNA

Rinna avanga Tihthianghlimna (sanctification by Faith)

1 Kor 15:2 ; II Kor 2:15

Nitin Sualna laka Chhandam Mêk Nihna Chu : Tûna kan sawi tûr hi chu, a hmaa kan sawi zawh tâk chiah, Nitin thiltih sualna laka chhandamna, "Chhandam mêk kan nihna" a ni. Chhandamna rahbi hmasa ber, 'Nihsual' laka chhandam kan nihna thua piang thar tawh te, an nitin nuna thil tih sualna laka chhandamna leh, sual sim chhoh zêlna, chhandam mêkna hi a ni a. A thlâwna thiam chantirnain a rah chhuah rinna avanga Krista felna kan nuna nem kai (imparted) hi a ni. Chu chu tawng kam danga kan sawi chuan, "Nitina sual simna leh, Pathian thu zawm chhoh zêlna" hi a ni. Chu chu sual laka tih thianghlimna, "Sanctification from sin" leh, sual kalsana Pathian tana indahhranna (consecration unto God) a ni. Chhandam mêkna tih a ni bawk. "Ka thu hirih che u kha in ring mai mai a nih loh va, in pawm tlat a nih chuan chu miah bawk chuan chhandam mêkin in awm a ni." (1 Cor 15:2). "Tin, a chhandam mêk apiangte chu Lalpa'n ni tin an hnênah a tel tir zêl thin. (Tirkhohte 2:47). Isua Krista Lal leh chhandamtu atana pawma sual sima piangthar apiangte kha; chhandam tawh leh chhandam mêkte an ni a, kohhran member-ah lâk luh zêl an ni tihna a nih chu.

A lehlamah, Pathian thu anga kal ve duh lote hi "Boral mêk" te tih an ni ve thung bawk a. "Chhandam mêkahte leh boral mêkah te chuan Pathian tan Krista rimtui kan ni si a" tia Paula'n a sawi ang hian. (II Kor 2:15). Chhandam mêkte an awm a, chhandam mêkte pawh chu an la famkim bik lo va, chutiang bawkin boral mêkte pawh an la boral vek bik bawk hek lo. Chatuana chhandamna famkim chang tûrin emaw, chatuana boral tûrin emaw, thu tihtlûkna wawr tâwp chu nakinah vânrôrêlna (Investigative judgment) zawhah a ni ang. Tûnah hi chuan fiahin kan la awm mêk hirih a ni.

Chhandamna rahbi hmasa berah kha chuan, Pathian dân sawm bawhchhe reng chungin, chawlhni bawhchhe reng chungin, Zû in chungin, hmeichhiat mipatna sual ti reng chungin, zûk leh hmuam thil tha lo sual tinrêng ti reng chung leh, nih sualnain min chênchilh reng chungin, Krista kan aia a thihna leh thawhlelna azârah; khawngaihna a thlâwna ngaihdam leh thiamchantir chawp mai kan ni a. Kan awm ang angin, kan nihna ang angin Kristaah min ngaidam tawp mai a ni. Mahse he rahbi pahnihna, Krista ringa piangtharte nunah erawh hi chuan, Thlarau Thianghlimin Pathian hmangaihna kan thinlunga a leih tawh tlat avângin, chûng kan nun hlui sual zawng zawng te chu simin, a dân leh thupêkte chu lawm takin kan lo zâwm ve thei ta a. Chu chu Pathian kan hmangaihna târlanna a lo ni ve ta a ni. "Pathian kan hmangaihna chu hei hi a ni, A

thupêkte kan zawm hi, a thupêkte chu a khirh si lo va"(1 Joh 5:3). "Nangnin min hmangaih chuan ka thupêkte chu zâwm rawh u" (If you love me, keep my commandments) tia Isuan a lo sawi angin. (Joh 14:15).

Zû in loh vâng te, meizûk loh vâng te, kuhva ei loh vâng te, sahdah leh tuibûr hmuam loh vâng te, uire loh vâng te, tualthah loh vâng te leh rukrûk loh vâng tea chhandam kan ni lo va. Krista thisen zâra khawngaihnaa chhandam kan nih tawh avâng leh, Diabola fate kha Pathian fate kan nih tawh avâng zâwkin, hetiang thil chin ða lote hi kan ti duh tawh lo a ni. Chutiang bawkin Chawlhni serh vâng te leh a dân thupêkte zawm vânga chhandam kan ni lo va, amaherawhchu khawngaihnaa chhandam kan nih tawh avâng leh, Diabola fate kha Pathian fate kan nih tawh avâng zâwkin Pathian dân leh, thupêkte zâwmin a chawlhni dik takte kan lo serh a, baptisma dik takte kan lo chang ve ta a ni. Chu chu hmangaihna târlanna dik tak a nih avângin, a hmangaihna dawngtute tan chuan a thupêk zawm chu a nuamin a khirh si lo va. (1 Joh 5:3). "Chuvângin hmangaihna hi Dân zawh famkimna a ni" tiin Paula` pawhin a lo sawi a nih kha. (Rom 13:10).

Pathian Dân leh Thupêk zawm theihna hi, "Thinlung thar" tiin sawi a ni a. "Thinlung thar ka pe ang che u a, in chungah thlarau thar ka dah ang ; in tisa ata thinlung, lung anga sak chu ka la bo ang a, thinlung, tisa anga nê m ka pe zawk ang che u. Tin, in chhûngah ka thlarau ka dah ang a, ka dân siamah ka lèn tîr ang che u a, ka thupêkte chu in vawng ang a, in zâwm ang," (Ezek 36:26-27) Diabola rilru ang, itsikna te, elrelna te, huatna te, duhâmna leh, mahni hmasialna thinlung, bum hmang chhe lailet dêr,(Jer 17:9) thuâwih lohna riru chu la bovin, thinlung thar, Krista rilru ang thuâwihna thinlung chu min put tîr ta a ni. "Keini erawh chuan Krista rilru kan pu a ni." tia Paulan a lo sawi ang hian. (1 Kor 2:16).

Tihthianghlimna (Sanctification) hi Grik ðawngna "Hagiosmos" tih a ni a. Rawngbâwlna thianghlim atâna dah hrang, serh hrang, tihna te, rawngbawlna thianghlim atâna nemnghet (consecration) tihna te a ni. A bul takah chuan Grik ðawng Hagiazô tih atânga lo kal a ni a, a awmzia chu 'Thil thianghlim atâna serh hrang' (to sanctify or set apart for holy use) tihna a ni. Hebrai ðawng chuan 'Gadah' an ti a, thil narân atânga serh hran bik (To set apart from common use) tihna a ni. Sual bâwih ata Pathian Fa ni tûra lâk hran, bawlhhlawhna hmun ata Pathian tan lal puithiam, hnam thianghlim ni tûra serh hran kan nihna sawina a ni. (1Pet 2:9, 1 Kor 1:1,2,7). "Nangni in thianghlim tûr a ni, kei ka thianghlim si a," tiin Pathianin thianghlim tûrin mi ko a ni. (1Pet 1:16).

Chhandamna rahbi hmasa ber, 'A thlâwna thiam chantirna' tih thua piantharna dik tak changtute nunah chuan, thianghlimna leh, sual simna tak zet leh, thuâwihna famkim a lo pâp chhuak ðin a ni. 'Tihthianghlimna' hi a thlâwna thiamchantirmain a rahchhuah chu a ni. Thiam chantirna leh tihthianghlimna hi thil inhnaih (close related) tak leh ðen hran theih loh an ni a. Thiam chantirna (Justification) hi Pathianin kan tana a Fapa Isua Kristaa a thlâwna a thil min tih sak a ni a. Rinna avânga Krista felna keimahni felnaa ruat (Imputed Christ's righteousness by faith unto us) a ni. Tin, sual lak atânga 'Tihthianghlimna' (Sanctification) hi, Pathianin keimahnia a thiltih a ni ve thung a. Keimahnia a nungchang a nemkaina (imparted Christ's righteousness unto us) a ni ve thung a ni.

Hêngte hi kan thil tih ðat (meritorious work) in a phu vânga kan hlauh chhuah an ni lova, Krista khawngiahna avâng chauha a thlâwna kan dawn a ni. Krista zâra thiamchantir leh mifela ruat kan nihna (piantharna) hi, vânrâma lût thei tûra pawm kan nihna (Our title to heaven) chu a ni a. Tûnlai ðawngin, vânrâm luh theihna ticket tiin sawi ila kan hre thiam deuh âwm e. Tin, Krista felna azâra sual kalsanna, sual simna 'tihthianghlimna nun' nungchang thianghlim kan nuna nemkai (imparted) lo ni ta hi, vânrâma chêng tlâk tûr nun thianghlim kan neih (our fitness for heaven) chu a ni ve thung bawk a ni.

Tihthianghlimna (Sanctification) hian kawh pathum a nei a

(a) Pakhatna chu, Ringtu nun hlui liam tawha sual silfai sak tawh nihna, (an accomplished act in the believer's past) a ni. (1 Cor. 6:11).

(b) Pahnihna chu, Ringtute nitin nun kal chhoh zêlna-a sual simna, sual hnehna leh tihthianghlimna nun an chan chhoh zêlna (a process in the believer's present experience) a ni bawk. (Rom 1:7 I Thes. 4:7, I Pet 1:15-16).

(c) Pathumna chu, Krista lo kal huna rilru, thlarau leh taksa kan puma siam tharna, thih theihlohna taksa thianghlim famkim kan chan theihna tûra inbuatsaihna nun a ni. He tih thianghlimna nun hi; nitina Krista kan thinlunga chên tîr rengna atâng chauhva neih theih a ni. Chumi awmzia chu, "Nitin Isuaa awm rengna leh, Isua nêna inzawm rengna tihna a ni. Chu thianghlimna nun chu nitina Pathian thutak 'tih ziak' kan zawm zêlna atânga dawn chhoh zêl a ni bawk. "Anni chu thutakin tihthianghlim rawh, i thu chu thutak a ni." tia Isuan a sawi angin. (Joh 17:17).

Sual laka Chandam : Sual chawpa chhandam ni lovin, sual laka chhandam kan ni zâwk. "Fapa a hring ang a, a hmingah ISUA i sa ang: Ani chuan a mite an thiltih sual lakah a chhandam dawn si a," tih a nih kha. (Matthaia 1:21). (For He shall save His people from their sins) tih a ni. (Gal 1:4). Thil sual tî reng chungin chhandam a nih theih loh, sim a ngai, sim lo chu ngaihdam theih an ni lo. "Vawikhat mi a lo pianthar tawh chuan, eng thil sual pawh lo ti leh ðin mahsela, kar tinin dân bawhchhe ðin pawh ni sela,

chhandam a ni tho thovang" titute hian, sual lak ațanga chhandam kan nih dân hi an hrethiam pha lo tihna a ni. He thu an sawi lai reng te hian a sawitu anmahni ngei pawh hi Pathian thua an bo sa reng tawh tihna a ni.

Sual laka chhandam awmzia chu enge ni ? Entirna mawlte pakhat hmangin lo sawifiah dawn teh ang. Tum khat chu ka zinna khaw pakhat hian, ka thlen in chhakah an naupangte pakhat hi an tuibêlah a tla a, a lu chu bêl chhungah a pil vek a, a ke thiah chin hi bel rawng tlangah chuan a lo lawr a. Amahin a inchhanchhuak thei tawh lo va, chhandamtu a mamawh a ni. Tui lak ațanga chhandam tûr chuan; tui bêl chu a tui awm chawpin naupang nêh chuan tlang sang lamah zawn chho ta ila, kan chhandam angem? Teuh lo mai. A rang thei ang berin naupang chu, tui ațang chuan lâk chhuah emaw, lâk hran daih emaw a ngai a ni. An han hmuh chuan a thaw a awm tawh lova a thi tawh niin an ring a, an tap tuar tuar a. Tichuan tui ațang chuan rang takin an la chhuak ta a, a letling zawngin an khai a, a kê ațangte chuan tui a lo chhuak a, thâwk tir tumin an bei a, (Artificial Respiration) te an ti a, vanneih thlâk takin a lo thaw chhuak leh ta a, an hlim hle mai, naupang chu tui lak ata chhandam a lo ni leh ta a ni.

Chutiang bawkin sual lak ațanga chhandam awmzia chu; sual ațanga lâk hran, sual nêna inchiaphiah tawh lo, sual nêna awm hrang, sual sim hlauh tihna a ni. Tumah hi kan sual chawpin chhandam kan ni thei dawn lova, kan sual chawpin vânramah kan kal thei dawn bawk hek lo. Chuvângin chhandamna rahbi pahnihna hi chu; nitina sual sim chhoh zêlna leh, Pathian dân thupêk zawm chhoh zêlna hi a ni. Tupawh thil ti sual apiangin dân pawh a bawhchhe thin; sual chu dân bawhchhiatna a ni si a, tiin Bible-in a sawi a. (1 Johana 3:4). Pathian dân sawm zinga a engapawh hi, pakhat te pawh kê tina bawh chhiat luih tlat kan neih reng chhûng chuan, sual kan sim tak tak lo tihna a ni. Sual man chu thihna leh boralna a ni bawk si a. (Rom 6:23). He sual simna tak tak tel si lova chhandamna rahbi hmasa ber, rinna avânga thiamchantirnaa lungawi tum tlat hi a hlauhawm hle a ni. Piantharna dik chuan sual simnaah mi a hruai lût ngei ngei a ni.

Mi tamtak chuan, "Kei chu ka piang thar tawh, Krista zârah a thlâwna chhandam ka ni a, ka thih ai Kristan min tih sak vek tawh a, chuvângin dân zawm kher a ngai ka ti lo, chawlh ni serh kher pawh a ngai lo, baptisma chan kher pawh a ngai lo, ei leh ina insûm kher pawh a tul lo, Isua rin mai hi a tâwk," tiin, a rahbi pakhatnaah hian an duh tawk tlat a, vânrama chêng tlâk nih theihna tûra, chhandamna rahbi pahnihna, sual simna leh, vânrama chên pui tlâk nun, Krista anna nungchang thianghlim, Pathian thupêk zawm chhoh zêlna nun leh thuâwihna nun neih hi tul an ti lo. Mahse, chhandamna famkim, thih theihlohna taksa chang tûr chuan, rahbi pakhatna, 'a thlâwna thiamchantirna' ațangin, rahbi pahnihna, 'tih thianghlimna leh sual sima thiltha tihna nuna than chhoh zel hi' a ngai tlat si a ni. Chuvangin he rahbi pahnihna, sual simna leh tih thianghlimna nun kal tlang lova; chhandamna rahbi pakhatna ațanga rahbi pathumna, chhandamna famkim vawrtâwp, 'tih ropuina'(glorification) hi direct-a chan theih a ni lo tih kan hriat a pawimawh.

Thiam chantirna ringawt hi, Tih thianghlimna leh, Sual simna tak zet tello chuan chhandamna famkim leh tluantling a ni thei lo rêng rêng a ni. Pawn lam chauh sil fai a, chhûng lam sil fai si loh chu engmah a ni lo ang hian. (Matthaia 23:26). Nitin thiltih sualna sim si lova 'Nihna sual' ngaihdamna ringawt chu engmah a ni lova, mei alh leih mih nana khawnvartui hman tum ang chauh a ni. Sual ngaihdam sak ringawt sim chuang silote awm khâwm chu an râpthlâk hle ang. Misualte ngaihdam ringawt hi Isua lo kal chhan a ni lo va, sim tir tûr leh ngaidam tûrin a ni zâwk. (Tirhkohte 5:31, Luka 5:32). Sual zawng zawng tih boral hi Isua lo kal chhan, chanchin tha 'Gospel' thil tum leh hnathawh chu a ni. "Pathian Fapa lo lan chhan ber chu diabola hnathawhte a tihboral theih nan a ni," tiin Johan pawhin a lo sawi. (1Joh 3:8). Tin, Paula`n, "Lalpa chuan sualna zawng zawng lakah min chhan chhuak ang a, a vânramah chuan him takin min thlen ang," tiin a lo sawi bawk. (2Tim 4:18). Tumah hi sual chawpa vânrama kal tûr an awm dawn lova, a theih hek loh. Sual simte leh nun thar neite chauh vânramah an lût ang. Sual hi ngaihdam a nih theih nan sim a ngai a ni. Sim ula in sual ngaihdam nan..., tih a ni. (Tirhkohte 2:38). He sual simna leh nun thar hi nakina Isua lokal huna kan neih chauh tûr a ni lova, TUNAH hetah hian kan nitin nunah kan neiin kan chang nghal tûr a ni. Chu chu "Piantharna" tia Isuan a sawi ber chu a ni. (Joh 3:5).

Pathian mi hman ropui tak pakhat zawlnei Elen Gould Hermon (Elen G White) an tih chuan, Lalpa Thlarau hriattirna in ti hian a lo sawi a. "If you would be a saint in heaven, you must first be a saint here on earth. The traits of character you cherish in this life will not be change by death or by the resurrection. You will come up from the grave with the same disposition you manifested in your home and in your society. Jesus does not change the character at His coming. This work of transformation must be done now, our daily life determined our destination" tiin. A thu sawi awmzia chu hetiang ang deuh hi a ni, "Nakinah vânah mi thinghlim nih i duh chuan, he leiah hian mi thianghlim i nih hmasak a ngai a ni. He i dam chhûnga i nungchang leh nundân i ngainat tak hi, i thihnain emaw, thlân ațanga i thawhlehnain emaw a ti danglam dawn lo va, inchûngkua-ah leh i thenawm khawvênga i nungchang i lo târlan tawh i thih pui ang ang khân, thlân ațangin i lo tho leh dawn a ni. He thawhlehna leh Lal Isua lo kal lehna pawh hian i nungchang a rawn thlâk danglam dawn tawh lo va, chu vânrama chêng tlak nun nei tura insiamtharna hna chu tûnah i ti nghal tûr a ni. (chu vanrama chêng tlâk nungchang chu tûnah kan nitin nunah hian kan nei nghal tûr a ni) Kan nitin nun dân hian, nakina kan chatuan awmdân tûr chu a lo hriil lâwk diam a ni." tihna a ni ber mai. He thu hi thu dik tak a ni a, Bible zirtirna nêh pawh a inmil chiah a ni. Tûn kan dam chhûng ngei hian vânrama chênpuil tlâk nun

chu kan nei nghâl tûr a ni tlat.

Tumkhat chu, Chawlhni tûkah chhûngkaw inkhawm kan nei lain tlangval pakhat zing zurui hi a lo lût hlawl mai a. "E khai, lo lêng rawh, hei chhûngkaw inkhawm kan lo nei dawn chiah a ni, a va tihzia êm I lo lêng chu, tah hian lo ðu rawh" tiin ðutna kan pe a, a ðu ve mai bawk a. Amah vâng kha nge ni, ni dang ai mahin ka thusawi ka tui a, ka ðang ta êm êm mai a, sual sim a ðul zia leh Pathianin misual sim a ngaihdam duh zia te ka sawi ta ðeuh mai a, zu rui bu lûk lûk chung chuan ngawi rengin a lo ngaithla ve reng a. Kan tih dan pangngaiin thusawi zawhah ðingtang ka tum a, fakna hla sain kan han zai leh te te a, chumi zawhah kan zain kan ðingthi a kan ðawngtai a, tichuan chhung inkhawm chu kan bâng ta a.

Kan ðawngtai zo chiah chu eng dang sawi lovin kawngka pui a nam hawng rawk a, a tlan chhuak ta mai a. "E khai, engatinge I chhuah mai, kan chaw te ei ve nghal la, a nih loh leh thingpui leh chhang tal ei lova I hawn kan remti lo, lo kir leh teh" tiin kan han ko ngial a, mahse ui puar koh an sawi chu nêpte, hawi pawh min hawi duh tawh lo va, a pai phei ngawn ngawn mai a, chak takin a zing zu inna hmun lamah chuan a lo va phei leh ta a ni âwm e. A ðiante hnênah, "Tukin ka zing zu rui lêng chu tawh sual ka va tâwk alâwm le, an speaker Pastor PL Biakchhawna an tih te inah ka va lût a, ðutna ða takah min ðut tir sauh sauh va, Pathian thu min lo hrilh nghek mai a, a rei ka ti lutuk a, han chhuah leh mai a theih tawh mang si lova, a tâwpah hla min han sak pui leh a, min ðingthit pui a min han ðawngtai pui lehngal a, kha ina ka lo lût ta rêng rêng kha ka inchhirin pawl ka ti lutuk a, hrehawm ka ti êm mai a, theih ni se, thla nei ila chu tukverhah khân ka thlâwk chhuak daih ang," tiin a ðiante hnênah hrehawm a tih thu a lo va sawi a ni âwm a. Kar khat a ral hnu daih tawh khân an ðianpa pakhatin min rawn hrilh leh a ni.

Pathian thu sawina hmun, Pathian chibai bûkna hmun, Pathian faka hlim taka zaina hmun leh, Pathian chibai bûka tih tak zeta ðawngtaina hmun, thianghlim leh fel taka khawsakna hmun chu a tan chuan hmun hrehawm ber a ni tlat mai. Tin, chutianga Pathian chibai bûk ðhin mi te bula awm pawh chu a tan chuan hmun hrehawm ber a lo ni a, engang pawhin hawihhâwm chhuahin lo be lum lâm (welcome) ða hle mah ila, kan lo biak ðat zawh poh leh hrehawm a ti zâwk emaw tih mai tûr khawpin a awm a ni. A zing zû inna hmun; hmeithai zû zuar inah, zahmawh buru pui pui leh thu dukdak lo tak tak sawia an râk vel mai maina hmun, hmeiche lepchiahte nêna pawisak nei lova khawsakna leh Card te dênga duh duha pâwt mai maina hmunah erawh chuan nilêngin nuam ti takin a awm leh peih lawi si a. Chu chu enge a chhan kan tih chuan, kha tlangval nun kha siamthar a la ni lo va, vânramah Pathian kianga chên pui tlâk nun thar (Piantharna nun) a la nei loh vâng a ni tihna a ni. A nun khân Pathian leh A thu te, amah fakna leh chibai bûkna nun te, nuam a la ti ve phâk lo a ni.

Chuvâng chuan, piangthar lote hi, Isuan vânrama an kal chu phal sak ve teh rêng pawh ni se, vanram hi nuam an ti ve dawn lo tihna a ni. Vanram ropuina leh mawina te, a thianghlimna zawng zawngte chu an mizia nêna a inkalh tlat avângin an nun tihrehawmtu mai a ni ang a. Tin, chu hmuna chêngte zawng zawng chu hmangaihna leh thuâwihna nun, nun thianghlim famkim nei an nih vek dawn avângin, an kianga awm chu a hahthlâkin a hrehawm an ti lutuk dawn a, piangthar lote nun leh van mite nun chu a in ang lo lutuk dawn a, chuvângin, an tan vânramah chu hmun hrehawm ber a ni ang. Chu hmun ti hrehawmtu ber tûr chu, an nungchang leh rilru thinlung bawlhhlawh lutuk vâng chu a ni ang. Vân mite nungchang fel eh thianghlim êm êm bula awm chu an tan chuan thil zahthlâk leh hrehawm theihtâwp a ni dawn a ni. Chuvâng chuan alâwm Lal Isua'n Nikodema hnênah, "Mi tupawh tuiah leh Thlaraua an pianthar loh chuan vânramah an lût thei lovang" a lo tih rêng ni. Piangthar lote chu vânrama an luh pawh phal teh reng mahse, van ramah an awm peih dawn chuang lo a ni.

Tin, sual sim chuang lo leh piang thar lovin vânramah chuan lo han awm dawn tehrêng sela, an inhuatna hmun te an in itsikna hmun te, an hmasialna hmun te an sawn chho hla deuh tihna lek a ni dawn a, a nawmna tûr chhan a awm lêm lo a ni. Chuvângin vânrama kan luh hmain vânramah nun hi tûnah he leiah hian nuam ti khawpin kan lo nun pui (Experience) tûr a ni. Vân hmun ropui hmangaihna leh thianghlimna ram khi nakinah nuam ti taka kan han chen ve theihna tûr chuan, tûnah chu nun chu he leiah hian nuam ti khawpin kan lo nunpui tûr a ni. Chu vânramah chênpuilak nun chu; nakina kan nei chawp thut tûr a ni lo va, tûnah kan dam chhung ngei hian kan nei tûr a ni.

Mi tam tak chuan, he kan dam chhûnga mihring kan la nih chhûng hi chuan tumahin sual kan sim thei tak tak lo, ti hian Isua kan ring tawp mai ang a, kan nitin nunah thil sualte chu kan ti reng ang a, Isua Krista zârah khawngaihna chhandam kan ni dawn a. Isua lo kal hunah vânramah chêng tlâk nunthar chu Isuan min la pe mai dawn a lawm" tiin an ngai thin. He ngaihdân hi Bible zirtirna kalh tlat a ni. Sual hi Isua lo kal hnuah sim chawp tûr chauh a ni lo va, tûn kan dam lai ngei hian kan sim tûr a ni zâwk. Isua lo kal hnuah chauh kan piangthar tûr a ni lo va, tûn hi pianthar hun chu a ni. "Ngai teh u, tûn hi hun lawmawm chu a ni a; ngai teh u, tûn hi chhandamna ni chu a ni." tih a ni a. (II Kor 6:2). Tûn hi vânramah chêng tlâk chatuan nun kan nei hun chu a ni. Vân hmun ropui hmangaih ram khi mi thianghlimte in a ni, tiin hlaah kan sa ðhin a. Vânramah tinuamtu ber chu hmangaihna nun, thuâwihna famkim leh thianghlimna nun an nei hian khi a ni. Chuvângin, nakinah hmangaihna nun, thuâwihna leh thianghlimna nuna khat vânramah mite zinga nuam ti taka kan han chên ve theihna

tûrin tûnah hmangaihna leh thianghlimna nun hi nuam ti khawpin kan lo nunpui lâwk a ngai a ni.

Anih leh soal zang zang chu leia kan damchhông hian kan sim thei tak tak dawn em ni ? Tumah mihring zingah chutiang chu an awm thei dawn em ni ?" tiin i zang a ni thei e. A chhâna chu, " Chu chu mihring tan tih rual a ni lova ; Pathian nêen erawh chuan engkim tih theih a ni, ' tih hi a ni. (Matthaia 19:26; Marka 10:26, 27; Luka 18:26, 27). Isua Krista chu soal chi thum, nihna soal leh, nitina kan soalna leh, soal man taksa thihna tiboral tûrin a lo kal a ni. Pathian fapa lo lan chhan ber chu Diabola leh a hnathawhte a tih boral theih nan a ni. (I Joh. 3:8). Hmelma hnuhung ber tih bova awm tûr chu thihna hi a ni" I (1 Cor 15:26). Misualte lama simtir hi Isua lo kal chhan a ni. (Luk 5:32). "Mi chu a piang thar tak zet tawh a nih chuan, eng ang pawhin soal tlu leh mahse chhandam a ni tho vang, " tih ang reng tawngkam chhâk chhuak thin ho hi chu anmahni tak pawh hi an ngaihtuahawm hle a ni. Anmahni tawngkam han hawh ve ta ila, an la piangthar tak tak lo a nih a rinawm zâwk a ni. Anih loh vêk leh tûnah pawh an bo mêk tihna a ni. Piantharna nun kan sawi hi, Pathian nungchang tawmpui lehna nun sawina a nih tlat avangin, a nihphung hi a hniam lo a ni tih kan hre tûr a ni. "Chung zarah chuan a thutiam hlu tak leh ropui nasa takte chu min pe a ni; chutichuan châkna avânga khawvela chhiatna lo awm hi tlan chhuah san tawhin, chûng thutiam hlu tak leh ropui nasa takte avâng chuan Pathian nungchang in tawmpui ve thei ang" tia a sawi ang hian. (1Pet1:4).

BUNG 5

Piangthar tawhte awmdan tur

He chhandamna rahbi 2-na "Rinna avânga tih thianghlimna leh nitina soal laka chhandam mêk kan nihnaah hian piangthar tawh te awmdân tûr chu Bible-in chiang takin a lo sawi a, chûngte chu tlem lo en ila.

Tirhkoh Paul'n, "Soal anga lang zang zang lakah chuan in thiar fihlim rawh u" tiin a sawi a. (I Thes 5:22). Tunlai lehlinah chuan, "Soal tinreng lakah inthiarfihlim rawh u." tih a ni. Kan pian thar tawh chuan eng pawh ti soal leh mah ila chhandam ka ni thovang tihte nêen chuan, Bible leh, Paula te zirtina hi chu a inang lo hle a ni. Soal tinrêng laka inthiar fihlim a ni veh mai. OD in thi mah ila chhandam ka ni thovang tih nêen chuan a nih phung (standard) a sâng hlei hle a ni. Tirhkoh Petera pawhin, "Fa tih âwihthe angin in hriat loh laia in hmânlai châkna te anga awm tawh lovin, a kotu che u a thianghlim angin nangni pawh in chêtzia zang zangah lo thianghlim zâwk tawh rawh u. "Nangni in thianghlim tûr a ni kei ka thianghlim si a, tih zia a nih kha," tiin a sawi. (I Pet 1:14, 15). Bible-in piangthar te awmdân a sawi ve hi chu, "Drug ngawl veiin thi leh mahse, chhandam a ni thovang" tih nêen chuan a inang lo hle mai.

Pathian thu chuan, "Chutichuan in taksa pêng leia awmte chu tihlum rawh u. Inngaihna te, bawlhhlawhna te, hurna te, châkna soal te, duhâmna te hi (milem biakna a ni si a) chûng thil avâng chuan Pathian thinur chu âwihlo fa chungah a thlang thin a ni." a ti a. (Kolosa 3:5). Ka pian thar tawh pawt chuan, ka uire reng lai, mi nu chungah ka bawh lai reng pawhin tekin min deng hlum mahse, chhandam ka ni tho vang" tih te nêen chuan inkalh tak a ni.

"In rilru, in thlarau leh in taksa chu kan Lalpa Isua Krista lo kal hunah a puma sawisêl bova humhimin awm rawh se," tiin, kan thlarau mai ni lo, kan rilru leh kan taksa pawh soalna tinrêng laka sawisêl bova humhimi turin min fuih zâwk a ni. (I Thes 5:23). "Soal lamah te thi tawhin felna lamah kan nun theih nân, amah ngeiin thingah khân a taksain kan sualte a phur a. Ama vuakna vualte chuan tihdamin in awm ta a." tiin Pathian thu chuan min hrilh a. (I Peter 1:24). Soal thihsana felna lama nun chhoh zêl hi piangtharte awm dân tûr chu a ni zâwk.

"In hmân lai awm dân kawnga mihring hlui, bum châkna anga chhe deuh deuh kha hlip thla ula, in rilru thlarauvah chuan a tharin lo awm ula ; mihring thar, thutak felna leh thianghlimnaa Pathian anga siam khân inthum bawh ula," tiin Paula'n piangtharte chu a fuih a ni. (Eph 4:17-22-24). Pianthar hma nun hlui anga awm leh hi englaimahin phalna a pe ngai lo va, a pawl lo, a bo theih tawh loh, tiin vawikhat pawh a sawi ve ngai lo.

"He khawvel dân ang hian awm suh ula, Pathian duh zâwng a tha leh lawm tlak leh that famkim chu in hriat fiah theih nan in rilru a thara awmin lo danglam zâwk tawh rawh u," (Rom 12:2-ah) tiin nun thar danglam; vân nun thianghlim nei tûrin a kawhmuh a ni. "Chuvângin unate u, bat kan nei, taksa thiltih te, thlarauva in tihlum thin chuan in nung ang," tiin a sawi bawh a. (Rom 8:12, 13). Pianthar hnu pawh hian taksa (tisa) thiltih nitina min zêm buai rengtu an la awm zêl a, chu chu nitin thlarauva tih hlum zêl a ngai a ni.

Chûng tisa thiltih thlarauva kan tih hlum zêl tûrte chu ti hian Paulan min hrilh a. "Tisa thiltithe chu a lang fiah a ni. Chûng te hêng te hi a ni, inngaih te, bawlhhlawhna te, hurna te, milem biakna te, dawithiamna te, huatna te, inhâuna te, thikna te, thinurna te, inkhinna te, awm hranna te, rin hranna te, itsikna te, zu ruihna te, zu hmun hlimna te, chutiangte chu: chûng kawngah chuan tûn hmaa, "Chutiang thil tih hmangte chuan Pathian ram an chang lo vang," tia ka hrilh lâwk che u ang khân ka hrilh lâwk che u hi," tiin (Galatia 5:19-21).

Zû in te, inngaihna sual te, hurna te leh, hêng tisa sualna a rawn sawi zawng zawngte hi, pianthar hnuah chuan a paw tawh lo, chhandamna a bo phah thei tawh lo tiin a zirtir ve lova, chutiang tih chingte chuan Pathian ram an chang lovang tiin a hrilh nawn zâwk a ni.

Korinth khua ami te hnênah pawh, 'A nih leh, mi fel lote chuan Pathian ram an luah lo vang tih in hre lo em ni le? Bumin awm suh u; inngaih hmangte emaw, milem betute emaw, uire te emaw, mi hurte emaw, mawngkawhur te emaw, rûk hmangte emaw, mi duhâm te emaw, zu ruhi hmang te emaw, mi hau hmangte emaw, hlepru te emawin Pathian ram an luah lo vang" tiin chiang takin a hrilh a ni. (I Cor. 6:9-10). PC Biaksiamate`n, "an zu in leh te, drugs an tih leh te, hmeichhiat mipatna kawnga suala an tlûk lehna te khân engti kawngmahin an chhandamna a khawih chhe phâk tawh lo," tia a zirtirna nêh chuan a inkal rên rawn hle mai.

Nitina Thihna :

Rinna a thiam chantirna leh, piantharna kan lo chan tawh hnu pawh hian, heng tisa thiltih sualna hian min la chenchilh fo thin a. Hei hi thlarau thianglim chaknaa nitin kan hneh zêl a ngai a. Chu chu, "NITINA THIHNA" Paula`n a sawi chu a ni. "Ka unaute u, Krista Isua kan Lalpaa ka chhuanna che u chu chhalin NITIN KA THI thin ka ti a ni." (I Cor 15:31). Hêng nitina sual min tibuaite hi Israel te, Kannan ram pana thlaler an kalkawnga an thil tawn entirna a ni. Aigupta ațanga Kannan ram thlen hma khân thlaler kawng lakah thlemna leh tlûkna tam tak a awm a ni. Chutiang bawchuan keini pawh he khawvel sualna kalsana vân kanan kan panna kawngah hian, nitin thlêmna leh suala tlûk theihna a la awm reng a, fimkhur loh phei chuan, tlûk hlen hlauh theih a ni. Amaherawhchu nitin Krista zirtirna (Bible) thu ang zêla kan kal chhoh zêl chuan chak loh chang leh tlûk palh chang te chu lo awm ve thin pawh ni se, kan bo thei ngai lovang.

Juda lehkhathawnah chuan, "Tin, engkim vawi khat hre vek mah ula, Lalpa chuan Augupta ram ațanga a mite a chhanchhuah a, chumi hnuah a ringlo te chu a tih boral zia kha hriat nawn tir che u ka duh a ni" a ti a. (Juda 1:5). He thu hian, vawi khat pian thar tawh hnuah sual te sima Krista kan pawm tawh hnuah pawh sualah a la tlûk theih chiang a ni tih leh, a tlûk hlen theihzia chiang takin a rawn tar lang a ni. Israel te pawh, Kalhlên Kût thisena tlan chhuah an nih hnuin Kannan an thlen hmian sualah an tlu nasa a, an boral leh nasa a ni tih kha min hriat nawn tir a duh a ni.

Mi thenkhat chuan, "Khawngaihnaa chhandam ka ni tawh a, thiam chantir ka ni tawh a, ka tih ai Kristan min tihsak vek tawh a, ka tân engmah thil tih leh dân zawm kher a ngai tawh lo. Kristan sual bâwih ata mintlan chhuak tawh a, zalên ka ni tawh, eng pawh ti ila ka chhandamna a khawih buai tawh lo," an ti thin. Mahse Pathian thu chuan, "Zalên in ni a, nimahsela in zalenna chu sual khuh nan hmang lovin, (sual tih ngam pat phah nan hmang lovin) Pathian bawih a awm nan (Pathian thu ang zêla awm nan) hmang zâwk rawh u" tiin min hrilh. (1Pet 2: 16). (Pathian thu zawm nan hmang zâwk rawh u," sual sim nan hmang zâwk rawh u,) a tihna a ni.

Pathian min khawngaihna hi sual tih phalna (licence) emaw, permission emaw, a ni lo. "Khawngaihna avânga chhandam ka ni tawh a, eng pawh ti ila a paw tawh lo," titu te hian, "Pathian khawngaihna chu hurnaah an chantir a," tiin Pathian thuin a sawi a ni. "Duh takte u, kan chan tlân chhandamna thu in hnêna zia ka tum hram hram laiin, mi thianglimte hnêna rinna vawikhat kaw l tir lamah chuan thahnemngai taka beia fuih tûr che uin in hnênah lehkhia zia a tûl tih ka lo hria a. Mi tute emaw a rûka lût an awm si a, hmân laia he thiam lohna chang tûra ruata te chu; chûng chu Pathian ngaihsak lo mite an ni a, kan Pathian khawngaihna chu hurnaah an chantir a, kan hotu leh kan Lalpa neih chhun, Isua Krista chu an âwih lo bawch a," tiin Juda hian fiah takin a lo sawi a ni. (Juda 1:3, 4).

Pathian ngaihdamna leh Kross-a min tlanna hi sual tih phalna (permission emaw licence emaw) angah an ngai a, chu chu a dik lo. Uirenu Isuan a ngaihdam pawh khân "Ti sual leh tawh suh" tiin a ngaidam a ni. (Johana 8:11). A thil tih dikloh avanga kum 18 zet zeng a ngaihdam pawh khân, "Ngai rawh i dam tak hi ti sual leh tawh suh, chutilochuan thil tha lo leh zual i chungah a lo awm dah ang e," tiin ti sual leh tawh lo tûrin a ngaidam a ni zâwk. (Joh 5:14).

Piangthar, chhandam tawh te chuan thil sualte chu an sim tawh tûr a ni a, nitin an sim chho zêl tûr a ni bawch. Chu chauh ni lovin thil tha tihna lamah nitin an thang lian zêl tûr a ni. "Pathian ring tawh te chuan thil tha ti zêl tûrin ngaihtuah rawh se," (Tita 3:8). "Thil tha ti atân Krista Isuaah chuan siama awmin Ama kut chhuak kan ni si a. Chu thil tha tih chu kan awmna tûrin Pathianin a ruat lâwk (buatsaih lâwk) a ni" (Ephesi 2:10) Amaherawhchu, kan sawi fo tawh ang khân, piangtharte chuan, sual an sim vek tûr a ni, kan tih hian, vawi khatah sual zawng zawng an sim kim nghal vek tawh a, sim leh chuan tûr a awm tawh lo e, tihna lam a kâwk lo va. Nitin chak lohna avângtein tih sual palh nei thei kan la ni reng a, chu kan sual palh leh thinna ațang pawh chuan sual chhunzawm zêl lovin, nitin kan sim chho zêl tûr tihna a ni.

Nihna sual leh, thiamloh chang kan nihna lak ata min chhanchhuak a, min ti zalên ang bawkin, kan

nitin nuna min chen chilhtu sual laka min chhanchhuak tûrin Isua chu kan tan a thi a ni. "Chutichuan sualna zawng zawngte ngam thlemna zawng zawng te, vervêkna te, itsîkna te, sawi chhiatna zawng zawng te bânsan ula, nausên piang hlim te angin thlarau lam hnute engmah pawlh loh chu châk rawh u. Chu miah chuan chhandamna tling khawpa in than len theih nan," tiin tirhkoh chuan min lo hrilh a ni. (1 Pet 2:1). Vânrâma chêng tlak nun kan neih theih nan nitin thanlen a ngai a ni. He chhandamna rahbi pahnihna, rinna avânga tihthianghlimna nun nitina kan kal chhoh mêknaah hian mihringte ngaiha sual lian tham ti kher lo pawhin, hriatna tlâkchham vâng leh bumna avângin zirtirna dik lo lamah nitinin hlim tak leh lungawi tak siin a pên bo reng theih a ni. Chuvâng tak chuan kan pên bo loh nan, Bible-zirtirna ang zêlin nitin Krista chakna rinchhanin kan kal zêl a ngai a ni zâwk e. Tichuan chhandam tûr kan lo ni dawn ta tihna a nih chu.

Engtingge Sual chu Kan Hneh (sim) Theih Ang ?

Luipui luang dur dur lai chu mi pakhat hian a lêt zawngin han luantir vut vut mai sela, a va mak âwm êm ! Chu chu tuman an ti thei lova, Pathian chauhvîn a ti thei a ni. Chutiang bawkin kan pianpui nun tawllair chak taka lir lai lehlin tir t̄uai mai hi kan thei lo a ni.

"Ka thinlung ka ti thianghlim a, ka sual lakah ka thianghlim tunge ti thei? (Thufingte 20:9) Paula ang khân thil t̄a tih duhna chu keimahniah a awm naa mahse kan ti thei si lo, (Rom 7:17-23). Kan duh loh zawk sualte chu kan ti leh thin. Pathian chauhin min ti danglam thei a, kan duhna leh châkna t̄a lo, kan pianpui sual nunna luan kawr chu a ti letling thei a ni. "Tin, in chungah tui fim ka theh ang a, in lo thianghlim ang a, in bawlhhlawhna zawng zawng leh in mi limte lakah ka tlêng fai ang che u. Thinlung thar ka pe ang che u a, in chungah thlarau thar ka dah ang a...ka dan siamah ka len tir ang che u. Ka thupêkte chu in vawng ang a, in zâwm ang." tiin min tiam. (Ezekiela 36:25-27). Chu thutiam chu ava ropui êm ! Keimahni chakna hmanga tih tûr ni lovin, Ama Thlarau Thianghlim kan thinlunga a leihna a t̄angin min siam tharin, min sim tir dawn a lo ni.

"Ama lawm zawng atana tih tum tûr leh bei tûra nangmah nia thawktu chu Pathian a ni si a. (Phil. 2:13). Nangmahnia thil t̄a ti t̄antu khân Krista Isua ni thlengin a ti famkim zel dawn, chu ngei chu ka ring tlat si a. (Phil 1:6). Pathian hrin tawh phawt chuan khawvel a ngam zel si a. Hei hi a ni khawvel hneha ngamna chu, kan rinna hi. (I Joh 5:4). A ni chuan kan Lalpa Isua Krista Ni-ah chuan sawisel bova in awm nan a tawp thlengin a ti nghet baw ang che u. (I Cor. 1:8). "Amah ngeiin engtikah mah ka thlahthlam tawp lovang chia, kal pawh ka kalsan tawp lovang che," a ti si a. (Heb. 13:5). Tin, ngai teh u, kei kumkhuain khawvel tawp thleng pawhin in hnênah ka awm zêl ang. (Mat. 28:20).

Hêng thutiam zawng zawng hi i tan a ni asin ! Fakna hla kan sak fo angin sual zawng zawng hneh tûrin min pui thei a ni. "Mi tichaktu (Krista)-ah chuan engkim ka ti thei," (Phil 4:13). "Keimahni ngawtin kan tlin ka ti lo va, kan tlin theihna chu Pathian hnên ata a ni zâwk e," (2 Kor 3:5). Misual te lama sim tir tûra lo kal ka ni zâwk e. (Luka 5:32). Pathian thatnain simna tûrin min hruai thei, (Rom 2:4). "Chutichuan unaute u, a tawp berah chuan in awm dân tûr leh Pathian in tih lawm dan tûr...Pathian duh zawnga in thianghlimna tûr chu hei hi a ni....Inngaih bânsan ula, Pathian hre lo te anga hur kawnga châk lovin thianghlim leh chawimawiin mahni bêl vawng thianghlim theuh ula, Pathianin bawlhawlh tûrin min ko si lova, thianghlimah min ko zawk a ni. A pawisa lotu chuan.... mihring a pawisa lo a ni a ni lo va, Pathian, a Thlarau Thianghlim pe thintu che u chu a pawisa lo a ni zâwk e," tiin chiang takin min hrilh a ni. (1 Thes. 4:1-8). Hei hi keimahni mihring chakna mai chuan kan thei lo tih hriain, "Nangni thawkrim leh phurrit phur te u, ka hnênah lo kal ula keiman ka chawltir ang che u," tiin a hnêna kal tûrin Isuan min sâwm a ni. (Matt. 11:28).

Hei hi rinnaa tihthianghlimna leh, chhandam mêkna kan neih dân kawng, nitin sual laka chhandam kan nih theih dan thurûk chu a ni. A va ropui êm! Lalpa hnênah chuan i pumin rawn inhlan la, Anin a lo ti danglam ang che. Isua chu i thinlungah chêng tûrin sawm la, Thlarau Thianghlim chu i nunah lalber lo ni se, tichuan sual hnehna kim Krista anna nun mawi tak chu a pe ang che. Isua chu tûnah kan tan min sawipuitu atan Pa hmaah kan aiin a ding reng a ni. Lo sual tawh mah la, rinnain A hnênah sual te thupha chawiin lo kir leh rawh, tichuan chhandam i ni ang. (I Joh 2:1;2). I sual zawng zawng a tleng fai zo ta. Chhandamna hmun i thleng thei tawh e.

BUNG 6

CHHANDAMNA RAHBI PATHUMNA

Rinna avanga tihropuina. (Glorification by Faith)

Chhandam Tur nihna : Tûna kan sawi tûr chhandamna rahbi pathumna hi, ahmâa kan sawi tâk rinna avânga thiamchantirna leh, rinna avânga tih thianghlimna, chhandamna rahbi pakhatna leh, pahnihnate in chhûn luhna (goal) chu a ni a, 'Hun lo la thleng tûra chatuana nunna' ti-a Isuan a sawi kha a ni. (Marka 10:30). Hemi tello hian a hmâa kan sawi thiamchantirna leh tih thianghlimna ngawt kha chuan awmzia a la nei tak tak chuang lo kan ti thei ang. Hei hi nakin kan hmalam hun lo thleng tûr kan beisei vâwr tâwp chhandamna famkim kan tih tak chu a ni. "Chhandamna hun hnuhnunga lang tûra peih sa chu hmu tûrin rinna avângin Pathian thiltih theihna a vên chu in ni." (1 Peter 1:4).

He chhandamna rahbi hnuhnung ber hi chu, kan rilru, kan thlarau, kan taksa a puma Isua Krista taksa anpuia van taksa anga ÷awih thei lo va siam thar lehna hi a ni a. Sual man thihna ata chhandamna kan chan tûr vâwr tâwp chu a ni. Tûn dam chhûnga neih theih a ni lo va, nakina Isua lokal hun mi tûr a ni. Chu chu rinnain tûnah kan nei tawh a, rinnain kan chhûnga Thlarau Thianghlim awm hian kan vawng ÷ha reng tûr a ni. (2 Timo 1:14). Nakinah Lal Isua ropui taka a lo kal leh hunah, a tak takin kan chang tawh dawn a ni. (2 Timo 4:8).

Chu chhandamna famkim chu kan chan theih nan, a hmasain rinna avânga thiam chantirna, thlarauva piantharna dik tak, sual simna leh, sual tihduhna thinlung kha sual ti duh tawh lo thinlung thar neihna, rinna avânga tih thianghlimna kan chan hmasak phawt a ngai a ni. (Joh 3:3;5). Rinnaa thiam chantirna (piantharna) kan chan hnuah, kan nitin nuna sual min chenchilhtu laka hnehna leh, zirtirna dik lo leh, sakawlh hnungzuina laka chhanhimna te, nitin Pathian Thlarau Thianghlim chenchilhna leh venhim tlatna te hi kan mamawh a ni. Chu chu chhandam mêk nihna a ni. Chhandamna rahbi pakhatna leh rahbi pahnihna rawn lâwn kai tawh a, thih thlenga rinawma awm te chuan, a rahbi pathumna chhandamna vâwrtâwp chatuana nunna, 'taksa ÷awih thei tawh lova tih ropuina' leh thi thei tawh lova siamtharna tak tak chu an la chang dawn a ni.

Paula chuan, "Krista Isua ti tholehtu khân; in taksa thi theite chu a ti nung bawk ang" tiin a sawi a. (Rom 8:11). Tin, Rom 8:23-ah, "Fa kan nihna kan taksa tlanna chu nghâkin keini meuh pawh kan rilruin kan rûm bawk si." tiin a sawi bawk a. "Lalpa chuan sualna zawng zawng lakah min chhanchhuak ang a, a vânramah chuan him takin min thlen ang." tiin a sawi bawk a. (2 Tim. 4:18). Tin, Lal Isuan, "Tupawh keimah avâng leh chanchin ÷ha avânga In emaw, unaupa te emaw, . . . ramte emaw kalsan tawh phawt chu tûn dam chhûng la la hian a leh za hmu lo tûr an awm lo, hun lo la thleng tûra chatuan nunna nêh," tiin a sawi a ni. (Marka 10:30). Hun lo la thleng tûra chatuan nunna tih a ni tlat mai. Chatuan nunna ka nei han ti ÷hin mah ila, thu mai a la ni a, rinna (by faith) chauhin a la ni rih. Amaherawhchu Isua lo kal hunah erawh chuan silai mu pawhin a kah hlum zawh loh, eng anga bomb chak pawhin a hneh loh chatuan daih nunna leh ÷awih thei tawh lo leh, thi thei tawh lo, vâh taksa famkim chu kan nei tawh dawn a ni. Rinna (by faith) mai ni tawh lovin, a tak takin, rilru, thlarau leh taksa a puma chhandamna famkim chu kan dawng tawh dawn a ni. Chu chu hun lo la thleng tûr a mi a ni. (Luka 18:30).

"Tin, chûng thil chu a lo thlen tirhin en ula dâk chhuak rawh u, in tlanna chu a hnaih tâk avângin," tiin Isuan min hrilh a. (Luka 21:28). Tirhkoh Paula'n, "Thil ÷ha ti fan fana ropuina leh chawimawina leh boral theih lohna zawngtute hnênah chatuan nunna a pe ang," tiin nakina pêk kan nih tûr a lo sawi bawk a. (Rom 2:7). "Chuti chuan a khawngaihnaa thiam chantira lo awmin chatuan nun beiseina ang zêla roluah tu tura siamin kan awm thei ang," (Tita 3:7). Nakin kan hmalam hun ami tûr vek a ni. Tûnah hian chu chu rinna leh beiseinain kan chang tawh a, kan chang mêk a, mahse a tak tak erawh a la thleng lo. Chuvangin Paula pawhin, "Beiseinain a ni, chhandamin kan awm ni; nimahsela hmuh theih reng beiseina hi beiseina a ni lo ve. Miin a hmuh theih reng chu engati nge a la beisei thin? Kan hmuh loh chu kan beisei erawh chuan kan nghak fan fan ÷hin a ni." tiin a lo sawi rêng a ni. (Rom 8:24;25).

Chu chhandamna famkim kan beisei chu a lo thlen hma chu chhel tak leh dawh thei taka kan nghâh fan fan a ngai a nih chu. (Jak 5:7;8). Chumi nghâk chhuak zo lo leh, nghâk chhuak peih ta lo, rinawm tluan chhuak peih ve ta lo, piangthar bo leh tam tak an awm thei a, an awm bawk dawn a ni. Chuvâng chuan a ni Isuan, "A tâwp thlenga tuar peih apiang, chumi ngei chu chhandamin an awm ang," a lo tihna chhan chu ni. Tuar chhel a ngai a, taihmâk a ngai a, rinawm a ngai bawk a ni.

Chhandamna Famkim Kan Chan Hun Tur.

Engtikahnge chu chhandamna famkim chu kan chan ang le? tiin i zâwt a ni thei e. Bible-in han chhâng che teh se. "Lalpa ngei chu âu thâwm nêh, vantirhkoh chungnung ber âw nêh, Pathian tawtawrawt ri nêh, vâh a ÷angin a lo chhuk dawn si a; tin, Kristaa thi tawhte chu an tho hmasa ang a; chu mi hnuah chuan keini nunga lo la awm renga te hi boruakah Lalpa hmuak tûrin anmahni rualin chhûm zingachte khian lâk

chhohvin kan awm ang; chutichuan kumkhuain Lalpa hnênah kan awm tawh ang." tiin Paula hian chiang takin a sawi a.(1 Thes 5:16-17). Chu chatuan nunna a taka kan chan hun tak tak chu, Amah kan Lal Isua, âu thâwm nêh vântirhkoh chungnung ber âw nêh Pathian tawtawrâwt ri nen, ropui taka a lo kal hunah a ni dawn chauh a nih chu.

A thusawi dang lo chhiar leh ila. "Ngai teh u, thurûk ka hrilh dawn che u hi: Kan zâin kan muhil kher lo vang a, nimahsela kan zâin tawtawrâwt hnunung ber rik hunah chuan rei lo teah, mit khap kâr lovah tihdanglamina kan awm vek tawh ang; tawtawrâwt chu a ri dawn si a, chutichuan mitthite chu ÷awih thei lova kaih thawhin an awm ang a, keini pawh tih danglamina kan awm tawh ang. He ÷awih thei hian ÷awih theih lohna a sin tûr a ni a, he thi thei pawh hian thih theih lohna a sin bawk tûr a ni. Chutichuan he ÷awih thei hian ÷awih theih lohna a sin a, he thi thei hian thih theih lohna a sin hunah, chu mi hun ngeiah chuan, "Hnehnain thihna a lem zo ta," tih thu zia hi a lo thleng ang" (1Kor 15:51-54).

"Tin, chumi hunah chuan i mipui fate ÷an ÷intu, hotu ropui tak Mikaela chu a ding ang a; tin, buaina hun, hnam awm tirh ata chumi hun thleng pawha la awm ngai lo chu, a lo awm ang: tin, chu mi hunah chuan i mite chu chhanchhuah in an awm ang a, mi tin lehkhaw hming chuang apiang te chu. Tin, an zînga tam tak lei vaivuta muhil tawhte chu an lo ÷hangharh anga, ÷henkhat chu chatuan nunaah, ÷henkhat zahna leh chatuan hmuhsit awmna-ah. Tin, a fingate chu vân êng angin an êng ang a, mi tam tak felnaa hawikîr tirtu te chu arsi angin kumkhaw tlaitluanin an êng ang." (Dan 12:1-3). He thu pawh hi Isua lo kal nia thil thleng tûr sawina a ni a, kan hmalam hun a mi tûr chauh a la ni.

Vâna a lâwn hma lawk khân Lal Isuan, "In tân hmun siamin ka kal dawn hi, tin, in tân hmun ka han siam chuan ka lo kir leh anga ka ka hnênah ka la ang che u; ka awmnaah nangni pawh in awm theih nân," tiin a sawi a.(Joh 14:3). He a thusawi ang ngei hian, engtikniah emaw chuan, Ziona mi an duh loh kha; thiltitheihna lal÷hutthlêngah ropui leh thianghlim zahawmin hnam tinrêngte mit hmuhin a lo kal dawn a ni. "Ngai teh u, Ani chu chhûmte nêh chuan a lo kal dawn e; mit tinrêngin an hmu ang a, a chhuntute ngei pawh khân; khawvela hnam zawng zawngin amah an ÷ah bawk ang," (Thup 1:7). Helai thu a÷ang pawh hian chhandamna vâwrtâwp kan chan hun tûr chu tûnah ni lovin, Isua lo kal leh niah a ni dawn tih a chiang hle a ni.

Lal Isuan, "Hêng hi mak ti suh u, a hun a thleng dâwn ta, chutih hunah chuan thlâna awm zawng zawngin a âw an hria ang a, an chhuak vek ang; thil ÷a titute chu nunna changin an tho leh ang a, thil sual titute chu thiam loh changin an tho leh ang" tiin chiang takin chhandamna vâwrtâwp lo thlen hun chu a lo sawi a. (John 5:28) "Tin, chumi hunah chuan i mipui fate ÷an ÷intu, hotu ropui tak Mikaela chu a ding ang a; tin, buaina hun, hnam awm tirh ata chumi hun thleng pawha la awm ngai lo chu, a lo awm ang: tin, chu mi hunah chuan i mite chu chhanchhuah in an awm ang a, mi tin lehkhaw hming chuang apiang te chu. Tin, an zînga tam tak lei vaivuta mihîl tawhte chu an lo ÷hangharh anga, ÷henkhat chu chatuan nunaah, ÷henkhat zahna leh chatuan hmuhsitawmnaah. Tin, a fingate chu vân êng angin an êng ang a, mi tam tak felnaa hawi kîrtirtute chu arsi angin kumkhaw tlaitluanin an êng ang." tiin zawlnei Daniala`n a lo sawi ve bawk a. (Dân 12:1-3). "Tin, hei hi ka pa duh zâwng a ni, tupawh fa hmua ring apiangin chatuana nunna nei sela, tin, keiin nikin niah chuan ani chu ka kai thovang" tiin Isuan a sawi bawk. (John 6:40). Hêng châng hrang hrang a÷angte hian; thawhlehna chu nikin niah, khawvêl tâwpah a ni tih fiah takin kan hre thei a ni. Tin, mitthi thlâna awm zawng zawng te, mi ÷a thi te leh, mi sual thi te thawhlehna chu a awm ngei dâwn tih pawh chiang takin kan hre thei bawk a ni.

He thawhlehna thu hi, kan lo piantharna, thlarauva Krista ruala kaih thawh kan nihna nun, sual man thihna ata rinnaa thiamchantirna leh, piantharna kan neihna thu hi nimai lovin, chutianga piangthar tawhte, rinna avânga Krista ruala kaihthawhna chang tawhte taksa thi tawh, chumi taksa ngeia thawhlehna chu a ni. Ringtute taksa thi tawh thlâna phum, ÷awih ral vek tawh hnu kha; ÷awih leh ngai tawh lo tûr leh, thi leh ngai tawh lo tûrin thlân ata a kai thovanga, a siam thar vek tawh dawn a ni. "Chumi thawhzia ang zêlin kan tlâwmlâi taksa hi Ama (Isua) taksa ropui anga awm tûrin a siam ÷a leh ang" (Phil 3:21) tia Paula`n a lo sawi ang hian. He taksa thawhlehna, taksa tlanna hi alâwm tirhkoh Paula khân, "Kan taksa tlanna chu nghâkin keini meuh pawh kan rilruin kan rûm bawk si," tia nghâkhlel êm êma a lo thlir ÷hin chu ni. (Rom 8:23). He thawhlehna ropui tak hi Paula khân, rinnain a lo hmu tawh a, a tak tak erawh chu kan la thleng rih lo va, mahse tûnah chuan kan rin tirh lai ai khân kan chhandamna chu a hnai ta zâwk si a," tiin, a nghahhlel zia a lo âuchhuah pui ÷hin a nih kha.(Rom 13:11).

Tin, zâwlnei âw kâ hmangin Lalpan, "I mitthite chu an nung leh ang a, ka mi ruangte chu an tho leh ang, vaivuta awm te u, harh ula, hlim takin zai rawh u, i daifim chu thlai te daifim ang a ni a. Lei hian mitthi te chu a paih chhuak dâwn si a," tiin a lo sawi tawh bawk. (Isa 26:19) Hêng thu zâwlneite hmanga Lalpa`n a lo sawi tawhte hi hnial rual a ni lo. "Amah a lo inlâr hnun chuan; Amah angin kan awm dawn tih zawng kan hria." tiin Johana pawhin a lo sawi a.(Joh 3:2). "Chutichuan, mitthite chu ÷awih thei lova kaihthawhin an awm ang a, keini pawh tih danglamina kan awm tawh ang," (I Kor 15:52).

Krista lokal lehnaah chuan kan lei taksa ngei hi a famkimin a siamthar (ronovate) leh ang a, Eden bawhchhiatna sual bâwih ata chu chhuahin; siamtu Pathian anpuia tihdanglamna chu a kimin kan nei tawh ang a, rinnaa kan beisei leh, kan chan chu a takin kan chên tawh dawn a ni. Sual ânehhe dawng hnuai a÷ang

chuan chatuanin kan chhuak hlen tawh ang a, Pathian nênhmachhawin kan lêng tawh ang. Thihna te, lungngaihna te, mittui tlâkna te, natna te pawh a awm leh tawh ngai lovang. Thil hmasa zawng zawng chu a ral tawh ang a, engkim siam thar leh vek an ni tawh ang. (Isa 65:19, Thup 21:4).

Thlarau Thianghlim hriattirna Paula'n, "Mitthi te, ÷awh thei lova kaihthawhin an awm ang a, keini pawh tihdanglamin kan awm tawh ang. He ÷awh thei hian ÷awh theih lohna a sin tûr a ni a, he thi thei pawh hian thih theih lohna a sin bawh tûr a ni." tiin fiah takin a lo sawi tawh a nih kha. (I Kor 15:52&53). Hêng hi Krista Isua lo kal lehna huna thil thleng tûr an ni. Aw, a van ropuiin a va han nuam dâwn êm! Hmangaih Johana pawhin a nghâkhlel ve a niang, hetiangin a lo sawi ve. "Duh tak te u, tûnah hian Pathian fate kan ni a, engtin nge kan la awm dâwn tih erawh chu a la lang rih love; Amah a lo inlâr chuan, Amah angin kan awm dâwn tih zawng kan hria, Amah chu a awm pangngai ang takin kan hmu dâwn si a," tiin. (I John 3:2).

Aw chumi ni chu a va han hlimawm dâwn em. Keini Krista thisena tlante hian, Ama thawhlelna taksa ropui ang kha kan nei ve tawh ang a, vâna vântirhko ang kan ni tawh ang. (Mat 22:30). Sualin a tih hmêlhem theih tawh lohvin, Eden bawhchhiat hma a Evi leh Adama-ten taksa ropui leh mawi ÷ha famkim an neih ang kha kan chang leh ang a, pitar leh putar zûr tawh te pawh, maurua angin an tûai thar leh ang a, thihna kan chungah thu a nei tawh hek lovang. Thihna tem lova tih danglam te leh, rei tak thlâna muhil tawh te, ÷awh thei lova ropui taka Krista thisen zâra thihna hneh-a kaihthawh te chu, kum sâng rorêl tûrin Pathian thiltihtheihna chuan chhâm zingah vânah chuan a hruai chho dâwn a ni. Setana hnathawh râpthlâk tak avanga hnehchhiaha tuarte leh thihna nunrâwng tak vânga hun rei tak lo inthen tawh te chu, Krista hneh sakna êngah chuan hnehna tumkâu chawia, lâwmna kut dinglam invuanin, chatuanin an inthen leh tawh dawnlo a ni tih hriain, hnehna chu an au chhuah pui tawh ang. Hemi thawhlelna ropuiah hian, nungdama amah lo hmuaktute chuan mitthite chu lehkhah lovin, mifel thite pawhin, mi nungdamte chu lehkhah bik lovin hlim takin a ruâlîn vânah hruai chhohvin kan awm ang. (1 Thes 4:16-17). "Mifel thi tawhte chung thuah chuan thil tiam chu (an thihin) an la chang lo" tih kan hmu. (Heb 11:39,40).

Mi fel zawng zawng chu Kristan an tâna hmun a lo siamsak awmna tam takah chuan; Eliza hruai chhotu mei tawlailir chuan a ruâlîn a hruai chho mup mup mai dawn a nih chu. Nunna thing rahte chu an la ei ang a, an thi leh ngai tawh loving. (Thupuan 2:7, 22:14). Hei hi a ni chhandamna kan tih ber chhandamna famkim vâwrtâwp chu. Sual man thihna lak ata chhuah hlen hmiahna chu a ni. Hetih hunah hi chuan tumah an bo thei tawh lovang, an tlu leh thei tawh hek lo vang. He chhandamna famkim chang tûr hian, pianthar hmasak a ngai a, tin, chumi hnuah nitin sual hnehna kan chan chhoh zêl a ngai a, thih thlenga rinawm taka awm a ngai bawh a ni. (Thup 2:10).

Thênkhat chuan, Kristian, piangtharte chuan Pathian dân an zâwm thîn, mei an zu lo, zû an in lo, etc...tih vangin thlarauva piantharna nei si lovin he chhandamna rahbi pahnihna a tang hian, bul anrawn ÷an ve chawt mai a. A lang a pauvin Pathian dân leh thupêkte zâwmin, a chawhni te an serh a, sawma pakhat leh thawhlâwmte an pe a, zu te an in lo va, mei te an zu lo va. Mahse Nikodema ang chiah khân a pawimawh hmasa ber, rahbi pakhatna, piantharna tak tak nei hawt si lovin, pawnlâng takin Krista sakhua chu an vuan a, Farisaite ang chiah kha an ni. Hêng mite hi a rahbi hmasa ber 'a thlâwna thiamchantir' kan nihna leh Krista felna chu kan felnaa ruat a lo ni, tih thuah hian an pianthar tlat loh avângin, a rahbi pahnihna a tang rawn ÷an chawt ho hian chhandamna famkim rahbi pathumna, "tih ropuina" Isua lo kal huna taksa thi thei loa siam tharna tak tak hi an dawng ve dawn chuang lo a ni.

Chhandam kan nihna atana pawimawh hmasaber rahbi pakhatna; piantharna tel lovin, rahbi pahnihna "Tihthianghlimna" a tang mihring felna leh, sakhawmina a tang chhandam nih tum ringawt hian awmzia a nei lo. Chutiang bawkin, rahbi hmasaber piantharna chang ringawta, a rahbi pahnihna, sual simna leh, tihthianghlimna nun kal tlang si lova a rahbi pathumna "Tih ropuina" taksa thih theihlohna, hun hnuhnunga lo thleng tûr, chan lo tum ve ngawt hi a theih bawh loh a ni. Rahbi pakhatna leh pahnihna chang (experience) lovin, a pathumna hi dawn ngawt theih a ni lo. Chuvângin chhandamna tluantling emaw, chhandamna famkim emaw chang tûr chuan hêng chhandamna rahbi pathum kan sawi tâk- piantharna, rinna avânga thiamchantirna leh, rinna avânga tihthianghlimna, nitina sual hneh chhoh zêlna nun te hi, a vaia kan chan (experience) vek a ngai a ni. A rahbi hmasa ber, piantharna chang ringawta "ka bo thei tawh lo, eng thil sual pawh ti mah ila chhandam ka ni dawn tho tho, a bo theih tawh loh" titute hian, Pathian thu hi an hre khingbai deuh a ni e.

Naupang te chu a nu kokiah a chuang a, "A nu aiin ka sang zawk" a ti ang vêl hi an ni awm e. Pathian thu an hre ÷an dawn dêk dêk a, "Sual engpawh ti leh mah ila, ka piangthar tawh a, ka chhandamna a bo thei tawh lo," an han ti mai a, an hriatna a la tlêmzia tilang tu mai a ni. Tin, hetia sawitute hi a nihna takah chuan tûna hetiang thu an sawi lai reng pawh hian an bo mêk tihna a ni. Bible zirtirna kalha thu an zirtir avangin kawng lo lamah an pêng a, an kal bo mêk tihna a ni. Lawnglian a pil dawn a, chhanhimna lawnglengah chuan nu pakhat chuan bungrua engzat nge ka ken theih ang a ti a. "Bungrua rêng rêng ken theih a ni lo" an ti. Chu chatuan in nuama chêng ve tûr chuan khawvel thil pah vek a ngai a ni. Khawvel thil te, sual tinrêng te, kalsan neih a ngai, chutiang thil sual ti reng chungin chhandamna chan theih a ni lo. Tûnah hian i sual zawng zawngte bâsanin, Isua Krista chu i Lal leh i Chhandamtu atân pawmin a dân leh thupêkte chu lâwm takin i rawn zâwm ve zêl dawn lâwm ni ?

BUNG 7

Chhandamna Ngheh zia leh rintlak zia :

"Kan Lalpa Isua Krista Pathian leh Pa chu fakín awm rawh se. Aní chuan a khawngaihna nasa tak ang zêlin, mitthi zing ata Isua Krista thawhlelna avângin beiseina nung hmu tûrin min hring leh a, rochan chhe thei lo, bawlhhlawh kai lo, chuai thei lo, vâna in tana khêk chu hmuhna tûrin; chhandamna, hun hnuhnunga lang tûra peih sa chu hmu tûrin, rinna avângin Pathian thiltihtheihnaa vên chu in ni," tiin, Tirhkoh Peteran rinna avânga Pathian thiltihtheihnaa vên kan nih thu a sawi a. (1 Pet 1:3-5) He laia "Pathian thiltihtheihna" a tih hi Kros thu leh Bible Pathian thu sawina a ni. "Kraws thu chu boral mekte tan chuan âtna a ni si a; keini chhandam mêkte tân erawh chuan Pathian thiltihtheihna a ni zâwk e," (1 Kor 1:18). Mi chu sualah a lo tlu palh a nih pawhin Pathian hnênah rinna nêia a lo kir leh duh phawt chuan, Kros-a Isua thihna thisen zârah ngaihdamna a la chang thei zêl a ni. Sâp ãawngah chuan, (we are kept by the power of God through faith) tih a ni. Rinna tel lo chuan min veng lui hrim hrim dawn chuang lo.

Pathian thiltihtheihna Kros thu-a vên kan nih dan hi Bible thu tak, kan rinna kalkawng atana tehfung min pek hmang hian a ni a. Pathian thu hi a nung a, thil a ti thei a, khandaih hriam tawn engang ai pawhin a hriam a, nunna leh thlarau, ruh chuktuah leh thling phel hrang khawp hialin a chhun thei a, thinlunga ngaihtuah leh tumte hi a hre nghal thei a ni. (Heb 4:12) Thlarau Thianghlim chuan Thu tak zawng zawngah min hruai lût a, nitinin chu thu tak (Bible) zirtima thu ang zêl chuan min kaihruai a, Bible thu ang zêla kan kalna chu Pathian thiltihtheihnaa vên kan nih dân pawh chu a ni bawk. Bible thu hi min vêng tu leh kaihruaitu kan kawng atana êng chu a ni. (Sam 119:105). He Pathian thu (Bible) hi kawng dik lova kan pen lohna tura min veng himtu a ni. Mahse, he Pathian thu hi min vengtu leh min kaihruaitu atan kan hman duh loh chuan kan bo mai dawn a ni.

Isuan, "An hnênah chatuana nunna ka pe a; kumkhuain an boral lo vang a, tuman ka kut ata mi chhuhsak hek lo vang. Aní mi petu, ka Pa chu, mi zawng zawng aia ropui ber a ni a; tuman Pâ kut ata chu an chhuhsak thei lo vang." tiin a sawi a. (Joh 10:28;29). Helai thuah hian ringtu piangthar dik takte hnêna Pathianin nunna a pêk chu, nunna satliah ni lovin, chatuan nunna (everlasting life) a pe a ni. Chu chatuan nunna min pêka chu keimahniah a la dah rih lova, Fapa-ah a dah tlat mai. "Pathianin chatuana nunna min pe a, chu mi nunna chu a Fapaah a awm a ni," tiin. (1 Joh 5:11). Chu chatuan nunna min pêk chu, tûnah keimahniah hian a la awm lo. Pathianah Krista Isua-ah chuan thuhrûkin a awm a, thih thlenga rinawm taka kan awm chuan, Isua Krista a rawn inlâr hunah chu chatuan nunna chu a takin mi hlân tawh dawn a ni. "In thi tawh a, in nunna chu Pathianah chuan Krista hnênah thuhrûkin a awm si a. Krista kan nunna chu a lo inlâr hunah chuan nangni pawh ama hnênah ropui zingah in inlâr ve ang." tiin min hrih a ni. (Kol 3:3). Chatuan nunna min pêk dan hi thutiamin a ni a. "Tin, hei hi a ni amah ngeiin thil min tiama kha, chatuana nunna hi." (1 Joh 2:25). Chu chatuan nunna min pêk chu chunglamah Fapa (Isua Krista)-ah chuan thuhrûk a nih tlat avângin a vawngnim thei tih hi a Chiang êm êm a ni.

Tin, Paula`n, Pathian hmangaihna nghehzia leh rin tlâkzia ti hian a lo sawi a. "Krista hmangaihna ata chu tuin nge min ðhen ang? Hrehawmnain emaw, lungngaihnhain emaw, tihduhdahnain emaw, ðamin emaw, saruaknain emaw, hlauhawmnain emaw, khandaihnhain emaw min ðhen ang em ni ? "Nangmah avangin nilêngin thahin kan awm ðhin; Beram talh tûrte anga ngaih kan ni," tih zia ang khan. ðhen suh e, chûng zawng zawngah chuan min hmangaihtu avâng chuan, ropui taka ngamtu kan ni. Thihna te, nunna te, vantirhkoh te, lalna te, thil awm sa te, thil lo la awm tûr te, thiltihtheihna te, sâna te, thûkna te, thil siam dang rêng rêngte pawhin, kan Lalpa Krista Isuaa awm Pathian hmangaihna ata chu mi ðhen thei lovang tih dik takin ka hre si a" tiin. (Rom 8:31-39). Pathian min hmangaihna hi a thûk êm êm a, engmahin chu hmangaihna ata chu min ðhen thei lo a ti. Chuvângin kan chhandamna hi a rin tlakin a thlamuan thlâk êm êm a ni. Tlêma kan chak loh deuh leh suala kan han tlûk leh ðhin avâng maia Pathianin min hmangaih leh ta lo anga kan lo ring mai ðhin hi, Pathian hmangaihna thûkzia kan hriat chian tâwk loh vâng a ni.

Pathian hmangaihna hi chatuan hmangaihna a ni. "Hmangaih tâwp lovin ka hmangaih che a ni" (I love thee, with an everlasting love") tih a ni, a va ropui êm! (Jer 31:3). Pathian hmangaihna hi chu mihringte kan inhmangaihna nêh tehkhin chi a ni lo, mihringte inhmangaihna hi chu doral an chang leh ðhin a, hun rei a daih ve tak tak lo. Pathian hmangaihna erawh chu chatuana danglam ve mai mai ngai lo a ni. "Chatuana dang chuang ngai lo hmangaih Pathian a ni si," tih hlaa kan sak ang hian.

Tam tak chuan, kan pianthar hnua suala kan han tlûk palh te hian, nuhravn sual leh pahrawn sual an sawi ang maia, Pathian chu kan chungah thinrim nghal tûn mai leh, min haw nghal hluah hluah ang maiin kan han mitthla ðhin a. 'Min ngaidam duh tak tak tawh chuang lovang' tiin kan ngaihtuah a, a hnên lam pana lo hawikir leh mai chu ngam lovin, kan sual zual deuh deuh ðhin a, a pawî êm êm a ni. Kan lei nu leh pa te min hmangaih aia a lét tam taka nasâin Pathian chuan min hmangaih a ni tih hi kan hriat chian a va pawimawh êm ! Hla phuahtuin "Suala ka tlu chhe tawh hnu hi min hmangaihna a chuai chuang lo," a tih angin, kan pian

thar hnuah, chak lohna avânga hre reng chung a suala kan tlûk chang ni te hian, a fa kan nihna min paih thla nghal mai lo va, min lainat êm êm a, sual kan hneh lo kha paw i a ti a, ama chakna rinchhana sual a tanga a rang thei ang bera tho leh tûrin a hmangaihna bân chuan min lo la ban reng thin a ni. Kan thih hma chu keimahniah Isuan beisena a la nei reng a, kan sim hun min lo nghâk reng a ni.

Chuvângin ka sual leh tawh lovang, tia kan intiam hnuah pawh kan chak lohna avângin, vawi tam tak sualah kan tlu leh thin, mahse chuti chung pawhin sima a hnên lam kan pan duh chhûng chu; vawi khatmah suala la tlu ngai lo ang hmakin min la ngaidam duh zêl a ni. Vawi sarih pawh lo tlu la, vawi sarih hmun sawmsarih pawh lo tlu la, tih tak zeta simna thinlung nêl Lapa hnên lam i lo hawi duh phawt chuan, Pathian hmangaihna chuan a la ngaidam duh reng che a ni. (Matt 18:21;22). Amah kan pan duh chhûng chu, he Pathian hmangaihna ata hi engmahin min then thei lo. Kan sual hi a tam êm avânga ngaidam theih loh a nei lo va, kan sualna a thûk êm avânga ngaidam zawh loh pawh a nei hek lo va, kan sim duh tak zet a nih phawt chuan, a tâwpkhâwk thlengin min ngaidamin min chhandam thei reng a ni. (Heb 7:25). A ngaidam theih loh sual awmchhun chu, 'sim duh loh sual' chauh hi a ni.

Amah ringtute Isuan a ngaihsak zia ti hian a sawi a. "Simon, Simon, ngai teh, Setana'n buh thlei ang a thlei theihna tûr che uin, nangniho hi a dil che u asin; nimahsela i rin a bo loh nan ka tawngtai sak che a ni; i hawikir leh hunah (i pianthar leh hunah) nangin i unau te tinghet ang che," tiin. (Luk 22: 31-32). He Petera hnêna a sawi hi nang leh keia tân pawh a sawi a ni tih ring la, kan rinna derthâwng tak leh chak lo tak hi; keimahniah chakna chuan kan chelh nghet zo dawn lo tih a hriat reng avângin, kan rinna bo loh nân Isuan min tawngtai sak reng a ni. He thu han hriat hian ava thlamuan thlâk êm ti rawh u. Chu mai chu a ni lo, engtia tawngtai tûr nge tih pawh kan hriat loh laiin Thlarau Thianghlim chuan, rûm sawi hleihtheih lohvin min tawngtai sak thin a ni. (Rom 8:26).

Lal Isuan, "Hei hi mi tirtu duhzawng chu a ni, anin mi pêk zawng zawng engmah hloh lo ila, nikin niah chuan kai tho zawk ila" a ti a. (Joh 6:39). Amah ring tlatute chu pakhatmah hloh lova van ina min hruai thlen hi kan Lal Isua duhthusam a ni ve asin. Mahse mi tam tak chu suala an lo tlûk palh hian, a hmangaihna te ringhlelin Isua Krista hnênah an lo kir leh ngam thin lova, rin lohna sualah tângin, Setana hnên lamah an intulût leh thin a; an boral pah thin a, a paw i êm êm a ni. "An hnêna ka awm chhûng khân, nangin kei mi pêkteho hi i hmingin ka hum thin; anni chu ka vêng a, an zingah pakhat mah an boral lo, boral fapa lo kha chu; Lehkha Thu kha a lo thlenna tûrin," tiin amah ringtute a humhim thin a ni tih Isuan a sawi baw. (Joh 17:12). "Nangin kei mi pêkte ho pakhat mah ka hloh ral lo," a tih kha a thlen nan. (Joh 18:9). Helai thuah pawh hian Juda Iskariota tih loh chu, zirtirte kha Isuan a vêngghim vek a ni tih kan hmu a ni. Pathian hmangaihna kan ringhlel ang tih hi a hlauhawm ber chu a ni zâwk. Kan rin flat phawt chuan, khawvel tâwp thlenga kan hnêna awm reng min tiam a ni, a va thlamuan thlâk êm !!! (Matt 28:20).

Khawvela kan awm chhûngin nitin sual tûra thlêmna tinrêngin min hual thin mahse, kan tuar zawh rual loh khawpa thlêmna khirhkhân kan chung a thlen a phal lo. "Mihring tuar theih ang chauh lo chu thlêmna rêng rêng in chungah a thleng ngai lo. Pathian zawng a rinawm a ni, ani chuan in tuar theih tâwk aliam chu thlêmna in tawh a phal lo vang; in tuar theihna tûrin thlêmna rualin tlan chhuahna kawng a siam nghal zâwk ang," tiin Pathian thuin min hrilh a ni. (Kor 10:13) Thlêmnaah te hian kan inbarh lui a nih ngawt loh chuan, kan tuar theih loh khawpa chak thlêmna kan tawh a phal lo a nih chu. Thlêmna rualin tlânchhuahna min siam sak zêl thin. Hei hi kan nitin nunah a dik êm êm a ni. A hmangaihna thûkzia hi a va mak êm!!

Phil 1:6,- ah Paulan, "Nangmahnia thil tha ti tantu khân Isua Krista ni thlengin a ti famkim zêl dawn, chu ngei chu ka ring tlat si a" tiin a lo sawi a. Hei hian Pathian chhandamna nghehzia leh, Amah Pathian rin tlâkzia inngahna tlâk a nihzia a ti lang Chiang hle a ni. Tam tak chuan, "Pathian hnênah ka inpe ve ang a, mahse ka tlin rei leh tak tak âwm si lo va, a zahthlâk mai mai, tibuai lo mai ila a ni mai" tiin anmahni chaknaa an thawhchhuah tûr emaw an ti thin a, tûl lovah an lo hah êm êm thin a ni. Mahse, keimahniah kan hlen chhuah tûr a ni lo, Amah kan rinchhan tlat phawt chuan a tâwp thlenga min awmpui leh min tihfamkim a tiam a ni. (Matt 28:20).

He thu ka sawi lai hian Kân hmun khuua Pu Lalsuliana (L) kan member rinawm tak tûna Isua lo kal leh nia thawhleha zing êngmawi lo thleng tûr nghâka min lo muthilhsan ta chanchin kha ka hre chhuak fo thin. Pastor C. Saikhuma khân a sawi thin a. Chhangchhe berh tak an nih laiin, Lo tin nga hmun zet mai ramchang hi a pawm a. A lo chu a zu en a, lo mawnga thing kung sang tak a tanga chuan a lo pawm chu a han thlir chho va, thing leh maupui hmun a ngaw thelh thulh mai a, a that hmêl baw a, a lâwm viau a ni awm e. Mahse, a han ngaihtuah Chiang a. "Aw, ka pamal si a le, hêng a hnuaia hnim; perhte zawng zawng leh mau bul zawng zawngte hi ka wawn kim vek tûr leh, ka sah chhum kim vek tûr a ni dawn a, thing kûng zawng zawng lah hi hrei puia ka kih vek tûr a ni dawn baw si a. Lo vah chem tha ka neih a ngai dawn a, engemaw tiin han vât zo thei pawh ni ila, keimah bawkin ka hâl leh vek a ngai dawn chu a ni si a," tiin a inngaihtuah hah hle mai a. A ngaihtuah chhunzawm zêl a. A kâng tha vak lo palh a nih pheh chuan, keimah chauhin mang ka khawh leh vek a ngai ang a, chumi hnuah keimah bawkin kâng vârah buh ka tuh ang a, lo pumpui hi hniak dan lel lekah buh bi ka chek chhuak leh vek dawn chu a ni a, chu chu lo ti thei teh reng pawh ni ila, hnuh leh

hnim an lo chawr ang a, thing bul tin leh maubul tin ka`n tuai thlu kim leh vek ang a, hnuh zawng zawng leh hlo har te ka chek chhum kim leh vek dawn chu a ni a.

Hnuh pui chu lo thlo zo thei pawh ni ila, hnuh hram a lo chawr leh ang a, dam lohna ten min tlâk buak mai thei a, keimah vekin ka han thlo chhuak leh vek dawn chu a ni a, tiin a ngaihtuah zêl a. Ma lovin lo thlo chhuak thei teh reng pawh ni ila, buh a lo vui ang a, a seng hunah buh vui zawng zawng chu keimah chauhvîn ka vuan kim leh vek ang a, ka ât chum leh vek dawn chu a ni a, chumi hnua keimahin ka chil leh vek dawn a, chumi hnua keimah vekin buh ka chhêk anga, inah keimah vekin ka phurh haw a ngai dawn chu a ni a," a ti a, a rilru a hah lutuk a, Hui hah a ti a, a hui pawp pawp mai a, ni thum zet pawn chhuak lovin inah a mu tawp mai a ni," a ti. Chutiang deuh chuan mi tam tak chuan, ka pianthar chuan chutiang khatiayang chu ka sim a ngai ang a, chu chu ka tih a ngai ang a, ka tlin leh tak tak si lo vang a," an ti a, anmahni tih vek tûrah ngaiin an huphurh lutuk hian Isua Krista hnêna inpêk leh inhlan chu an ngam ðhin lo a ni.

Mahse, kan chhiar tâk ang khân keimahni chakna hmanga kan thawh chhuah vek tûr a ni lo va, Pathian kan rinchhan ang a, tih takzeta ðawngðaiin rinawm takin a hnênah kan inkawltir ang a, Aman min ðanpui dawn a ni. Keipawh 1971 khân he chhandamna famkim chungchâng hi fiah lehzuala ka han hriat belh khân lâwm takin ka pawm a, zûk leh hmuam leh sa bawlhhlawh ka lo ei thin zawng zawng nêh bân san ka duh ve ta a. Ka pa chuan, "Biakchhawn, i vir si, vawksa i heh si, mei leh tuib ûr sahdah te lah chu i heh nasa si, chawlkâr khat pawh i zâwm thei tak tak lovang e, ti ti buai teh chai suh, a mualpho thlâk mai mai" a ti a. Kei chuan he Pathian thu tak zirtirna dik hi ka lo hmu fuh tawh baw a. "Ka pa, chawlkâr khat nge ka sim theih dawn chawlhkâr hnih ka ngaihtuah lo, Krista min hmangaihna avâng hian hêng thil ða lo tinrêng hi vawinah hian sim ka duh a, ka duh ka thlang tawh, naktûk emaw, kârleh emaw, nakum emaw ka ngaihtuah lo va, ka vawin hi Pathian hnênah ka hlan mai dawn a ni," ka ti a. Ka tûn, ka vawin kha, Pathian hnênah ka hlân tawp mai a. Ni khat têtêin tûn hun hi ka lo thleng chho ta reng mai, kum 40 dawn zet a lo ni ta, vawikhatmah ka ti leh ngai tawh lo. Ka la hnung tawlh hek lo, hei hi ka chakna a ni lo va, Pathian khawngaihna hnathawh Kros thiltihtheihna liau liau a ni.

"Nangmahnia thil ða ti ðantu khân Isua Krista ni thlengin a tifamkim zêl dawn, chu ngei chu ka ring tlat si a" (Phil 1:6) tia Paula sawi hi a lo rin tlâk êm a ni. I awm dân tûr chu LALPA chungah ngat la ; Amah chu ring la, Aman a ti vek ang"(Sam 37:5) tiin, Pathian thuin min lo tiam daih tawh baw. Unau duh tak, ringhlel leh hlau lovin Krista chhandamna hi rawn vuan rawh, i rin ngam phawt chuan i inchhir lo vang. "Ani chuan kan Lalpa Isua Krista ni-ah chuan sawiselbova in awm nan a tâwp thlengin a tinghet baw ang che u" tiin Pathian thuin min tiam a ni. (1Kor 1:8). A va thlamuan thlâk êm!! Chuvângin unau duh tak, tehkhin phâk rual loh Pathian rinawmna leh, a hmangaihna thûk lutukah hian thlamuang takin inngat la, chawl hahdam hmiah mai rawh. Kan Pathian thu chuan "Amaherawhchu, Lalpa chu a rinawm e, ani chuan a tinghetin mi sual lakah chuan a hum ang che u." tiin min hril baw a.(II Thes 3:3). Tirhkoh Paula`n, "Lalpa chuan sualna zawng zawng lakah mi chhanchhuak ang a, a vanramah chuan him takin mi thlen ang; amah chu chatuana ropuiin awm rawh se, Amen," tiin a Amen hnan hmiah mai, a rintlâk a ni.(II Timo 4:18).

Kan sawi tawh ang khân, Tirhkoh Paula chuan, "In thi tawh a, in nunna chu Pathianah chuan Krista hnenah thuhrûkin a awm si a. Krista kan nunna chu a lo inlâr hunah chuan nangni pawh ama hnênah ropui zingah in inlâr ve ang." tiin, kan nunna hi keimahni vawnhim tûr ni lovin, Krista-ah thuhrûk a nih thu min hrilh. (Kol 3:3). "Chuvâng chuan a ni, hêng thil pawh hi ka tuar ni; nimahsela ka zak lo ve; ka rina chu ka hria, a hnêna ka kawltir chu, chumi ni atan chuan a vawng ða thei tih dik takin ka hre baw a." a ti a ni. (II Tim 1:12). Chhandamna min buatsaihsaktu Pathian hian a thil min tihsakna-ah hian a ti mai mai lo va, a rintlâk a, a rin ngam a, a ti tak tak a ni. Mihringte thinlung ang mai maia ngheet lo leh engemaw hleka danglam leh mai mai Pathian a ni lo. "Pathianin a thilthlawnpêkah leh a kohnaah chuan a rilru a lamlêt ngai si lo va" a ti baw a ni. (Rom 11;29). A va han thlamuan thlâk tak êm!!.

Fimkhur lote tan chuan tlûkna te hi awm thei reng a ni a. (Luka 17:1). Amaherawhchu Pathian kuta kan inngah tlata amah kan rinchhan tlat chuan tlu lovin min venghim thei a ni. "Tichuan, in tluk loh nâna vêng thei che u leh a ropuina hma taka nasa zeta hlimin bawlhhlawh kai lova dah theitu che u, kan Chhandamtu Pathian taka chauh hnenah chuan kan Lalpa Isua Krista avangin, hun rêng awm hmaah leh tûnah leh chatuan thlengin chawimawina te, ropuina te, rorêlna te, thuneihnate awm rawh se. Amen," tiin tirhkoh Juda chuan min lo hrilh a. (Juda1:24-25). Kan tlûk loh nan Pathianin min vêng thei a ni. A va lawmawmin a va thlamuan thlâk êm.

Amaherawhchu Pathian chu chutiang taka hmangaihna ngah, rinawm leh rin tlâk chu ni mah se, sual ngaihdam theihloh a nei ve tlat mai. Thil sual tih kan duh tlat a, kan duhthlanna ngeia a hnên aţanga kan vâk bo lui duh tlat a nih chuan min vêng lui (by force) hrâm dawn lo a ni. Kan sualna hi a len leh len loh lam ni lovin, a tam leh tlem lam pawh ni hek lovin, eng anga sual pawh ni se, chin ðhan (habit) anga kan neih, hre reng chung pawha kan tihsual luih tlat leh, kan sim duh tlat loh sual chu Pathianin a ngaidam thei bik lo a ni tih kan hriat a pawimawh a ni. "In sim loh chuan in boral vek ang" tih a ni a. (Luk 13:2-5). Sual sim lote hi englamahin Pathianin a ngaidam lui tho tho ngai lo tih hi kan hre tûr a ni. Pathian min chhandamna hi a rin

tlâkin a nghet êm êm a ni tih chu, Bible chang hrang hrang kan han târlan ațang te hian a Chiang hle a, mahse, sual chhunzawm zêlthe tan erawh chuan a ni lo tih kan hre tûr a ni.

BUNG 8

Bo Theih leh Theih Loh Chungchanga Zawhna leh Chhanna Te :

ZAWHNA (1) I thu sawi kan ngaihthlâk leh, kan chhiar ațang khân chhandamna chhawng thum awmzia te, chhandamna nghehzia te kan lo hre thiam ta hle a. Chutiang taka chhandamna chu a nghet a nih si chuan, piangthar chhandam tawhte hi suala an tlûk leh a; thil sual an tih leh avâng maiin an chhandamna chu a bo leh thei dawn em ni ? PC Biaksiamte leh tunlai thuhritu tam tak te sawi ang hian, he chhandamna changtu piangthar tawhte chu eng anga sualah pawh lo tlu palh leh mah sela, sim leh hman loin lo thi pawh ni sela, chhandam an ni dawn tho tho, an bo thei tawh lo hrim hrim tih hi a dik a va ni mai awm ve?

CHHANNA (1). Sual ti reng chung pawha chhandam ni tho tho tûr anga sawi chu a dik lo vang. A hma lama kan sawi fo tawh ang khân, Pathian chhandamna hi a nghetin a rin tlâk a, a Chiang bawk a. Miin a rin phawt chuan Pathian chu a ringgam a, a rin tlâk êm êm bawk a ni. Amaherawhchu, he chhandamna hi Pathian lamah chuan rin tlâkin nghet hle mahse, chhandamna hi duh lo chung inbarh luih lam a ni lo va, khawngaih thilthlâwn pêk mah nise, rinnaa dawn ngai a ni tlat mai a. "In duh emaw duh lo emaw, in sual emaw, sual lo emaw ka chhandam lui reng rêng dawn che u," tih lam a ni lo va. "I rin chuan" Tupawh a ring a piang, a tâwp thlenga tuar peih apiang," tih a ni tih kan hriat thiam a ngai. Rinna lo chuan a lâwm zawng mi nih rual a ni lo," tih a ni tlat. (Heb 11: 6). Chu chhandamna thilthlâwn pêk lo dawnna tûra, a dawnthlêng ber 'rinna' chu; bo leh thei a ni tlat mai. "Nimahsela, nakin hunah chuan mi thenkhatte chu, mi dawthei te vervêkna avângin hruaibona thlaraute leh ramhuaitte zirtirna thu ngaihsakin rinna chu an la bânsan ang tih Thlarau chuan Chiang takin a sawi a" tiin, 1 Tim 4:1;2;-ah Paula hian a lo sawi a. Rinna a bo leh thei tih hi keini sawi ni lovin Thlarau Thianghlim sawi a ni a, chu chu Pathian sawi tihna a ni a; hnial chi a ni lo. "Tangka sum ngainat hi sual tinreng bul a ni si a; chu chu thenkhatten an awta, rinna chu an kal bosan a, anmahni leh anmahni lungngaihna tam takin an inchhun tlang ta chuk a. (1 Tim 6:10). "Chu chu thenkhatten nei emaw intiin rinna kawng chu an kal kawisan ta a. (1 Tim 6:21). Rinna hi bosan leh theih a ni a, bo san leh pên san pawh an tam tawh a ni tih Bible-ah Chiang takin kan hmu a ni.

Evi leh Adama te pawh kha a tirah kha chuan Pathian rinnaa nung an ni. Pathian an rin chhûng kha chuan thihna awmzia pawh an hre lova, hlim takin Pathian nêan an lêng dún thin a nih kha. Mahse, ni khat chu mi bum thiam, vân mipui thenkhat te pawh bum theitu Diabola a lo kal a, Evi leh Adama te chu a rawn bum ta a, Pathian thu kalh tlat siin âwihawm takin thu a rawn sawi a, chu a thu sawi chu Pathian thu aiin an ring ta zâwk a, sualah an tlûk phah ta a nih kha. A tira Pathian ring thin te kha rin lohnaah an tlu a, rinna chu an bân san ta mai a ni. Chu rinna ti botu chu Pathian ni lovin, anmahni mihring te kha an ni. Anmahni siamtu Pathian rinhlelhna an nei ta tlat mai a nih kha. (Gen 3:1-6).

Chutiang bawk chuan kan pianthar tawh hnu pawh hian kan thih hma chu nitin darkâr tin leh minit tin mai hian sual nêna indo reng kan la ni a, nitinin thlêmin kan awm a, kan mit hmuh leh bengka kan hriatte hian, Pathian thu ni lo, sual lamah min hruai lût leh thin a ni. Rinhlelhna te kan nei leh thei a, rin lohna hial te pawh kan nei leh thei a ni. Chhandamna hi thu delhkih (condition) nei a nih tlat avângin, ring lo te leh, rinna bânsantute hnênah pêk luih hrâm hrâm tûrin a ti lo va, "A ringtute chhandamtu a ni deuh ber," tia Paul n a sawi angin, ringlotu na na na chu chhandam luih theih an ni dawn lo. (1 Tim 4:10). Rinna chu a bo leh a nih si chuan, rinna avanga a dawn tûr chhandamna pawh chu a dawng thei dawn ta lo, a bo san leh dawn tihna a ni. Hei hian Pathian lam ngheh lohna leh rin tlâk lohna a kâwk lo va, mihringte keimahni lam rinawm lohna leh nghehlohna a kâwk zâwk a ni.

ZAWHNA (2) : A nih leh Bible-ah hian ringtu, piangthar, (chhandam tawhte) an bo leh thei a ni tih thu leh, an bo hlen theih thu zirtirna lam hawi a awm rêng em ? A awm a nih chuan chûngte chu min hrilh thei em ?

CHHANNA (2) : Hrilh thei e. Bible-ah hian piangthar tawh te an bo leh theihzia leh, an bo hlen theih zia te, sawina leh zirtirna tam tak a awm a, kan sawi vek sêng lo vang a, chûng tam tak zing ațang chuan a then azâr chauh lo sawi ila, fiahna tham a nih tho chu ka ring.

Mi tam takin Bible zir Chiang lovin mi wawi khat an pianthar tawh chuan eng thilsual pawh ti leh mahse chhandam an ni dawn tho tho, an bo thei tawh lo," tiin an zirtir thin a. A pawî êm êm a ni. Hetianga zirtirtute hi a nihna takah chuan tûnah pawh an bo mêk a, kawng diklo leh, kawng him loah an kal mêk a ni zâwk. An pianthar dân pawh a dik tâwk lo tihna a ni a, an thu zirtir dân leh Bible zirtir dân a inkalh tlat vângin, an thlarau chan pawh Thlarau Thianghlim a ni lo tih Chiang takin kan sawi thei a ni.

Kan sawi tawh ang khân, chhandamna hi duh lo chung inbarh luih thil a ni lo va, Pathian khawngaihna thil thlâwn pêk mah nise, rinnaa lo dawn ngai a nih tlat avangin, a ring apiang chauh chhandam an ni ang a, a ring lo chu chhandam an ni dawn chuang lo a ni. (Joh 3:16,36). "A ringtute chhandamtu a ni deuh ber," tih a ni baw k kan tih tawh kha. (1Tim 4:10). Rinna avanga khawngaihnaa chhandam kan ni. (Ephesi 2:8). Rinna avâng chauhva chhandamna hi chang thei leh dawng thei kan nih avâng tak hian rinna hi kan hloh leh chuan chhandam kan ni dawn lo tihna a ni leh mai. Rinna hi bânsan theih a ni a, bo leh thei a ni baw k. Han chhiar nawn leh kher ila, "Nimahsela nakin hunah chuan mi thenkhatte chu, mi dawtheite vervêkna avângin hruaibona thlarau leh ramhuaite zirtirna thu ngaihsakin rinna chu an la bânsan ang tih Thlarau chuan chiang takin a sawi a." tiin Paula hian chiang takin min hrilh a. (1Tim 4: 1,2). A chiang hle mai, sawi kawi luih talh tûr a awm lo. Tûnah pawh mi tamtakin rinna chu an bânsan ta mêk a, Paula thusawi hi a thleng dik mêk a nih hi. Rinna dik lanna chu, sual sima Pathian dân leh thupêkte zawmna hi a ni. "A thupêk te pawm si lovin, "Amah ka hria," titu chu mi dawthei a ni, thutak amahah a awm lo." tiin Johana hian a lo sawi a. (1Joh 2:4). "Chutiang bawkin rinna chu thiltih nei lova amah chauhva a awm chuan thi a ni" tiin Jakoba`n min hrilh baw k. (Jak 2:17). Paula vêkin, "Pathian thupêkte pawm chauh lo tan chuan serh tan hi engmah a ni lo va, serh tan loh pawh hi engmah a ni hek lo." a lo ti baw k a. (1Kor 7:19). Tûnlai mite erawh chuan, " Ka piang thar tawh a, Lal Isua ka rin phawt chuan Dân zawm a ngai tawh lo," tiin rinna chu an bânsan mêk a nih hi.

Tin, Paula`n, "Chutichuan in rinna, lâwmman nasa tak nei tûr chu paih bo suh u," tiin rinna tibo lo tûrin min fuih baw k. (Hebrai 10:35). Hei hian rinna hi bo leh thei a nihzia a ti chiang hle a ni. Chhandamna hi rinna avâng chauhva dawn theih a ni a. Chuvâng chuan kan chhandamna hi a bo lohna tûrin nitin, rinnaah kan awm reng a ngai a ni. Mi rinnaa a awm reng chuan chhandam a ni ang a, a bo baw k hek lovang. Chuvang tak chuan Tirhkohte khân Penticost ni hnua rawng an bâwlinaah khân, ringtute chu rinnaah nghet taka awm reng tûrin an fuih zêl a nih kha., "Hrehawm tam tak tuarin Pathian ramah kan lût tûr a ni rêng a ni," tiin zirtirho te rilru an tinghet a, rinnaah chuan awm reng tûrin an fuih zêl a" (Tirh 14:22). Rinnaa awm reng lova rinhlhnaah leh, a tâwpa rinlohnaah hial mi an awm leh mai theih thin avângin rinnaa awm reng tûra infuih hi a tûl rêng a ni. "Nghahchhan neia nghet taka awma, chanchintha in hriata beiseina atanga sawn bo thin lova, rinnaah hian in awm reng phawt chuan" (Kolossa 1:23). tih a ni angin, chhandamna hi a bo theih loh dân a awm a, a tâwp thlenga rinnaa awm reng hi bo theih loh dân chu a ni mai.

Chhandamna a bo leh thei a ni tih sawina Bible chang dang lo en zêl ila "Amaherawhchu Pathian zah lo lam thu sawi mai mai chu hawisan thin ang che; chutiang mite chu Pathian ngaihsak lohna lamah an nasa leh zual ang a, an thu pawh chuan pânchhe ei angin a ei zêl ang; an zingah chuan Humenaia leh Phileta an tel a ni; chûng mite chuan, "Thawhleha chu tûnah pawh a ni tawh daih," tiin thutak kawng chu an kal kawisan a, mi thenkhatte rinna an tibo thin a." tiin Paula hian fiah takin a sawi a. (2 Tim 2:16). Helai Bible chang hian, rinna kawngah hian bo leh theih a nihzia leh, bo an lo awm tawh a ni tih pawh chiang takin min hrilh a ni.

A hmaa kan sawi tawh ang khân, "Tin, engkim vawi khat hre vek mah ula, LALPA chuan Aigupta ram atangin mite a chhanchhuaha chumi hnuin a ring lote chu a tihboralzia kha hriat nawn tir che u ka duh a ni" tiin; Juda hian a bo leh theihzia a lo sawi a. (Juda 1:5). Israelte kha Aigupta bâwih ata chu tlanchhuah ni tawh mahse, Kanân ram an thlen hma khân Pathian an rin lohna avângin kawng lakah mi tam tak an boral leh a ni. Chu chu kan tana entirna tûrin a rawn hmang a ni. "Unaute u, hêng hi in hriat loh ka duh lo ve, khatia min thlahtute zawng zawng chhûm hnuaia an awm vek a, an zâa tuifinriat pawh an kai vek a, an zâa chhûmah leh tuifinriatah pawh Mosia bêl tûra baptis-a an awm vek a, an zâa thlarau lam chaw hmunkhat pawh an ei theuh va, an zâa thlarau lam in tûr hmunkhat pawh an in theuh kha; anmahni zuitu thlarau lam lungpuia mi kha an in theuh si a; chu lungpui chu Krista a ni. Nimahsela, an zinga mi tam zâwk chungah chuan Pathian a lungni ta lo va; thlalêrah khân tluhlumin an awm a. Tin, chûng chu kan tan entirna a ni, thil sual an châk ang baw k khân kan châk ve loh nan. An zinga thenkhat milem betu an ni ang khân milem betu ni suh u, "Mipui chu ei leh in tûrin an thu hlawm a, infiam tûrin an tho leh a," tih ziak ang khân.

An zinga thenkhatin nula an ngai a, ni khatah singhnih leh sangthumin an tlûkhlum phah ang khân i inngai hek suh ang u. An zinga thenkhatin Lalpa an fiah a, rûla tihborala an awm phah ang khân Lalpa chu i fiah hek suh ang u. An zinga thenkhat an phunnawi a, tiboraltu tihborala an awm phah ang khân phunnawi hek suh u. Tin, chûng chu entirna tûrin an chungah a lo thleng a nih kha; keini, hun tâwp lo thlennate hi, min zilhna tûrin an ziak a ni baw k a. Chuvângin, dinga inring chu fimkhur rawh se, chutilochuan a tlu dah ang e." tiin. (1Kor 10:1-12). A chiang hle mai, hnial kawih luih a ngai lo. A tlûk leh theih a, a tlûk hlen theih baw k a, tlu hlen lovin a thawh leh theih baw k a ni tih kan hriat a pawimawh a ni.

Keini pawh thlarau lam Aigupta sual bâwih ata Krista thisen zâra tlan chhuah; piangthar tawh te ni mah ila, vân kanân kan thlen hmain rin hlhna sualah leh, rin lohna sualah a la tlûk leh theih a, zirtirna diklo lamahte kal pêngin sakawlh hnung te kan lo zui leh thei a, kan la bo leh thei a ni.

BUNG 9

Tlûksan Leh hnungtawhlte chungchang : Heb 6:4-8 Thu ațangin

Hebrai lehkhathawn ziaktu chuan, "Tin, wawi khat rilru tih vâra vâh thil pêk tema, Thlarau Thianghlim chantira Pathian thu ța leh, hun lo la awm tûra thiltihtheihna tem tawh zeta tlûk sante kawng thu zawng chumite chu an simna tûrin siam thar leh rual an ni lo, Pathian fapa chu anmahni tan khêngbet nawn leha ti mualpho an nih avangin lei a chungaruahtui tla țin lo dawng tawh a thawh saka te tana thlai ei tlâk chhuahtu chu Pathianin mal a sawm țin, amaherawhchu, hnim hling nei leh buarte a chhuah chuan mâkin a lo awma, ânchedawng thaw a lo ni țin a, a tâwpah chuan hâl a tâwk țin" tiin a sawi a. (Hebrai 6:4) Hei hian bo theih a nihzia leh bo hlen theih pawh a nihzia a ti chiang hle a ni.

Bo thei lo, tih ringtute chuan, hêng Bible chângte hi, hnawk an ti a, "piang thar tak tak lote chungchâng sawina a ni e, Pathian Thlaru Thianghlim an la chang tak tak lova, a temin an tem a, tem (taste) hi chu ei a tling lo, Pathian thu a eia ei tak tak an la ni lo" tiin lakkawi luih țin an tum țin. Tin, ținkhat chuan, hei hi thil ni tak tak lo, suangtuahna leh ngaihruatna thil (Hypothetical) mai mai a ni, warning in pêkna anga ngaih tûr an ti bawka. Mahse, helai thu hi ngun taka kan chhiarin, ringtu piangthar tawh te, Thlarau Thiamnghlim pawh chang tawh te chungchâng sawina ngei a ni tih a chiang. Thil hlauhawm tak tak awm lovah fimkhur tûra in hriattir (warning pêk) a ngai lo. Tin, helai thua "Tem" (Taste) tih hi Grik ținawng chuan, (geuo-mai) tih a ni a. A awmze dik tak Grik Dictionaries hrang hrangin a sawi dân chu, 'ei' (eat) tihna a ni. Tin, thil ța leh thil țialo mahni ngeiina tawnhriatna (experience) tihna a ni bawka. Entirnan, Hmarcha thak zia mi sawi i hria a, mahse thu maia hriatna a ni a, i ei ve hma chuan kha hmarcha thakzia kha i hre lo. Nangamah ngeiin i han ei ta a, chutah chiah chuan hmarcha thakzia kha hrilhfiah i ngai tawh lo, nangmah ngeiin i ei a, i tem (experience) tlat tawh a, a tuizia te, a hânzia te, a thak zia te i hriat (experience) tlat tawh avangin tuma hrilhfiah i mamawh tawh lo. Chu chu helai Hebrai 6:4, thu van thilpêk te tem (experience) Grik ținawng (geuo-mai) awmzia chu a ni. Tem (taste) tia English ținawng a lehlin vânga piantharna chang tak tak lo, a tema tem mai a ni, a eiin an ei lo tih vêl hi mahni ținfung phêt hreh vânga țin khawhna mai mai a ni.

Chutianga kan ngai dawn a nih chuan, Isuan thihna mitin a tem sak thu Paulan a sawi pawh hi, a thi tak tak lo, a thi der mai mai tihna em ni ang le? A thu (word) hman a inang chiah si a. Lo chhiar ila. "Nimahsela, Isua, vantirhkohte aia hnuaia siam riha chu, thihna tuar avânga ropuina leh chawimawina khumtira awmin kan hmu ta zâwk a ni. Pathian khawngaihna zârah thihna chu mi tin a tem (geuo-mai) sakna tûrin. (Heb 2:9). Helai thua, "thihna chu mitin a tem (taste) sakna tûrin" tih pawh hi Grik ținawng 'Geuo-mai' tih tho kha hman a ni a, tawnhriat (experience) sawina tho kha a ni, thu thuhmun chiah bawka an ni.

A nih leh Isua kha ni thum lai a thi tih Bible-in min hrilh a ni a, a thi tak tak lo, a tem mai mai a lawm kan ti dawn em ni? Ni suh e, Isua kha a thi der lo va, a thi tak tak a, thihna hi enge a nih chiah kha a takakin a tuar a, a hrechiang (experience) tak zet a ni. Chu chu 'tem' (Geuo-mai) chu a ni a, mei ling satzia mi sawi mai hria ni lo va, mahni ngeiin mei ling khawiha a satzia hria sawina a ni. Chuvângin Hebrai 6:4, thu hi, Pathian leh Thlarau Thianghlim chungchâng mi sawi lo hre satliah mai an ni lo va, anmahni ngeiin an chang a, an tem (geuo-mai) a, an experience ngei a ni tih a chiang êm êm a ni. "Tem (Taste) tih ținawngkam a hman avanga ngaihnhêp mai chi a ni lo.

Fakna hla phuahtu chuan, Aw, Lalpa ținazia hi tem chhin ve teh rêng u, (O taste and see, that the Lord is good) a ti a. (Sam 34:8). Helai thua, 'Tem' tih hi, Hebrai ținawng chuan, (ta`ami) tih a ni a. (Taw-ami, tia lam tûr) Hei pawh hi, Pathian ținazia tawnhriat, a chana chang (Experience) sawina leh, "ei' (eat) tihna te, 'hmu' (see) tihna te, hria tihna te a ni. Pathian ținazia hre chiang, a chana chang sawina tho a ni. Tem tih ținawngkam a hman avânga nhêp bika ngaih hi a dik lo. Chuvângin, Hebrai 6:4-6; thua "Vawi khat rilru tihvara, van thilpek tema, Thlarau Thianghlim chantira, Pathian thu ța leh hun lo la awm tura thiltihtheihna tem tawh zeta tlûksan leh te chungchang a sawi hi, Piangthar dik tak te sawina a ni chiang bal tih kan hre tûr a ni. Vâh thilpêk te an tem (chang) tawh a, Thlarau Thianghlim an chang tak tak tawh bawka, Pathian thu chu anmahni ngeiin an ei (tem) a, an nunah tawnhriatna tak tak an chang tawh a, mahse chu chu an tlûksan leh mai a ni zâwk. Piangthar lovin Thlarau Thianghlim a chan theih loh. Thlarau Thianghlim uapna leh awmpuina chu mi zawng zawng piangthar leh piangthar lote pawhin kan dawng za vek a, mahse Thlarau Thianghlim mimal nuna chan (experience) hi chu a dang daih a, piangtharte chauh lo chuan mi nazawngin Thlarau Thianghlim an chang thei lo.

Chuvângin Hebrai 6:4-8 thu hi Piang thar dik takte chungchâng sawina liau liau a ni tih hi ka sawi nawn awn awn duh a ni. Piangthar lote chu tlu tûr pawh an awm lova, piangtharte chauh an tlu thei a ni. Thu tak tlûk santute an nih chuan, thutakah an lo ding tawh tihna a ni a, mahse an tlûksan tawh tlat si avângin; siam thar leh theih an ni tawh lo va, a tâwpa hâl tûr (to be burned) an ni dawn tihna a ni. NIV translation-ah pheih chuan "In the end it will be burned" a ti hmiah mai bawka. Hetianga thutak tlûksantute hi, Thlarau Thianghlim sawi chhia leh, Thlarau Thianghlim ti lungngaitu an ni tihna a nih avangin siam thar leh rual an ni

tawh lo tihna a ni. (Matt 12:32). Chuvângin bo theih a ni a, bo hlen theih pawh a ni bawh tih a chiang. Hei hi Pathian lam thiam loh vâng a ni lo va, a chhandamna ngheh loh vâng pawh a ni hek lo, keimahni mihring lam zir lohna avâng zâwk a ni.

Vantirkoh Thianglim te pawh An tlu hlen thei :

Juda 1:6-ah, " Tin, vantirkohthe anmahni tirkoh nihna pawm lova an awmna pangngai kalsan zâwkte chu, ni ropui rorêlna atan thim hnuaiah chatuan phuarnaa phuar chungin a khêk a ni" tiin Juda hian a sawi a. Hei hi sâp tawngah chuan "hrem tûra khêk (to be punished) an ni" tihna a ni. Vântirkoh thianglim a tir ata sual nei lova siam sa te mah kha, sualah an tlu hlena an boral hlen leh thei a nih chuan, keini mihring sual saa piangte hi khawngaihna avânga chhandam hram hram tûr chauh kan ni a, thil sual kan tih luih tlat chuan engahnge kan bo leh theih loh bik tehluh ang ni. Tha famkima siam sa Vântirkohthe mah sualah an tlu a, an sual an sim leh duh loh avângin Pathianin a ngaidam thei lo a nih si chuan, keini mihring sual sim duh lo te min ngaidam bikna tûr a awm lo, sual sim duh lova thi te hi Pathianin engtikawngmahin a ngaidam dawn lo. Pathian chu rorêltu dik (God of Justice) a nih avângin hleih nei takin ro a rêl dawn lo tih kan hre tûr a ni.

Thu Tak Hriat Hnua Thil Tisual Lui Zêl Te : (Heb 10:26-31)

Paula`n hetiang hian a lo sawi bawh a. "Thutak hriatna famkim chu kan chan hnua thil kan tih sual luih si chuan, sualte tana inthawina a awm tawh hauh lo vang a, rorêlna hlauhawm tak lo thleng tûr leh, dotute kâng ral tûr thinurna mei kan hmabâk a ni mai. Mosia Dân thu pawisa lo mi chu hretu pahnih pathum emaw thuin, lainatna tel lovin an thi thin. Pathian Fapa rap beta, thuthlung thisen amah tihthianglimna chu thil narâna ruat a, khawngaihna Thlarau tivuitu chu, chu mi ai chuan engtia hremna nasa zâwk nge tuar tlaka ruat tur nia in ngaih? Phuba rêng rêng keima lâk tûr a ni, keiman ka thungrûl ang, tih leh, "Lalpa chuan a mite a ngaihtuah ang," ti lehtu chu kan hre si a. Pathian nung kuta tlûk chu thil rapthlâk tak a ni" tiin. (Heb 10: 26-31). A chiang hle mai, lak kawi luih hrâm chi a ni zozai ta lo ve.

Thutak chu Lal Isua leh a chanchin tha hi a ni a, (Joh 14:6) Chu Lal Isua Pathian dik tak hriatna chu Thlarau Thianglima piantharna aţang chauh lo chuan a awm thei lo. Chu Isua (Thutak) hriatna chu chatuan nunna a ni. "Hei hi chatuana nunna a ni, nang Pathian tak chauh leh I tih Isua Krista hriat hi." (Joh 17:3). "Tuman, Thlarau Thianglimah chauh lo chuan, "Isua chu Lalpa a ni," an ti thei ngai lo tih ka hriattir a che u." a ti a. (1Kor 12:3). Chuvangin, chu Thutak (Lal Isua) hriatna famkim chan tawh hnua thiltih sual luih zêlna chu ngaidam theih a ni dawn lo va, dotute kâng raltu tûr thinurna mei an hmabâk a ni mai. Chhandam theih an ni dawn lo tihna a nih chu. Hei hian ringtu, piangthar, thutak hre tawhte pawh an sual leh thei a, an bo hlen leh thei a ni tih a ti chiang hle a ni. Piangthar tawh thil sual ti lui leh te chanchin sawina ngei a ni. "La piangthar lote chungchâng sawina alawm," tia sawi pen luih hrâm hrâm chi a ni lo. Piangthar tawhte chungchang sawina a ni.

BUNG 10

Lal Isua zawm reng Lo te an bo leh thei :

Lal Isuan, "Ka zawmpui pêng rahlo apiang a paih thin a, a rah apiang a tithianglim thin, a rah tam leh zual nan," a ti a. (Johana 15:2, 6). Isua zawmtu, mahse thatna lama rah chhuah si lo chu pêng anga paih an ni dawn tihna a ni. Chang rukna-ah, "Mi keimaha a awm reng loh chuan pêng anga paih chhuahin a awm a, a vuai thin; tin, an fawm a, meiah an paih a, a kâng thin" tiin Lal Isuan, piangthar tawh te pawh nimahse, Amah Lal Isuaa an awm reng lohva an pêng bo leh a nih chuan, fa nihna a paih sak leh ang a, an chan tûr chu mei a hâl ral a nih tûr thu a sawina a ni. He thu hian, piangthar Isua nei tawh te pawh Isuaa awm reng lovin sualah an tlu leh thei a, an tlu hlen thei bawh a ni tih pawh a nemnghet chiang hle bawh

Chhandamna bo san lo tûr chuan, Isua Kristaa awm reng a ngai a, Isua zawm rengtu kan nih a ngai a ni. Isua-ah kan awm reng duh loh va, thih thlenga sualah kan awm reng a nih chuan, paih chhuah kan ni mai dawn a nih chu. Grep kûng pui zawm tawh lo, a tâng ro chu meiah an paih thin angin, Lal Isuaa awm reng duh lo leh zawm peih tawh lo, suala tâl ral leh mai mai ho chu grep pêng ro angin Gehena hremhmun meia hâl tûr an ni dawn tihna a nih chu. Isuaa awm reng tih awmzia chu Pathian thu pêk zawm zêl tihna a ni.

ZAWHNA (3) : Isuaa awm reng tih chu engtihna nge? Engtinngê Amahah chuan kan awm reng a ni tih kan hriat theih ang?

CHHANNA (3) : Bible bawkin han chhang che teh se, "A thupêkte zâwm chu Amahah a awm reng a, Amah pawh chu amahah a awm reng bawh a ni. Tin, he miah hian Amah chu keimahniah a awm reng tih kan hria, Thlarau min pekah hian." (1Joh 3:24). A chiang hle mai. Tûna ka bo thei tawh lo, titute ngei pawh hi, a thupêk zawm zêlnaah hian an hel tlat avângin an bo mêk a nih hi. "Kan rin phawt chuan, A thu

pêk zawm kher a ngai lo," an ti talh mai si a. Hei hian anmahni ngei pawh an bo mêk a ni tih a ti chiang êm êm a ni. Amahah an awm reng lo va, an duhdân leh rin dânin an awm mai mai a ni tih a ti chiang hle a ni. Amahah ka awm reng thin," titu chu ama awm ang baww khan a awm ve tur a ni. (1Joh 2:6).

Amaha kan awm reng leh amah chu keimahniah a awm reng tih he miah hian kan hria, a thlarau min pek tawh avang hian. (I Joh 4:13) Tupawh, "Isua Pathian Fapa a ni," tia tan apiang chu, amahah chuan Pathian a awm reng a, ani pawh chu Pathianah a awm reng baww a ni. (I Joh 4:15). Pathian chu hmangaihna a ni; hmangaihnaa awm reng chu Pathianah a awm reng a, Pathian pawh amahah a awm reng a ni. (I Joh 4:16). He miah hian Pathian fate kan hmangaih tih kan hria, Pathian kan hmangaih a, a thupek te kan zawm hian. Pathian kan hmangaihna chu hei hi a ni, a thupekte kan zawm hi; a thupekte chu a khirh si lo va. (I Joh 5:2;3).

ZAWHNA (4) : Kan lo pian thar hian, chatuan nunna Isua kan nei tawh tihna a ni, an ti a. Isua kan neih tawh hnuah pawh Isua nêna kan inthen leh thei tihna em ni?

CHHANNA (4) : Ni e, Pianthar hnuah Lal Isua ka nei kan tih hnuah pawh hian Isua nêna inthen leh theih a ni meuh mai. "Nangni Dana thiam chan tumte u, Krista nen in inthen ta: khawngaihna chu in tlûk san ta." tiin Paula'n a sawi a. (Gal 5:4). Paula hun laia piangthar tawhte ringtu tam tak te khân, Krista rinna aiin Dân an lo chhuang leh a, Krista nêna an inthen leh a ni tih chiang takin kan hre thei. Krista nêna inthen tih a sawi hian, Krista nêna an innei tawh tih a chiang sa. Lalliana te nupa chu an inthen ta, kan tih hian, an innei tawh tih hi sawi ngai lovin a chiang sa. "An la innei lo tihna a nih chu" kan ti ngai lo. An innei tawh a, an inthen leh a ni zâwk. Piangthar tawhte chu Isua nêna an innei tawh a, mahse sual kawng an thlang leh a, khawngaihna aiin dân thiltithe an ring leh ta zâwk a, chuvângin Krista nêna an inthen leh ta tihna a ni. Thlaraua tan tawh te, tisa lama zuih ral leh ta te an ni. (Gal 3:3).

ZAWHNA (5) : Kan lo pian thar tawh hnu hian, kawng dik lovah piangthar dik tak te hi kan la kal thei ve tho tihna a ni maw ?

CHHANNA (5) : Nia, kan lo pian thar tawh hnu pawh hian nitina Pathian thu ang zêla kal tûr kan ni a, mahse, bumna avâng leh hriatna dik tlâkchhamna avângin kawng dik lovah kan lo kal reng thei a ni. Inthlahdah vang te pawh a niang chu. "Dawidim tlêmtêin chhang hlâwm chu a pumin a fan chhuak thin," tiin Paula hian a lo sawi a. (Gal 5:9 1 Kor 5:6). He thu Paula'n a sawi chhan chu, sual sim duh loh tlat tlêmtê pawh kan neih chuan, chu chuan ringtu nun chu a pumin a ti chhe vek thei tih hi a ni. A dang lehah chuan, "Bible zirtirna kalha kan lo inkaihhraina, zirtirna dik lo tlêmtê pawh hian, kan rinna pûmpui hi a ti chhe thei," a tihna a ni baww. Lal Isua pawhin hemi thu milpui chia hian, Farisai te chhang dâwidim lakah inthiar filhim tûrin a lo fuih tawh baww a. "Tin, Isuan an hnênah, "Pharisaite leh Saddukaite dâwidim lakah chuan invêng ula, fimkhur rawh u," a ti a. Chu vele zirtirte chuan, Farisaite leh Sadukaite zirtirna laka fimkhur tûrin anmahni a tir zawk tih an lo hre ta a. (Matt 16:6; Matt 16:12) Zirtirna dik lo pakhat lek pawh hian a pumin min ti chhe thei a ni tih a sawi duhna a ni. (1 Kor 5:6).

Mizorama Kristian kohhran in chhâl zawng zawngte hian, kan thurin inngahna atan Bible kan hmang kan ti theuhva, a dik pawh a dikin a rinawm. India hmarchhak Presbyterian kohhran leh Baptist Kohhran te pawhin an thurin an sawichhuahnaah, Bible Thuthlung hlui leh Thuthlung thar hi Pathian thu nung, Thlarau Thianghlim kaihhruai leh thâwkkhuma ziak, rin dân leh nun dân te, zirtirna dik leh dik lo tehna dik lo thei lo a ni tih an pawm vek a, chutiang bawkin UPC kohhrante leh, kohhran tenau dangte pawhin kan pawm tlâng vek niin a lang. Bible hi rinna leh zirtirna tehfung dik lo thei lo a nih ka ring titute rin dân leh inzirtir dân hi Bible hmangin han teh ta ila, tuna inti thlarau mi tak tak leh inti piangthar tak tak, "Eng thil sual pawh ti leh mah ila, ka chhandamna a bo dawn chuang lo, ka bo thei tawh lo," ti fo tute pawh hi tûnah ngei pawh hian an bo sa reng a ni tih a chiang hle hlawm awm e.

Entirman, Baptisma chungchâng lo sawi ta ila. Baptisma chu Lal Isua zirtirna leh thupêk liau liau a ni a, Amah ngeiin a tak takin Jordan luih Baptisma hnim phûma changin a chan dân tûr pawh min kawh hmuh a, mahse kohhran thenkhat chuan tuia hnim phûm kher a ngai lo, chhipa kan inthlawr pawhin a pawm tho vang, tiin Isua thu zirtirna aiin an kohhran lo tih thin dân (Tradition) an dah lal tlat a, Lalpa Zanriah (communion Sevice) chungchângah te pawh, Isua taksa entirtu atana chhang kan ei tûrte chu Bible zirtirna ang chuan, chhang dawidim telh loh a ni tûr a ni a, mahse, kohhran thenkhat te chuan, Biscuit te, chhangthâwp te, a rem rem an hmang mai zêl niin a lang. Isua thisen entirtu atan Amah Lal Isua ngeiin, Grep hrui rah ami, grep tui sawr, a taww (fermented) ni lo, uain ngei sem turin min zirtir a. Kohhran thenkhat chuan, thingpui sen an dah dai a, chiniin an tih thlum a, an sem mai thin. Tin, pumpui chakna (Aromatic) tui te leh, thil dang a rem rem an phuah chawp ta zêl mai baww a. Hêngte pawh hi rinna phatsanna vek a ni.

Tin, Lal Isuan, "Kei Lalpa leh Zirtirtu mahin in ke ka sil chuan nangni pawhin in ke in insilsak tûr a ni. In chungka ka tih ang hian nangni pawhin in tih vena tûrin ka tihhmuh che u a ni," (Joh 13:14,15) ti-a min hrilh lawm lawm chung pawhin, kohhran thenkhat chuan, ke insil hi a tûl kher lo, inngaihlâwmna entirna mai

a ni a, kan inngaitlâwm chuan in sil kher a ngai lo, an ti leh tlat pek a. Hengte hi Farisai dawidim tluka hlauhawm chu an ni. Inngaitlâwm te chuan sil loh tûr, chapo te chauhvîn inngaitlawm zir nan sil tûr, a ti rêng rêng lo. Ka tan chuan sil a ngai lo, ka inngaitlâwm sa tawh i ti a nih chuan, mahni tha inti chapo tak i ni tihna a ni zâwk.

Chawlhni thua te pawh lo sawi kai ta zêl ila, "Chawlhni hi thianghlim taka serh tûr a ni tih hre rêng rawh. Ni ruk chhûngin i thawk tûr a ni a, i hna zawng zawng chu i thawk tûr a ni: a ni sarih nî erawh chu LALPA i Pathian tân chawlhni a ni e: chu mi nî chuan hna rêng rêng i thawk tûr a ni lo, . . . tiin Pathian Jehovan thu min pe a. (Exo 20:8-10). "Tin, amah vêkin an hnênah chuan, "Chawlhni hi mihring tana siam a ni a, mihring hi Chawlhni tana siam a ni lo; Chutichuan, Mihring Fapa hi Chawlhni chungah lam pawh hian Lal a ni," tiin chawlhni siamtu Lal Isuan, chawlhni thianghlim taka vawng tûrin min ti a. (Mar 2:27:28). "Tin, in tlân bo hun tûr chu thlasikah emaw, Chawlhniah emaw a lo thlen loh nan tawngtai rawh u," (Mat 24:20) tiin, chawlhni bawhchhiaa tlân bo a remti lo va, chawlhni bawhchhia a tlân bo lo tûra tawngtai tûrin Chawlhni siamtu leh, Chawlhni Lapa, Lal Isua ngeiin min chah lawm lawm a, mahse kohhran tam tak chuan, Lal Isua, Chawlhni Lal aiin thu an nei ta emaw tih mai tûrin eng ni pawh serh ila a pawl lo, an ti leh ta zêl mai zawng a nih ber hi.

"Chutichuan, Pathian mite tan chuan Chawlhniah chawlhna a la awm ta fo va. Tupawh Pathian chawlhnah luta chawl ve tawh chuan Pathian tih ang khan a hnathawhte chu a chawlhsan ve thin," tiin, Paula hian Pathian mi piangtharte tan chuan Chawlhni dik tak serh chhonzawm a la tûlzia a la sawi ta zêl a. (Heb 4:9-10). Mahse mi tam zâwk chuan engahmah an ngai lo va, "Isua-ah kan chawl tawh alawm," chawlhni serh kher a ngai tawh lo, ti chung siin Bible-a serh tûra zirtirna wawi khat pawh awm lo Sunday ni an serh duh tlat lawi si a ni. (However, there still remains for God's people a rest like God's resting on the Seventh day. For whoever goes in and rests with God will rest from his own works just as God rested from his) tih a ni a (TEV). Sap tawng hrethiam ik tan chuan a Chiang êm êm a ni. Isuaa chawl tawhte tân ni sarih ni (seventh day) a chawlhna a la awm zêl tihna a ni.

Hêng te pawh hi kan ngai pawimawh lo va, " Chawlhni tak Lal Isua-ah kan châwl tawh a lawm, Nisarih ni kher kher a ngai lo," an han ti leh tlat pek a. Lal Isua hi chawlhni a ni lo va, chawlhni siamtu a ni zâwk. "Lal Isuaa chawl tawhte tan Lal Isua siam, nisarih nia chawlhnah a la awm reng a ni, Pathianin ni sarinhia a hnathawh a chawlhsan ang bawh khân chu Isuaa châwl tawh te chuan he nisarihni hian an hnathawh an chawl san ve tur a ni, tihna a ni," tih hi, sap tawng thiam ik te tan chuan hai rual a ni lo. Mahse, an kohhran lo chin than (tradition) an dah lal zâwk zêl a, eng ni pawh a pawl lo, ni serh dik lam a ni lo tiin phat marna an insiam chawp zêl a. Serh dik lam a nih loh chuan, serh dik loh lam phei chu a ni lo leh zual ngawt dawn lawm ni? Heti chung hian, " ka bo thei lo, ka bo dawn lo rêng rêng" an ti reng hlawm bawh chu a ni si a. Zu ruiin, "Ka rui lo a nia aw," an tih hi an ang berin ka hria. Rilrua awn lam (bias) awm miah lova fim taka ngaihtuah duhtu tân chuan, he thu kan han sawi mai atang pawh hian inhmuh chhuahna tham a awm a ni.

ZAWHNA (6) : Piangthar dik tak kan nih a, keimahni leh Pathian inkâr a fêl phawt chuan, tih ziak Bible sawi ang chiah hi zâwm kher lovin, kan kawng zawh chu lo dik lo deuh pawh ni se, kan chhandamna a khawih pawl phâk dawn em ni?

CHHANNA (6) : Khawih phâk tehlu mai. Israel te pawh kha, Pathian mi nireng si khân kawng lovah wawi tam tak an kal a, Baal pathian leh Astorethy pathian lamah te wawi tam tak Pathian atangin an bo thin a, Aseri te an siam a, milem pathian te an insiam a, an lo be leh ve mai thin a nih kha. (Deu 9:12; 16). Wawi tam an tlu a, tlu hlen te pawh an tam thin a nih kha. . . Chutiang bawkin, keini hunah pawh hian, chhandamna chhawng khatna, "Rinna avânga Thiamchantirna thua mi tam tak kan piangthar a, chhandam hlimna neiin kan hlimin kan lawm a kan lâm a, mahse, a chhawng hnihna, nitina Pathian thupêk zawmna leh, thu taka tihthianghlimna, thuâwihna nunah hian, kan bo nasa hlawm hle a nih hi. Tam tak chu kan la boral lêm lo va, mahse Bible ang lova kal, kawng bo chu kan ni Chiang hle si a ni.

He kan bona hmun, mihring thupêk inzirtirna (Tradition) atang hian kan hawikir duh lo va, thih thlenga he mihring thupêk zirtirna kawng hi kan zawh lui a nih chuan, kan boral hlen ngei dawn a ni tih chu, phera pho ang tlukin a Chiang a ni. Lal Isuan, "He miteho hian an kain mi chawimawi a, an thinlung erawh chuan min hlat si a. Engpawh ni sela, an zirtirnaah mihring thupêk an zirtir avângin An mi biak thin hi a thlawn mai a ni, tiin Chiang takin min hrilh. (Matt 15:8;9; Mar 7:6;7). Hêng zirtirna dik lo dawidim te hian kan rinna hi a pumin a ti khawlo thei a nih chu. Tin, Johana hian, "Tupawh Krista zirtirna thua awm reng lova khûm chuan Pathian a nei lo ve." tiin a sawi a. (II Joh 1:9). "Pathian an nei lo" a ti hmiah mai. Mahni kan inen fiah a pawimawh hle a ni.

Sual simna thua zirtirnaah te pawh kristiana in chhâl tam tak an bo mêk a ni. Bible chuan, "In sim loh chuan in boral vek ang," a ti a. (Luk 13:3). Tin, Lal Isuan, "Chutichuan, i tûk san ták chu hre reng la, simin, a tira i thiltihte kha ti leh rawh, chutilo chuan i hnênah ka lo kal ang a, i sim loh zawngin i khawnvar dahna kha a hmun ata ka sawn ang" a lo ti bawh a. (Thup 2:5). Penticost niah Thlarau Thianghlim hriattirmain, Sim ula in

sual ngaihdam nan" tih thu Peteran a puang a. (Tirh 2:38). Sual sim lo te ngaihdam an nih zêlna thu hi; Bible-ah kan hmu lo a ni. Mahse tûnlai zirtirna chuan, mihring kan nih chhûngin tuman sual kan sim thei tak tak lo, Isua ring ıla a tâwk," an ti ta daih mai a. Sual simna tel lo rinna leh piantharna an zirtir ta a ni. Hei hi rinna bânsanna chiang tak chu a ni. Rinna dik takah chuan sual hnehna leh sual simna a awm si a. "Hei hi a ni, khawvel hneha ngamna chu, kan rinna hi" (1Joh 5:4). Sual sim chuang si lovin, Pathian dân leh thupêk zâwm chuang bawk si lovin, "Ka rin phawt chuan chhandam ka ni ang, ka bo dawn lo" an ti chhen mai a, hetih lai reng hian an bo reng tawh a ni. Kawng lovah leh zirtirna dik lovah an kal mêk a ni.

"Pathian pakhat Pa leh Fapa leh Thlarau Thianghlim chungchâng thua te, Sakawlh leh a lem chibai bûk chungchâng thua te, mi thianghlim lâwr chungchâng thua te, mitthi thawhleha chungchâng thua te, Baptisma thua te, Chawlhni thua leh thil dang tam takah, Bible zirtirna kalha inzirtir ngial ngial kan tam hle a nih hi. Chuti chung chuan, "Ka bo thei tawh lo, kan ti nasa mai si a, bo reng chungin ka bo thei lo kan inti a. Zu rui hovin, "ka rui lo a nia aw," an ti ang vel hi kan ang hle a ni. A nih loh vêk leh, bo pawh bo phâk lo, bo tih tûr pawhin thu takah hian kan la awm lo hrim hrim zâwk emaw ni zawk aw, tih pawh ngaihtuah tham a ni. Bible ang lova kan inzirtirna tlêmtê pawh hi dawidim angin a hlauhawm a nih si chuan, Zorama Kristian kohhran inti tam takte hian, Bible zirtirna ang lova thurochhia (Tradition) anga kan inzirtirna leh kan inkaihhruaina te hi kan sim loh chuan a tâwpah kan la bo ral ngei dawn tih a chiang.

Paula`n "Thusawitu chu in lo duh lo dah ang e, fimkhur rawh u, leia anmahni zilh lâwktu kha an duh loh maha, hremna an pumpelh si loh chuan keini, vân ațanga min zilh lâwktu hawisantute hian kan pumpelh lo leh zual ang" tiin min hrilh a. (Hebrai 12:25). Helai thua pawh hian, thil ța lo leh, sakawlh zirtirna lo thleng tûr laka fimkhur tûra Pathian mite min zilh lâwkna lo ngai pawimawh lova lo hawisantute chuan, hremhmun an pumpelh dawn lo a ni tih a sawina a ni. Bo theih a ni a, bo hlen theih a ni bawk tih a chiang. Paula vêkin, "Unaute u, fimkhur rawh u, chutilochuan Pathian nung chu bânsan tûrin in zingah tu chhûngah pawh rin lohna thinlung sual a lo awm dah ange" tiin rinna nei tawhte pawhin rin lohna, thinlung sual an nei leh thei a ni tih a sawi a. (Hebrai 3:12). Rinna hi bânsan theih a nihzia leh, rin lohna thinlung sual a awm leh theih zia a ti chiang hle a ni.

ZAWHNA (7) : Krista zâra mifel kan lo nih tawh hnuah, kan felna chu Krista a nih tawh avâng hian, thil sual kan tih leh khân mi fel kan nihna kha a chawk chhe leh thei tihna em ni ?

CHHANNA (7) : Ni e, Ezekiel 33:18 - ah chuan, "Mi fel chuan a felna a hawisan a, thil sual a lo tih chuan chu mi avang chuan a thi mai ang tiin zawlnei hmangin Lalpa`n a lo sawi a. (Ezek 3:20). Tin, Ezekiel 33:18 - ah chuan, "Amaherawhchu mi fel chuan a felna kawng hawisana, khawlohnate a tiha misualte tih ang zela thil tenawmte a tihna a nung dawn em ni ? A thil fel tih engmah kha hriat reng a ni tawh lo vang a, a bawhchhiatna a bawhchhiatnaah khan leh a sualna a tihnaah khan, chumi ngeiah chuan a thi ang." tiin a sawi bawk. (Ezek 18:24). "Mi fel felna chuan a bawhchhiatna nâh chuan amah chu a chhanhim lo vang" tiin a sawi bawk a. (Ezek 33:12). "Mi fel hnênah chuan, 'I nung ngei ang,' tih ka sawiin, a felna ringa thil a tih sual chuan a thil fel tih pakhat mah hriat reng a ni lo vang; a thil lo tih sualnaah chuan a thi zawk ang." tiin a lo sawi bawk a. (Ezek 33:18). Piangthar, mi fel, chhandam tûr pawh lo ni tawh mahse, a felna a hawisan a, thil sual a tih leh a, a sim leh hman bawk si loh chuan, a thil sual tih kha a thih pui leh mai dawn a nih chu. Pathian sawi ngei a ni a, hnial ngaihna a awm lo ve.

ZAWHNA (8) : Chuti chu Israelte hun lai pawh khan suala tlu hlen te pawh an lo awm ve tawh tihna a ni maw ?

CHHANNA (8) : Nia, Jeremia 8:4,5-ah ti hian a sawi, "Mi an tlûkin an tho leh lo vang em ni ? Mi a pên bovin a lo kir leh lo vang em ni? Engatinge he Jerusalem mite hi, kumkhuaa hnungtawlh tûrin an tawlh thlûk tâk le ? Bumna an vuan tlat, kir leh an duh lo." tiin. He thua hian hmanlai huna Israel mi thenkhat te chu kir leh duh hauh lovin an tlu hlen a ni tih a sawi a ni. Tin, Jeremia 17:13-ah, "Kei mi hawi santute chu lei vaivuta zia ang lek an ni ang, LALPA, nunna tuikhur chu an kal san ta si a," tiin a sawi a. Lalpa hawi santute chu, engemaw laia Lalpa nênzawm tawhte an ni tihna a ni. Nunna tuikhur Lal Isua nei tawh te ni si, mahse sual lama pên san leh ta te," tihna a nih chian hi maw.

Tirhkoh Petera pawhin, "Lalpa leh Chhandamtu Isua Krista an hriat avângin khawvel bawhlhlawhna te an tlân chhuah san hnuin chumi vêkah chuan an tân leh a, ngamin an awm leh si chuan, an awmze hnungnung chu a tir ai chuan a lo chhe ta zâwk a ni ang. Kawng fel chu hriat hnua thupêk thianghlim an hnêna kawlh tir chu hawi san ai chuan kawng fel chu hre lo sela an tan a ța zâwk tûr a ni si a. Ui ama luak lamah a kir leh a, vawkpui inbual fai tawh pawh chirhdiakah inbual tûrin a kir leh a," tih thufing tawh chu an chungah a lo awm ta a ni" tiin a sawi a. (2 Petera 2: 20-22). He Petera thusawi hi ngun taka ngaihtuah chuan a fiah em em a ni. Lal Isua Krista mimal taka hriatna an chhar hnuah khawvel sual zawng zawngte an tlân chhuahsan a, sual simin nun tharin an nung a, Pathian nênzawm tawh a ni tih a hriat theih. Chumi hnuah tûn hmaa suala an lo tâna thin ruamah vêk khan an tâng leh a, chhuak leh ta lovin an tâng hlen leh a nih chuan, a hmaa

an awm dân ai mahin a ƣa lovin a râphtlâk tawh zâwk dawn tihna a ni. Ui, mahni luak hnu ei leh ang chauh an ni a, awmze nei lo, nun hlui suala hawi kir leh te sawina a ni. Thu tak kha lo hre lo law law se, lo piangthar lo law law se, hre reng chung a suala tlûk san leh ai chuan a ƣa zâwk ang, a tihna a ni. Hei hian bo leh pawizia te, bo hlen pawizia te a sawi Chiang hle a ni.

Petera hian, tlûk theih leh, bo theih a ni tih a hriat chian êm avângin, "Chutichuan duh takte u, nangnin chûng thu chu in hriat lâwk avângin fimkhur rawh u, chutilochuan misualte dik lohnaa hruai bova awmin in nghet ƣa lai in tlu dah ang e," tiin a fûih a nih kha. (Petera 3:17). He lai thu pawh hi tlûk theih a nihzia Chiang taka târ langtu a ni. Tlûk theih loh ni se, "in tlu dah ang e," tih a ngai lo vang.

BUNG 11

Paula pawhin Paih thlâk a la inhlau thawng : (1 Kor 9:27)

Paula'n heti hian a sawi. "Chuvang chuan ka taksa ka ti chhel a, ka thu hnuaiha ka dah tawh a ni, chutilochuan mi dangte hnêna ka tlângâu pui hnu pawhin engemaw tiin keimah ngei hi paih thlâkin ka awm dah ang e." tiin. (1 Korinth 9:27). Paula meuh pawh hi a fim khur êm êm a, "Eng pawh ti sual leh mah ila chhandam ka ni dawn tho tho, ka Chiang êm," a ti ve ngai lo. Mi dangte hnêna chanchin ƣa tlângâu puitu a ni chung pawhin, paih thlâk a ni leh palh hlauh dah ang e, tih a hlauthawng a, a in thunun (control) char char zâwk a ni. Paula hian, "Hmu tawh reng inti ka ni lo va, famkim tawh reng inti pawh ka ni hek lo; Krista mi man chhan chu ka man thei dah law maw tiin a umin ka um zawk a ni. Unaute u, manah ka inngai lo. Amaherawhchu he thil pakhat hi ka ti thin, hnung lama thil awmte chu theihnghilh a, hma lama thil awmte chu banin, Krista Isuaa Pathian chung lam koh chhan lawmman hmu turin, tiam chin lam chu ka pan ƣalh ƣalh a ni." tiin theih tâwp a chhuah zâwk a ni. (Phil 3:12-14).

Tûnlaia mi thenkhatte angin, "Piantharna dik taka mi a pianthar tawh chuan, OD in thi leh mahse, uire-in emaw, in âwkhumin emaw thi leh mahse, chhandam a ni tho thovang" tiin a zirtir ve ngai lo. Eng ang pawhin lo piangthar tawh mahse, zu rui thin, Drugs rui thin, uire leh thin an nih a; an sim leh a nih si loh chuan, chhandam an ni thei dawn lo rêng rêng tih hi Pathian thu aƣang hian a Chiang êm êm a ni.

Mi thenkhat chuan, "Heta 'paih thlâk' tih hi, chhandam loh chungchang sawina a ni lova, lâwmman dawng tûra tlin leh tlin loh thu sawina zâwk a ni. Paula chuan lallukhum chhe thei lo hmu tûrin tiam chin lam pana a tlan ngat ngat thu a sawi a, a taksa insawizawiin a thuhnuaiaha dah thei a. Mahse, chutichung pawhin lawman dawng tûr meuh chuan 'ka tling lo (disqualify) mai thei a, min lo disqualify mai thei a ni" a tihna mai a ni a, lawman dawn leh dawn loh thu lam daih a ni, chhandam leh chhandam lo thu lam sawina a ni lo" tiin ƣan an khawh ƣalh thin.

Heta Paula'n "Paih thlâkin ka awm dah ange" a tih hi sâp ƣawngin "cast away" tih a ni a, Grik ƣawng chuan, "adokimos" tih a ni. A awmzia tak chu Grik Dictionary-in a sawi dân chuan, pawm loh, (unapproved) tihna te, hnawl (rejected) tihna te, tlâk lo (Disqualify), hlutna nei lo, tlâk tlâi lo, (worthless) tihna te, Pathian ânchhe dawng, chhandam tling zo lo, chatuana hremna tuar tûra ruat, (reprobate) tihna te a ni. Chandam tling zo lo tûra hnawl te chuan lâwmman chu an dawng lo Chiang viau rêng ang chu. Chuvângin helai thu Paula'n a sawi hian, ringtu nun hi nitin hlauhthâwnawmin a awm reng a, fimkhur lo taka duh ang anga sual lama kan tâl leh mai mai a nih chuan, chanchin ƣa hriala kan vah kan vah hnu pawh hian chhandam tling zo loa paihthlâk (adokimos) kan la ni thei a ni tih hi mi te hian hria se a duh a ni. Kan thih hma chu sualin min la bei thei reng a, sual kan hneh loh chuan paih thlâk kan la ni thei reng tih hi a hre Chiang êm êm a, chutianga paih thlâk a nih lohna tûr chuan nasa takin amah leh amah a inthunun (control) a ni tih a sawina a ni.

"Thil dik lo titu chuan a thiltih dik lo man chu a hmu leh ang" tiin Paula hian thil sual tih leh thin a pawizia a zirtir zâwk thin. (Kolosa 3:25). "Mi thenkhatte an kal sual avângin chu chu an pên sana thu lawilo sawina lamah an kal ta a," (1 Tim 1:6). Rinna kawngah chuan lawng keh angin an keh chhe ta a." tiin a hun laia mi piangthar tawh tam takte chu rinna kawngah lawng keh ang maia an keh chhiat thu a sawi baw. (1 Timothea 1:19). Tin, Paula vêkin, "Amah kan phat san chuan Ani pawhin min phat san ang." tih thu a sawi baw a. (1 Timothea 2:12). Heta phat san thu a sawi hi, Grik ƣawng 'arneomai' tih a ni a, a awmzia chu, pha, mausam (abnegate) hriatpui lo, hnawl (reject), duh lo, hnar (refuse) tihna te a ni. Petera-te anga, lo hawikir leh te chungchâng ni lovin, phat san hlen ta te chungchâng sawina a ni. A chhan chu, vawi tam tak pawh lo phatsan leh thin mah ila, a lam kan lo hawi a, a tâwp thlenga a tan kan rinawm chuan min phatsan dawn lo a ni. A bul lam aimahin a tâwp lam hi a pawimawh a ni. A tir lamah lo che khaw lo viau mahse, a tâwp lamah a lo piangthar a, thih thlenga a rinawm chuan, chumi chu chhandam a ni dawn tihna a ni. Kross lêra an khenbeh misual pakhat zâwk pawh kha, a tâwp lamah a che fuh tlat a, chhandam a ni mai dawn a ni. (Luk 23:42;43). Amaherawhchu, kan sawi fo tawh ang khân, a tâwp thlenga amah phatsantute chu a phatsan hlen ve ngei dawn tih a Chiang a ni. Isua berin min phatsan chuan chhandam nih ngaihna a awm lo tihna a ni.

ZAWHNA (9) : Penticost ni hnua, Thlarauva piangthar te kha an bo ve thu emaw, an bo hlen thu emaw Bible-ah sawina a awm em ?

CHHANNA (9) : Awm tehlul e, Paula`n Timothea hnêna lehkha a thawnah khan, "Chûng mite chuan, "Thawhlehn chu tûnah pawh a ni daih tawh" tiin thutak kawng chu an kal kaw san a, mi thenkhatte rinna an ti bo thin a." tiin chiang takin a sawi. (2Timothea :17;18). Paula hun lai khân, lo kal fawr bik deuh an awm a. Bible zirtirna pêl pêlin, "Thawhlehn chu tûnaah pawh a ni tawh daih" tiin an lo zirtir a, mi mawl zâwk leh hre tlêm deuh zâwkte chu an lo hruai bo va, mi tam takte rinna an tih bo sak a ni. Hêng te hi Pathian thu Bible-ami ngei an ni a, hnial chi an ni lo. Pathian Thlarau Thianghlim thâwkkhuma ziak an nih avângin a dik a ni tih a chiang êm êm a ni. "Barnaba meuh pawh an vervêkna avângin hruaibovin a awm ta hial a." tiin a sawi baw a. (Galatia 2:13).

He Barnaba hi Paula thian, a rawngbawlpui, Thlarau Thianghlima khat thin a ni tih kan hria. Mahse a ni meuh pawh vervêkna avângin hruai bo a ni ta hial a nih chu. A lo hawi kir leh thu sawina pakhatmah a awm âwm kan hre baw lo va, Paula hian, mi dangte fuih nan, Barnaba meuh pawh hruai bo a nih thu a sawi a ni. Hei hian bo theih a nihzia leh bo hlen hlauhawmzia chiang takin a târ lang a. He thu Paulan a sawi chhuah kherna a tang hian, Barnaba hi a bo hlen ngei a niang tih a rin theih baw a ni. Mi dangte fimkhur tûra fuihna atan a hmang tlat a ni.

Tirhkoh Paula hian, "Chutichuan in rinna, lawman nasa tak nei tûr chu paih bo suh u." tiin ringtute a fuih baw a. (Heb.10:35). Rinna te hi kan paih bo theih a ni tih a chiang hle a a ni. Naupang chuan thil tha tak mai a keng a, thil paih nachang a hre ve tawh si a, naupang hnênah, "I thil ken kha paih bo suh," i tih hian, paih bo theih a ni tih a chiang sa a ni. Chutiang bawkin keini pawh kan rinna hi Bible thu ang zêla kan nghah loh chuan, mi tute emaw thu sawi thiam tak zirtirna dik lo lamah kan rinna hi kan paih bo daih thei a ni. Chumi awmzia chu, Evi leh Adama te ang khân, Pathian thu aiin, mi khawih thlûk theihna nei thuhrlitute thusawi te, thusawi thiam lâ deuh te thu sawi te, zirtirna dik lo te, kan lo âwih zâwk daih thei tihna a ni.

A tâwp thlenga Tuar, Thih thlenga Rinawm : "Nimahsela a tâwp thlenga tuar peih apiang chu, chu mi ngei chu chhandamin a awm ang" tih te, (Matthaia 24:13). "Thih thlengin rinawmin lo awm rawh, tichuan nunna lallukhum ka pe ang che," tih thu te hian, vawi khat pian thar ringawt a, soal sim chho zêl si lo va, سوالا tlu hlên leh te chu an boral leh mai dawn a ni tih hi a ti chiang tâwk êm êm a ni. (Thupuan 2:10). Mahse he thu hi, chhandamna bo thei lo tih ringtu te chuan, "Chhandamna hi rinawm taka a tâwp thlenga tuar khawchhuak peih te tâna pêk tûr tihna a ni lo" an ti leh tlat pek a. An sawi dan chuan, khawvel tâwp dawna hrehawmna hun thim râpthlâk (great tribulation) lo thleng tûr laka an taksa chhanhimna thu sawina mai a ni a, ringtute thlarau chhandamna lam sawina a ni lo, sakawlh (Anti Christ) tihduhdahna laka taksa chhanhimna sawina mai a ni," an ti thin.

Amaherawhchu, Lal Isuan he thu a sawi hian, nakinah hun thim râpthlâk a lo thlen hunah Sakawlh, Dan bawhchhepa (Anti Christ) chuan ringtu te rinna tih chauha an rinna phat san tir tumin tihduhdahna râpthlâk tak hmangin a bei dawn a, chutih hunah pawh chuan thih thlenga rinawm taka thu taka ding ngam tûrin a fuih a, chutiang hremna leh tihduhdahna râpthlâk tak kârah pawh thih thlenga rinawm taka a tâwp thlenga tuar chhuak te kha chhandam tûrte an ni dawn a tihna a ni zâwk. Hei hian an taksa humhimna lam a kâwk lo va, thu tak phat sana soal kawng zawh ai chuan thih pawh thlang ngam zâwk tur an ni a tihna a ni. Soal ai chuan rinawm taka thu tak tan chung a thi ngam tûra fuihna zâwk a ni. Thih thlengin rinawmin lo awm rawh, a ti zâwk a ni. Taksa humhimna lam a ni lo va, thlarau chhandamna thu a sawina a ni zâwk. An taksa him ringawt se, an thlarau a chhandam si loh chuan enge a tangkaina awm ang ? Taksa chhandamna chuan thlarau chhandamna a keng tel ngei ngei tûr a ni zâwk. Chuvângin helai thu hi, an thlarau leh taksa a puma chhandam an nihna tûr sawina a ni.

Heng Bible châng kan han târlan tâk zawng zawngah leh, châng dang dang kan târlan sên loh a tangte hian, pianthar hnuin, Pathian Thlarau Thianghlim kan chan tawh hnuah pawh; سوالا tlu leh theih a nih zia te, tlu hlen an tam tawh zia te, tin, tlu hlen lova lo kir leh theih a nih tho dân te, tlu hlen lova tho leh thih thlenga rinawm an tamzia te a chiang êm êm a ni.

ZAWHNA (10) : "Piangthar dik tak chhandamna chang tawh te chu, eng ang soal thûkah pawh tlu leh mahse, chhandam an ni tho tho vang, Pathian chhandamna hi a nghet êm êm a, keini lo tih bo leh theih a ni tawh lo" an ti si a, hnial ngaihna lah kan hre si lo va, hetianga an zirtirna hi a dik em ?

CHHANNA (10) : Dik lo ve. A hmalama kan sawi tawh ang khân, piangthar tawh te`n he chhandamna rahbi pakhatna leh pahnihna, "Rinna avânga thiam chantirna leh rinna avânga tih thianghlimna nun" kan hman chhoh mêkna-ah hian, kan beisei ber, a rahbi pathumna; chhandamna famkim vâwr tâwp, "Tih ropuina, thi thei tawh lo, tawih thei tawh lo, vân taksa famkima thuam kan nihna tûr chang zo lo hian a bo san leh theih tih hi Bible châng khati zozai kan târlan tâk a tangte khân a chiang êm êm a ni. Kan dam lai ni a tlâk hma hi chuan, nitinin سوالا leh, sakawlh chibai bûkna-ah te, zirtirna dik lo lakah te, bumna avânga peng bo leh mai thei kan la ni reng tih kan hre tûr a ni. Thih thlenga rinawmte hnênah leh, a tâwp

thlenga Krista tâna rinawm taka tuar chhuâkte hnênah chauh chhandamna famkim, chatuan nunna lallukhum chu pêk an ni ang, tiin Bible-in min hrilh a ni. (Matthaia 24:13, Thupuan 2:10).

A hma lama kan sawi fo tawh ang khân, Paula chuan, "Nimahsela nakin hunah chuan mi thenkhatte chu, mi dawtheite vervêkna avângin hruai bona thlarau leh ramhuaite zirtirna thu ngaihsakin rinna chu an la bânsan ang tih Thlarau chuan Chiang takin a sawi," a ti a, (I Timo 4:1,2). "Rinna avânga khawngaihnaa chhandam in ni" tiin a sawi a. (Eph 2:8). Chhandamna hi khawngaih thilthlâwn pêk mah nise, rinnaa lo dawn ve a ngai tlat a, duh lo chung inbarh luih hram hram lam a ni lo. Rinna te hi bânsan theih a la ni tlat mai. Pathian khawngaihna ata pawh tawlh bo theih a la ni fo. "Fimkhur rawh u, Pathian khawngaihna ata hi in bo dah ang e" tiin Paula n a sawi a. (Hebrai 12:15). Khawngaihna ata pawh a tawlh bo theih a ni tih a Chiang. Kawng dik Lal Isuaa kal mêk te pawh an la pêng bo thei. "Basora fapa Balâma, thiltih sual hlawh ngainatu kawng chu an zawh tawh avângin kawng dik chu an kalsan a, an vâk bo ta a," tiin Petera hiana sawi a ni. (2 Petera 2:15; Thupuan 2:14). Apostol te hun lai pawh khân ringtu piangthar te, kawng dik (Lal Isua) a kal tawh sa reng te pawh kha, kawng dik (Isua) ațangin an lo pêng bo tawh thin a ni. Bible-a ringtu hmasate pawh an lo pêng bo fo tawh a nih chu. A thuhriamah bo theih a ni tawh lo tih lam thu rêng rêng hi Bible-ah chhiar tûr a awm ve lo hrim hrim a nih hi.

BUNG 12

Nunna Bu Ata Hming Thai Bo leh Theih A ni Em ?

ZAWHNA (11) : "Mi an lo pianthara sual sima Baptisma an chan tawh chuan, Nunna Bu-ah an hming a chuang tawh a ni," an ti a. Chutia Nunna Bu-a hming chuang tawhte chu eng ang pawhin sualah lo tlu leh thin mah sela an bo hlen thei tawh dawn em ni? Nunna Bu a ta chu an hming thai bo leh theih a ni dawn em ni? An thai bo leh thei a nih chuan chhandamna chu a va nghet awm si lo ve ?

CHHANNA (11) : Rinna avânga thiam chantir kan nihna thua, tuiah leh thlarauva mi an lo pianthara, sual sima Lal Isua hminga Baptisma an chan hian, Nunna Bu-ah an hming ziakin a awm tawh a ni tih kan ring a, a dik ngei pawhin a rinawm. Mahse, he chhandamna rahbi pahnihna, nitina chhandam mêk kan nihna-ah hian, Pathian thu ang zêla kal lova, mihring zirtirna thu ang zâwka thih thlenga an kal lui leh zêl a nih chuan, Nunna Bu-a hming chuang tawh te pawh ni mah sela, Nunna Bu ațangin an hming thai bo leh theih tho a ni tih kan hre tûr a ni. Bible- ațangin lo en ang u hmiang. "Tin, LALPAN Mosia hnênah, "Tu pawh ka chung a thil tisual apiang chu ka lehkhabu ata ka thai bo vang" tiin Chiang takin a lo sawi a ni. (Exodus 32:33). Hei hi Pathian sawi ngei a nih avângin tuma hnial theih a ni lo. "Ka âwih lo rêng rêng" tia pâwng tan chi a ni lo, Pathian sawi a ni tlat.

ZAWHNA (12) : Thuhriルト ropui tak takte hian, "Ka piang thar tawh a, Nunna Bu-ah ka hming a chuang tawh a, eng anga sual pawh lo khawih leh ila, uirein mi nu chung a ka bawh reng lai pawhin têtin min dêng hlum hmiah mahsela, chhandam ka ni dawn tih hi ka hre Chiang êm mai, ka thlamuang tawh a ni," tiin an sawi thin si a, chutiang khawpa Pathiana thlamuanna nei tawhte chu an bo hlen thei dawn em ni?

CHHANNA (11) : Thlamuanna ringawt hi chhandamna tehna a ni lo va, an thlamuanna chhan kha a dik si loh chuan, eng ang pawhin thih thlamuanna nei mahse, awmzia a nei lo. Muslim hote hlei hlei hi asin thih thlamuanna chu nei nasa ni. Mahse, kha thih thlamuanna an neihna chhan kha Pathian thu nèn a inrem si loh chuan awmzia a nei chuang lo. Thil sual ti reng chung a thlamuan tlatna chu, Pathian ațanga chhuak ni lovin, Setana ațanga chhuak thlamuanna lek a ni ang. Bible ațang zêlin ka n chhâng ang che,

Pathianin Mosia hmangin, chutianga thil sual ti reng chung a thlamunna neiho chungchâng chu hetiang hian a lo sawi a ni. A bung pum chhiar hian a fiah zâwk nain, a tawi zâwk nan, a lai laklawh ațang hian lo chhiar mai ila. "Chutilochuan in zinga mipa emaw, hmeichhia emaw, chhûngkua emaw, hnam emaw, chûng hnam pathian te be tûr chuan an thinlungin tunah hian ; LALPA kan Pathian chu hawisanin, in zingah thil kha leh sai chawr chhuahna bul te in lo awm dah ang e; Tin, chuti a nih zawngin he chhechham thu hi hre reng si a, luhlul taka duh ang anga a awm pawha a tân engmah pawh lo tûr anga ngaia mahni inthlamuan chawp chu, chutiang mi chu LALPAN a ngaidam dawn hauh lo va, LALPA thinurna leh a thikna chuan chu mi chu a ûr ang a, he lehkhabu ânchhe chuang zawng zawng hi a chungah a tla ang a, LALPAN vîn hnuai ata a hming chu a thai bo zâwk ang" tiin Pathianin Mosia hmangin a lo sawi daih tawh a ni. (Deut 29:18, 20). Chuvângin an thlamuan êm êmna ringawt kha chhandamna a ni chuang lo. Thlamuanna dik lovah an inthlamuan chawp mai mai tihna a ni.

Tin, fakna hlabuah pawh, "Anni chu nunna bu ata thai bovin awm sela, Mi felte zingah chuan ziak ni ve suh se." tiin Nunna Bu ata thai bo tûrin Pathianin a thu thianghlimah min lo hrilh diam tawh bawh a ni. (Sam 69:28). Eng ang pawhin thlamuang mahse, sual sim duh lova thi an nih phawt chuan, nunna bu ata an hming thai bo theih an ni. Amaherawhchu, Isua Krista hmangaihna avânga thih thlenga rinawm taka sual

hnehtute chu, Nunna bu ata an hming a thai bo dawn lo tih kan hria. (Thupuan 3:5). Thih thlenga rinawm lo leh soal hneh lova thite chu Nunna bu ata an hmiang thai bo a ni ang a, engti kawngmahin chhandam an ni thei dawn lo a ni.

ZAWHNA (13) : Chuti a nih chuan, suala an tlûk veleh Pathianin Nunna bu aţangin an hming a thai bo nghal dawn tihna em ni ang ? Thenkhatte chu sualah an tlu a, an tho leh a, vawi tam tak an tlu a, vawi tam tak an lo tho leh thin a. Suala an tlûk apiang khân Nunna bu ata an hming a thai bo ang a, an lo hawikir leh apiang khân a ziak lût leh zêl dawn tihna em ni ? Chuti nise Nunna bu chu a va hnawk duh âwm ve ?

CHHANNA (13) : Sual an tlûk veleha Nunna Bu ata an hming thai bo va, an lo hawi kir veleha ziah luh leh tûr angin Pathianin Bible-ah min zirtir lo va, chutiang chu a ni bawk hek lo. Mi piangthar dik tak pawh sualah an tlu thei a, an tlu fo bawk a. Amaherawhchu suala an lo tlûk veleh khân Nunna Bu ata an hming a thai bo nghal mai lo va, an chhandamna pawh a bo nghal mai hek lo. Pathian fa an nihna pawh a tâwp mai lo va, Pathian fa an la ni reng a, Pathian fa, suala tlu leh rih, chhandam fa, soal kawng zawh leh rih an ni mai. An thih hma chu an chungchâng rêlna thu tih tâwpna (Final judgement) a la thlen loh avângin Pathian hnên lama an lo hawikir lehna hun a la inhawng reng a, an lo hawikir leh hun nghâkin vân biakbûk hmun thianghlim berah Isuan Pa hmaa sawipui tûrin a lo la nghâk reng bawk a ni.

Chutia an soal sima an lo hawikir leh duh chhûng chu vawi sarh pawh lo tlu leh mahse la, ngaihdam dam theih an la ni reng a ni. (Thuf 24:16). Vawi sarh hmun sawmsarh pawh lo tlu tawh mahsela, an thih hmaa an lo hawikir leh a nih phawt chuan ngaihdam theih an la ni reng. (Matt 18:21;22; Sam 37:23,24). Suala an tlûk apianga Nunna Bu ata an hming thai bo emaw An lo hawikir leh apianga Nunna Bu-a an hming ziah lûh leh tih lam kha a ni lo ve. Vawi khat an ziah luh tawh chu suala an tlûk lai pawh khân a la inziak reng ang a, an thih hua rorêlna tih zawhah, Nunna Bu-a hming chuang hlen tlâk a nih leh nih loh an en fiah hnuah, nunna bua an hming chuang hlen tlâk lo an nih chuan, chatuan atan vawikhat chiaa a thai bo dawn a ni. Chutia a thai bo tawh chu ziah nawn leh a ni tawh lovang.

Kan lo pian thar hnu hian, chak lohna hrang hrang kan la nei reng a, suala tlu thei kan la ni reng a. Amaherawhchu, chak lohna avânga uirêna suala kan han tlûk veleh khân, Nunna Bu-a kan hming ziak kha a thai bo nghal mai lo va, chhandamna pawh min lâk bo sak mai lo va, suala kan tlu kha pawh ti êm êmin kan hawikir leh hun nghâkin min lo nghâk reng a, kan hawikir veleha min lo ngaidam tûr leh, kan sualna min lo tlêngfai tûrin Isua Krista chu vân biakbûk chhungril berah Pa hmaah kan tan sawipuitu (Advocate) hna thawkin a lo la ding reng a ni. (1Joh 1:9; 2:1:2). Tichuan, tih tak zeta inchoira simna thinlung takzet nê kan lo kir chuan, min lo ngaidam leh thin a, soal ngai rêng rêng lo ang maiin min lo pawm leh thin a ni. Vawi engzât pawh sualah kan tlu leh thin a ni thei e, kan hawikira kan sim duh a nih chhûng chuan, Krista sawipuina leh a thisen zârah ngaihdam kan ni leh thei zêl a, soal ngai rêng rêng lo angin min lo pawm leh thin a ni. Pathian hmangaihna hi a thûk êm êm a, kan suangtuah aiin a thûk a ni. Eng anga soal khûr thûkah pawh lo tla pil tawh mah ila, kan sim duh chhûng chuan min la ngaidam duh reng a ni. Chutichuan, amaha Pathian hnêna lo kalte chu a tâwpkhâwk thlengin a chhandam thei bawk a ni, anmahni tawngţai sak tûrin chatuana a nun reng avangin." tiin Pathian thuin min hrilh a ni. (Heb 7:25).

Kan nunna a tâwp hma leh kan thih hma chu simna thinlung dik tak nê Pathian hnên kan pan duh chhûng chuan min la ngaidam thei reng a, fa nihna kha kan la chang chhunzawm zêl thei a ni. Nuna bua kan hming pawh a la thai bo mai lo va, mi lo la nghâk ngat ngat mai a ni. Amaherawhchu, tehkhin nan, Lala chu vawi tam tak sualah a tlu a, soal tih pawh a ngampa hle a, hawi kir tumna leh, thinlung taka sim tumna pawh nei lovin, soal a ti chhunzawm zêl a, khatih lai tak khân inlamlêtna pawh nei hman lovin accident-in a lo thi ta phut mai a. Soal sim lo leh, soal hneh lovin a thi tihna a nih avângin, chhandam theih a ni dawn ta lo a ni.

A thih veleha a chanchin ziakna bu chu khup a ni ang a. Vân rorêlna (investigative judgement)-ah a chanchin chu lehkhaw ziak a thiltihte ang zêlin an enfiah dawn a. Chutih hunah chuan, thih thlenga rinawm zo lo, soal hneh lova thi a nihzia chu fiah takin târlan a ni dawn a. Chu rorêlna an tih zawh hunah chiaa chuan, "Chhandam tling zo lo, soal hneh lova thi" a nih vangin, a hming chu Nunna Bu-a chuang reng tlâk a ni ta lo va, tichuan hreh tak chungin leh rilru na tak chungin a hming chu rorêlna an tih zawh niah chuan, Nunna bu aţangin an thai bo hlen dawn ta chauh a ni. Hei hi a râpthlâk hle dawn a ni.

BUNG 13

Bible-ah Mi Fel Bo leh ta An Awm Em ?

ZAWHNA (14) : Bible-ah hian, piangthar tawh emaw, Pathian Thlarau Thianghlim chang tawh te emaw, bo leh ta te, bo hlen ta te, an awm thu sawina a awm rêng em ?

CHHANNA (14) : Awm teh lul e a, nichinah pawh khân bo leh an awm thu ka sawi ÷euh tawh kha, khângte kha i la duh tâwk lo a nih chuan, an hming hmerh meuhvin ka'n sawi leh ang e. Bible-ah hian Pathian mite an bo thu leh, bo hlen an awm thu a tam mai a, kan sawi vek seng lo vang, a ÷hen azâr chauh lo sawi ila.

Pakhatna atan chuan, Pathian zâwlnei Balaâma kha mi bo leh chu a ni. "Jakoba a ÷angin arsi a lo chhuak ang a, Israela a ÷angin lal tiang a lo chhuak ang a, Moab ram tluanin a chhun tlâng ang," tia lo hrilh lâwktu kha a ni. (Num 24:2,17). Isua Krista lo pian tûr thute pawh lo puang lâwk thlaptu, Pathian Thlarau Thianghlima khat ÷hin zâwlnei Balaâma meuh pawh kha, sum awhna sualah a tlu a, Israelte tâna tlûkna awm tirtu a lo ni ta baw k a, lo hawikir leh ta lovin a tâwp thlengin a bo hlen ta a ni tih kan hria. (Num 31:16). "Bosara fapa Balaama, thil tihsual hlawh ngainatu kawng chu an zawh tawh avangin kawng dik chu an kalsan a, an vak bo ta a; nimahsela ani chu a bawhchhiatna avangin zilhhauvin a awm ta a; sabengtung ÷awng thei lo chu mihring ÷awngin a lo ÷awng a, zawlnei âtna chu a khap a ni. Chûng chu tuikhur tui awm lo leh chhûm thlipui chhêm len an ni; chûngte tan chuan thim chhah mup chu ruat a ni tawh." tiin, Petera hian Thlarau Thianghlim hriattirnain a lo sawi tawh a ni. (2 Pet 2:14,18).

Balaâma kha, Pathian zawlnei ni mahse sum awhna sualah a tlu a, a tâwpah a bo leh a, a hawikir leh thu hriat a ni lova, a bo hlen dawn a ni. Amah mai ni lovin, a zirtirna pawmtute pawh an boral hlen ve zêl dawn a ni. "Basora fapa Balaama, thiltih sual hlawh ngainatu kawng chu an zawh tawh avângin kawng dik chu an kalsan a an vâk bo ta a." tiin Petera pawhin a sawi a. (2 Pet 2:15,18). Lal Isua pawhin a huat thu a larawn sawi ve ta cheu baw k. "Nimahsela, tlemin demna che ka nei, kha ta Balaâma zirtirna thu pawm tute emaw in awmpui avâng khân; ani chuan milem biakna sa an eina tûr leh, an inngaihna tûrin Balaka chu Israela thlahte ho hmaah tlûkna dan a zirtir kha," tiin, Balaâma a huat mai bâkah a zirtirna pawmtute pawh a huatzia Isuan a sawi hial a ni. (Thupuan 2:14). Chuvângin, Balaâma leh a hnungzuitute chu an boral leh vek dawn a ni.

Tin, Pathian mi bo hlen chiang tak pakhat chu, Esauva kha a ni. Fatir nihna malsawmna ropui tak chhandamna nêna inkungkaih tlat Pathian thilthlâwn pêk chu a ngainêp a, chaw vawi khat ei lekha a hralh ta mai a. Pathian Thlarau a til unngai ta a, chumi hnuah ÷ap chungin Lalpa chu zawng leh mahse paih a ni ta tih kan hria a ni. "Tin, Jakoba chuan, "I fa tîr nihna mi leitîr zet la le," a ti a. Tin, Esauva chuan, "Ngai teh, ka thi lek lek a ni si a: fa tîr nihna mai hi ka tan engnge sâwt ang?" a ti a. Tin, Jakoba chuan, "Ka hnênah chhia chham zet rawh le," a ti a; tin, a hnênah chhia a chham a : tichuan a fa tîr nihna chu Jakoba hnênah a hralh ta mai a," (Gen 25:31). Paula pawhin chu chu mi dangte zilh lâwk nan a hmang a, "Fimkhur rawh u, Pathian khawngaihna ata in bo dah ang e, khakna zung eng emaw lo chawra tibuai che uin, chu chuan mi tam tak chu tihbawlhhlawhin an awm ang a, inngaih hmang emaw, Esauva anga Pathian zah lo mi emaw an lo awm dah ang e. Ani chuan a fa tir nihna chu chaw vawi khat eiaha hralh a. Chu mi hnuah chuan malsawmna chu rochun a duh pawhin, mittui tla chungin ÷hahnemngai takin zawng mah sela, rilru lamlêtna remchang a hmuh loh avângin paihin a awm ta tih in hre si a," tiin, Esauva chu chhandam theih a ni dawn ta lo tih chiang takin a sawi a ni. (Heb 12:16,17).

Keini hunah pawh hian Esauva anga Kuhva khawr khat lek emaw, meizial khat lek emaw, zu no khat lek emawa Pathian laka kan rinawmna hralh phal leh mai hi kan tam ve mai thei a ni. A tirah ho têt angin a lang a, mahse a kawh chu Pathian laka rinawm lohna leh Pathian phatsanna a lo ni daih mai si a ni. Dailuah chhumkâwiah khân chhandam lohna thlen thei khawp thil ÷ha lo a awm tihna a ni lo, dailuah kha ei thiang chaw ÷ha a ni. Amaherawhchu, Dailuah chhum kaw i ei a duh vâng maia a 'Fatir nihna malsâwmna' a ngaih nêp avâng zâwk khân, Fatir nihna malsâwmna petu Pathian chu a ti thinur ta a ni zâwk. Thlarau Thianghlim sawichhia anga ngaih a lo ni ta a, a dam lai ngei pawhin ngaihdam theih a ni ta lo a ni. Chhandam a ni thei dawn ta lo a nih chu.

Tin, Pathian ata mi bo hlen pakhat leh chu, Israel lal hmasa ber Saula kha a ni kan ti thei ang. Pathian hriak thih Lal ropui tak a ni a, a hnênah Pathian a awm tlat avângin Israelte pawh râl lakah vawi tam tak chhanchhuakin hnehna a lo chang tawh ÷hin a. Amaherawhchu, Pathian thu vawi tam tak a zawm duh lo lui a, (1 Samu 15:22). Thlarau Thianghlim a ti lungngai ta a, Pathian Thlarau Thianghlim chuan a chhuahsan ta daih mai a ni. "Tin, LALPA thlarau chuan Saula chu a chhuahsan a, LALPA tirh ramhuaiin amah a ti buai a." (1 Samu 16:14). Urim leh Thumin hmang pawhin Pathianin a be duh tawh lo, a ÷awngtâina pawh a chhâng

ngai tawh lo va, Endor khuua ramhuai aienthiam a râwn ta hial a ni. (1 Samu 28:6-19). A thih ni thlengin ramhuai thu hnuaiah a awm a, a tâwpah amah leh amah a inthat ta a ni. "Chutichuan Saula chuan a râlthuam kengtu hnênah chuan, "I khandaih phawi la, mi han chhun tlang rawh; chutilochuan heng serhtan loh hote hi an lo kal ang a, mi rawn chhun tlang ang a, mi uan khum dah nghe nghe ang e," a ti a. Nimahsela a râlthuam kengtu chuan a ti duh lo va; a hlau êm êm si a. Chuvangin Saula chuan a khandaih chu a la a, a bawh ta a. Tin, a râlthuam kengtu chuan Saula a thi tih a hriat chuan ani pawh chuan a khandaih chu a bawh ve a, an thi dun ta a ni. (1 Samu 31:4,5). (1 Chron 10:4,5).

Mahni inthat te hi chhandam an nih tuman kan ring lo a ni lawm ni? In âwkhlum te pawh kohhran ðhenkhat chuan an vui duh ngai lo hial a. Johana pawhin, "Tupawh a unau hua chu tualthat a ni; tualthattu tumah chatuana nunna pai reng rêng an awm lo tih in hre si a." tiin tualthattu chu an sim loh chuan, chhandam an nih theih loh thu a sawi a ni. (1 Joh 3:15). Mahni inthat phei chu sim ngaihna a awm tawh lo va, chuvangin Saula pawh hi mahni inthat a nih avangin chhandam a nih a rinawm loh a ni.

Tin, Thuthlung thar hunah pawh Anania te nupa kha, bo leh ta te an ni kan ti thei ang. Penticost nia Thlarau thianghlim a lo thlen khân Lal Isua Krista thihna hneha a thawh leh thu huaisen takin zirtirte khân an puang a. "Mi dang tuma hnenah chhandamna a awm lo; van hnuaia mihring sak zingah, min chhandam tur hming dang reng a awm lo," tiin. (Tirh 4:12) Chu thihna hneha tho leh Lal Isua Krista chu Lal-ah leh chhandamtuah pawmin an piangthara, Thlarau Thianghlimin an khat a a ni. Amaherawhchu hun a lo kal zêl a, sum lamah duhâmna an lo nei leh ta a, an ram hralh man chu zêpin a ðhen an thukru ta tlat mai a ni.

"Nimahsela Petera'n, "Anani, Thlarau Thianghlim bum tur leh ram man a ðhen zêp tûrin engati nge Setana'n i thilung a tih khah le? A awm chhûng zawng khân i ta a ni reng lo vem ni? i hralh hnu pawh khan i thu thuin a awm lo vem ni? Engatinge heng thu hi i rilrua i ngaihthuah? Mihring bum i ni lo ve, Pathian bum i ni zâwk e," a ti a. Tin, Anania chuan chung thu chu a hriat vele a tlu a, a thi ta a; tin a hria apiangin an hlau ta em em a. Tin, tlangval hote chu an tho va, an tuam a, an zâwn chhuak a, an phûm ta a. Tin, darkar thum lai emaw hmuah chuan a nupui chu, thil awmzia chu hre lovin a lût a. Tin, Peteran a hnênah, "Mi hrilh rawh, ram chu heti zat chauhvîn maw in hralh?" a ti a. Tin, ani chuan, "Aw, heti zat chauh hian a ni," a ti a. Tin, Petera'n a hnênah, "Engati nge Lalpa Thlarau fiah nan in inthural ni? Ngai teh! I pasal phumtute kephah chu kawngka bulah a lo awm ta, nang pawh an zâwn chhuak ang che," a ti a. Tin, thawklehkhatan a ke bulah chuan a tlu ta nghal a, a thi ve ta a; tin, tlangvalhote chu an lo lût a, ani chu thiin an rawn hmu a, an zâwn chhuak a, a pasal kiangah chuan an phûm ta a" (Tirh 5:3-10).

Pathian Thlarau Thianghlim hmaah a hringhrâna dâwt an sawi ngam avâng khân ngaihdam theih loh sualah, Thlarau Thianghlim sawichhiatna sual dinhmun angah an tlu tlat mai a, chuvangin chawplehchilhin Pathianin a ti hlum ta a ni. Kha mite nupa kha chhandam an nih a rinawm loh hle a ni. Chhandam tawh bo thei lo ringho chuan, "An taksa chiah a thi a, an thlarau chu chhandam a ni thovang" an ti ðalh ðhin. Simna pawh awm hman lo na na na chu chhandam an ni thei dawn lo tih hi a Chiang sa âwm e.

Hêng mi bo hlen leh ta te chungchâng tlêm azawng ka'n târlan tâk aţangte hian, Pathian mi piang thar tawhte pawh, suala an tlûk leha, an hawi kir leh si loh chuan an boral leh thei a ni tih chu Chiang takin kan hriat thiam theih ka ring. A bo theih loh ti ho erawh chuan, "An lo la piangthar tak tak lo a niang chu" an ti zêl a, chutia zêldin thubâwla tih zêl chuan Pathian thu dik hriat theih a ni lo vang.

BUNG 14

Meia Kal Tlang Ang Maiin :

ZAWHNA (15) : Kan mi thiam pakhat chuan, "Piangthar chhandam tawh te chu eng anga sual khur thûkah pawh lo tlu leh se, chhandam an ni dawn tho thova, lawmman erawh an nei dawn lo mai a ni, anmahni tak chu chhandam an ni ang a, meia kal tlang ang maiin," tiin min zirtir ðhin a. An sawi dan chuan, Kristiante hi rinnaa in sâ angin sawi an ni ðhin a. Lungphum chu Krista a ni a. Thlararu nunna nei tawh piang tharte chu, chu lungphum chung In satu chu an ni a. In sak nana châkkhai an hman chu a inang lo va, ðhenkhat chuan rangkachakin emaw, tangkaruain emaw, lung mantamin emaw an sa thei a. ðhenkhat erawh chuan, thingin emaw, buhpawlin emaw an lo sa reng thei a, an sakna hmanrua chu an fimkhurna tûr a ni.

Mi ðhenkhat chuan an rinna In sak chu buhpâwl leh hnimin an lo sa mai mai a, rinnaa In sa chu an ni ve tho va, mahse an chakkhai hman a dik lo. Mahni hamðhatna ûm duh vâng te, intih lâ duh vâng te, mite hmuha mawi a nih vâng chauhva intih sakhua te, nawmchen pah duh a, rawngbawltute hi a lang chuan ðha ve awm tak chuan an lang mahse takna an nei lo. LALPA ngaihîn buh pâwla in sa ang lek an ni a; meia fiah a nih hunah a kâng ral vek dawn a ni. Chutichuan lâwmman lâk tûr engmah an nei ve dawn lo tihna a ni Amaherawhchu, vanneithlâk takin thlarau chhandamna erawh chu khawngaih thil thlâwnpêk a nih miau avângin a bo lovang a chhandam chu a ni tho ang a, mahse meia kal tlang ang main a ni ang, chu chu, 1 Kor 3:12-15-ah hian a inziak," an ti a. chu chu a dik em?

CHHANNA (14) : Dik lo ve. An Bible châng tan chhan leh an tehkhin dân te, an hmehbel dân te hi; Bible zirtirna nêh a inkalh tlat a, an thu zirtir dân hi anmahni leh anmahni pawh an inkalh a nih hi. A ziak ngei han chhiar ila. "Tin, lungphum chungah chuan tupawhin rangkachakin emaw, tangkain emaw, lung man tamin emaw, thingin emaw, hnimin emaw, buhpawlin emaw in sa sela, mi tin hnathawh chu a lang tawh ang. Ni chuan a tilang dawn si a, meia a inlâr dawn avângin; mei ngei chuanin mi tin hnathawh chu eng ang nge a nih a fiah tawh ang. Tu hnathawh pawh a chung a sak chu a awm reng chuan chu mi chuan lawmman a hmu ang. Tu hnathawh pawh a kan chuan chu mi chuan a chan ang; amah tak erawh chu chhandamin a awm ang, amaherawhchu meia kal tlang ang maiin" tih a ni a. (1Kor 3:12-15).

He thu kan chhiar hian, rinna a insak emaw rinnaa chhandamna emaw pawh a sawi lo va, ringtu piangthar tawh te, an hnathawh leh an rawngbawlna chungchânga hna thawk ða leh thawk ða lo sawina lam daih a ni zâwk. Ring ða leh ring ða lo lam a ni lo. Chang 13-na-ah, "Mitin hnathawh chu a lang tawh ang. . . mei ngei chuanin mi tin hnathawh chu eng ang nge a nih a fiah tawh ang." a ti a. Mitin rinna chu meiin a fiah tawh ang, a ti lo va, 'mitin hnathawh' a ti mai zâwk a ni. In hotu mithiamte sawi ang kha chuan, rinnaa chhandamna In sa angin an han tehkhin vêl kha a ni a. Mahse a tehkhin thuah khân, "Mahni hamthata ùm duh vâng te, intih lâh duh vâng te, mite hmuha mawi a nih vâng chauhva intih sakhua te, nawmchen pah duh a, rawngbawltute hi a lang chuan ða ve awm tak chuan an lang mahse takna an nei lo. Lalpa ngaihin buh pâwla in sa ang lek an ni a; meia fiah a nih hunah a kâng ral vek dawn a ni," tiin an sawi a ni a. Chutiang mi an nih te chuan, piang thar an ni thei lo hrim hrim a, rinna dik pawh an nei lo hrim hrim tihna a ni sa reng tawh a nih chu. An sawi angin, "ða ve âwm tak chuan an lang mahse takna an nei lo" tiin an sawi a, mahse chhandam an ni ang an ti leh lawi si a, Bible-zirtirna nêh a inkalh, anmahni leh anmahni thusawi pawh a inkalh tihna a ni.

In mithiamte chuan, hei hi rinnaa In sa tihna an ngai a nih tak tak chuan, chhandamna tling zo lo rinna a ni tih a Chiang sa der baw a ni. Rinna meia fiah dâwl lo chu chhandamna chang pha lo sawina a ni sa tawh tihna a ni. Chhandamna khawp rinna chu meia fiah hnu pawha fiah dawl a ni. (1Pet 1:7). Tûna i han zawhna, in hotu, mithiam i tih te'n an sawi dân hi chu Bible sawi dân nêh a inmil lo. Bible kan chhiar khan rinna sawina a ni lo va, ringtu piangthar tawh te hnathawh chungchang a ni. Tin, he thu hi piangthar tawh suala tlu bo pil leh ta te chanchin sawina pawh a ni lo hrim hrim. Ringtu piangthar tawh te, nitin Lalpa tana hna an thawhnaah, chanchin ða an puan darhnaa, hnathawh ða leh ða lo sawina chauh a ni zâwk e. Entir nan, ringtu piangthar i lo ni tawh a, Pathian tan chanchin ða hrlin i feh chhuak a, miten i thusawi an lo pawm a, lungphûm Kristaah chuan i rem chho ta a, mahse, khâng mi te ho kha tumah ziktluak chhandamna chang tlâk pawh awm lovin sual kawng zawhin an thâmral leh vek a. Isua Krista lo kal ni, meia a inlâr ni pawh thleng zo lovin, an ral leh vek a. Kohhran i lo dân ve, i Biak In (Church) sak ve chu hmuh tûr a awm ta lo va, thawh ðat lawman dawn tûr i nei dawn lo tihna a ni. Mahse, nangmah kha chu thih thlenga rinawm taka Lalpa tana i lo awm ve tlat avângin, chhandam zawng i ni ve tho dawn a, thawh ðat lâwmman erawh dawn tûr i nei ve dawn lo tihna a ni. I lallukhumah khân arsi a êng tlêm deuh dawn tihna a nih chu. Chu mi lam sawina chu a ni. Piangthar tawh suala tlu bo pil leh tawh te, chhandam tho tho tûr an ni ang tihna lam ni lovin, piang thar, thih thlenga sual hnehtu chhandamte, mahse hnathawh rah chhuah ða sawi tûr nei ve lêm lo te sawina a ni zâwk e. Meia kal tlang ang mai, tih awmzia chu saruak ku truakin Lalpa i tâwk dawn tihna a nih chu. Mei puiah va kal tlang puat ta la, i kawr te a kang ral vek ang, nangmah chia i him ang. Chutiang chuan Paula hian, chhandamna khawpa Pathian rinna nei, thih thlenga rinawm taka a thu zâwm ve si, mahse, an hnathawh te fiah tlâk awm lo te chungchâng a sawina a ni zâwk e. Rinna sawina lam a ni lo.

ZAWHNA (15) : A nih leh 1Kor 5:1-5, ah hian, "In zingah inngaih a awm tih thu a thang vel chiam a ni; chutiang inngaih chu Jentail te zingah pawh awm ngai hlei lo, in zinga mi pakhatin a pa nupui a neih kha. Tin, chu thil titu chu in zing ata hnawh chhuah nana lungngaih tak aruagin in uang zawk si a. Keimah ngei hi, taksain ka tel lo naa, thlarauvah erawh chuan ka tel a, thil chuti kaua titu chu tunah pawh Lalpa Isua hmingin in zinga tel ang takin ka ngaihtuah zo tawh; nangni leh ka thlarau chu kan Lalpa Isua thiltihtheihnaa inkhawmin, mi chutiang chu, a thlarau Lalpa niah chuan chhandamin a awm theih nan; a tisa tiboral turin, Setana pe ila ka ti a ni" tih thu Paula'n a sawiah hian, piangthar tawh suala tlu uire kha, a taksa chu Setana'n a chang ang a, mahse a thlarau kha chu chhandam a ni tho dawn tihna a ni lo maw? He thu hi enge a awmzia min hrih thei em?

CHHANNA (15) : He thu awmzia hi ngun taka kan en chuan, kohhran chhêngah sualna chung chuang a awm thu a ni a. Mi pakhatin, a pa nupui a lo chet sualpuoi mai pawh ni lovin a lo neih sak a ni âwm e. He thil hi kohhranten an hriat veleh, kha mite kha an pahnih hniha hnawhchhuah tûr an ni a. Kha sual avângah zaka lungngaia arang aranga hnawhchhuah âwm tak an nih laiin engtinmah ti lovin an lo ngawih pui mai mai a ni âwm e. Chumai bâkah zah ngawih ngawihna tûr thil a nih nâk alaiin an lo uanthuan pui zâwk

emaw tih tûr khawpin kohhran chhûnga sualna tenawm tak kha an lo ngaizam hle mai a ni. Chu chu Paula hian a lo hriatin, a rilru a na lutuk a, kohhran aţanga theh chhuak vat tûrin thurâwn a va pe a ni. An zinga awm angin kohhran rorêlna (church board)-a ţhu ve anga inchanin thu a va pe ta a. "Khatiang misual kha kohhran aţanga thehchhuah (disfellowship) tûr a ni. Tichuan kohhran pâwnah Setana kutah awm law law se, chuta ţang chuan kohhran pâwna awm râpthlak zia te a hria anga, a sualna te a lo inhmuh chhuah phaha a lo sim leh hlauh chuan, chhandamna a la chan theih phah zâwk mahna," a tihna daih a ni.

"A taksa ti boral tûrin Setana pe ila," tih awmzia chu, kha misual kha Krista taksa (Kohhran) aţanga sah thlâk, kohhran pâwna hnawh chhuah ni sela," tihna a ni. "Kha misual kha a nungchang sual, a mize ţha lo, a tisa mi nihna (sinful nature) kha tih boral (simtir) a nih theih nan," tihna a ni. Sapţawng Bible-NIV-ah chuan, "So that the sinful nature may be destroyed" tih a ni a. Tin, KJV-ah chuan, "For the destruction of the flesh" tih a ni. Sinful nature emaw, flesh tih emaw chu," mizo ţawng chuan, "A tisa mi nihna ti boral tûrin," tihna a ni. A thlarau chu chhandam a ni ang a, Pathianin a chang ang a, a taksa erawh chu Setanan a chang ve thung ang" tihna lam a ni lo. Chhandam tûrte chu an rilru, an thlarau, an taksa a puma chhandam tûr a ni tlat. (1Thess 5:23). "Nimahsela in samzai khat pawh a boral lo vang," tih a ni si a. (Luk 21:18). Chuvângin, chhandam tûrte chu, an rilru, an thlarau leh an taksa an pumin chhandam an ni dâwn zâwk a ni. Setana kutah hian kan samzai pakhat pawh a pe dawn lo. Kan taksa chu hremhmunah a kal anga kan thlarau chu vanramah a kal ang tihna a ni lo, chu chu thil awm thei lo a ni. Kan puma vanrama kan kal lo a nih chuan kan pumin hremhmunah kan kal dawn tihna a ni. Thlarau leh taksa lak hran theih a ni lo.

Tin, 'Tisa mi' kan tih chuan, piangthar lo, thlarau mi lo lutuk, mi sual kan tihna a ni ţhin a. A mihring hre hraw êm mai, tih nên thuhmun a ni. He misual, a pa nupui pawh mutpui duh zêl mai tu hi a piangthar lo, a tisa lutuk, a mihring lutuk a, chuvângin a tisa mi nihna (sinful nature) kha a nun ata Kros thu hmanga tih boral sak a nih theih nan, kohhran pawna hnawh chhuah a, sual nih inhriatna a lo neih leha a lo sim leh hlauh nan tih kha, atâna beiseina kawng awm chhun a ni tih Paula hian a hria a ni. "A taksa kha vaw hlum ula, chhandam a ni mai ang," a tihna lam a ni lo. A tisa tihboral tih kha, a taksa vaw hlum ila tichuan a thlarau kan chhandam a ni mai, tihna a ni lo rêng rêng tih kan hre tûr a ni. Misual te hi an taksa vuakhlum avanga chhandam theih tumah an awm lo. Krista vuak hlumna kha misualte tan sual simna leh piantharna nun thar an neih theihna awmchhun chu a ni zâwk. Chuvângin helai Korinth khua-a thil thleng awmzia hi Paula'n a sawi dan dik tak kan hriatthiam a ţul hle a ni.

Tin, khatiang sualna râpthlâk kha chin fel lohva kohhrana zuah reng a nih chuan, dawidim tlemtein chhang hlawm chu a pumin a fan chhuak vek thei ang hian, kha sualna khân kohhran pumpui a tibawlhhlawh theiin a tichhe thei a ni. Israelte hun lai pawhin thlalera an awm lai khan an zinga mi thenkhatin nula an ngai a, ni khatah singhnih leh sangthumin an tlûkhlum phah a nih kha. (1Kor 10:8). Chuvângin kohhran hming ţha hum nan leh, kohhran thlarau chhanhim nan pawh khatiang sualna râpthlâk kha dah boa tihboral a ngai a ni. Chu chu a awmzia a ni zâwk e.

Note : Piang thar tawhte, sualah an tlu leh thei, an bo leh thei, an bo hlen leh thei tih thu kan sawi hian, 'Mi chu suala a tlûk veleh a chhandamna a bo nghal tihna a ni lo' kan tih kha hre reng ila. Tin, Pathianin an sual vânga thununna leh tawrhna a pêk te pawh a mimal leh a huho ang te pawhin an awm thei a. An sual vânga a hrem avâng ringawt khân chhandam an nihna an hloh kan tihna pawh a ni hek lo tih pawh hre thiam bawk ila. An ţat chhuah leh beiseia a thununte leh, hremna a pêkte pawh an ni thei. Mosia pawhin lungpui aţanga tui a vuak chhuah dawn khân Pathian a chawimawi lo va, a chungah Pathian a thinur a, chuvâng chuan Kanaan ram a luh pawh a phal ta lo va. Amaherawhchu, Mosia khan a thih hmian a sualna inhre chhuakin a sim leh vat avângin chhandamna chu a hloh phah chuang lo. A thih thleng khân sual kha sim duh lovin thi nise chu chhandamna pawh a hloh phah thei dawn a ni.

Lal Davida- te pawh kha, Uria nupui a uire sak a, a pasal a thah sak avâng te, mipui te chhiara Lalpa a tih thinur avângtein Pathianin a sual man thununna a tuar tir a. (2 Samu 11:2-17; 12:1-23; 2Samu 24:1-17). Mah se, a fa a nihna emaw, a chhandamna emaw chu, a lâk sak nghal tihna a ni lo. A sual a sim theihna tûr leh, sual huatthlalâkzia a hriat theihna tûra Pathianin a thununna a ni mai. Tichuan Davida chuan a sualna a inhmuh chhuak a, tih takzetin a sim leh ta a. Pathianin a ngaidama Nunna Bu-a a hming ziak chu a thaibo sak ta chuang lo a nih kha. (Sam 32:1;2). Chutiang bawkin keini pawh, kan chak mar pôt reng bik lova, ţawngka leh, ngaihtuahna pawhin sualah kan tlu fo ţhin. Tin, kan duhthlan êm êm vâng pawh ni lovin, ţha kan tih rêng vâng pawh ni hek lovin, kan inthlahdah leh chak loh vângtein thlêmna do zo lova suala kan tlûk palh châng a awm ţhin. Chu kan thiltih dik loh vânga min nghawng lêt thil hrehawm tak leh tuarna râpthlâk tak tak kan tawn chângte pawh a awm ţhin. Kan tih sual rah chawplehchilha kan seng nghal te pawh a awm thei ang. Mahse, khâng avâng ringawt khân chhandam kan nihna leh Nunna Bu-a kan hming a ziak kha a thai bo nghal ngawt rêng rêng lo a ni.

Kan sualte inhre chhuaka inchhir a, tih tak zeta kan sim leh hun min nghak tlat a, kan sim veleh min lo ngaidam leh ţhin a, thih thlenga rinawm taka sualna hneh chung a kan thi a nih pheih chuan, chhandam kan ni hlen dawn tihna a ni. Amaherawhchu, thih thlenga kan rinawm peih lo va, sualna hneh lo leh, sim lo va kan

thi palh a nih erawh chuan, chhandamna famkim chu kan chang hlen thei dawn lo tihna a ni a, Nunna Bu ata kan hming chu a thai bo leh ang a, chhandam tling zo lo, chatuana boral tûr kan lo ni dawn ta, tihna a ni.

A hmalama kan sawi tawh ang khân, chhandam kan nihna a bo leh hun tûr tak tak chu kan thih hnua vân rorêlna thu tihtluk zawha, Lal Isua a lo kal hunah a la chiang dawn chauh a ni. Kan dam lai reng hi chuan Nunna Bu ata kan hming thai bo theih a la ni lo va, chhandam loh tûra tih kan ni ngawt thei hek lo. Eng anga sual khûr thûkah pawh lo tlu lût tawh mah ila, nunna kan neih chhûng leh chhia leh tha hriatna fim, duhthlan theihna neia kan la dam chhûng chuan Pathianin a fa kan nihna min paih sak mai mai lo. Nunna Bu-a kan hming pawh a paih mai hek lo, A fa kan la ni reng a, mahse kan chak lo va, kan tlu leh a ni mai. Ngaihdamna kawng min la hawn sak reng a, sima kan hawikir leh hun huna min lo ngaidama min lo silfail eh tûrin kan sim hun min nghâk reng a ni. Ama'rawhchu kan sawi fiah tum ber leh kan hriat chian êm êm tûra ka duh ber chu "Piangthar tawhte, an tunhma nun hlui sual kawng zawh leha suala tlu leh ta te, Bible thu ang lova mihring phuahchawp zirtirna-a kal te, an sual te sim duh lo va, thih thlenga thil sual tilui zêltute hi, piangthar tawh pawh ni eng ang mahse, chhandam an ni thei dawn chuang lo, an boral leh dawn tho tho a ni," tih hi a ni.

Tin, suala tlu apiang hi an bo hlen leh dawn tihna a ni kher lo tih pawh kan hriat a tha. Tumah hi suala tlûk chang leh chak loh châng nei lo khawpa tha famkim nghal parh kan awm lo, chu chu mahni theuhah pawh kan in hre chiang âwm e. Amaherawhchu, piangthar dik tak Thlarau Thianghlim pâwlna lo chang tawhte chuan, chak lohna avângtea suala kan lo tlû palh a nih pawhin nâ kan ti a, hrehawm kan ti a, pawh kan tiin, kan tlûk rual rualin kan inchhir vawng vawng thin a, tih sual chhunzawm zêl kan tum ngai lo. Simin Pathian hnênah ngaihdam kan dil a, sual chu kan hneh lêt leh zêl thin a ni. Tichuan kan nitin nunnah hian, tlûk leh din inpawlh nawkin kan kal chho zêl a, nitin dârkâr tinin, Krista nung chang anna lam kawngah zawi zawiin thing tiak angin kan thang chho hret hret a, that famkimna kawngah nitin kan thang chho zêl a, ropuina atanga ropui zual zêlin chumi anpuia tihdanglam kan awm thin a ni. (2Kor 3:18). A lehlamah chuan, nitin chu sawi loh, darkâr tinin dinhmun hlauhthâwnawmin kana wm reng tih pawh kan hre tel reng tûr a ni. "Eng vangin nge keini pawh hi dar kêr tina hlauhthawnawma kan awm thin ni? Unaute u, Krista Isua kan Lalpaa ka chhuanna che u chu chhalin, "Ni tin ka thi thin," ka ti a ni." tia Paul'n a lo sawi ang hian. (1 Kor 15:30,31) Englai pawhin kan fimkhur a ngai a ni.

Tichuan, nitin Krista nêh kan inzawm nghet deuh deuh va, kan inhnaih tial tial a. Krista kianga kan awm hnaih zawh poh leh, tûnhmaa suala kan ngaih lêm loh te pawh kha sual a nihzia kan hmu chiang tial tial a, meizial, kuhva, tuibûr leh sahdah chenin; tûn hmâ-a suala kan ngaih lêm lohte kha sual lian tak a lo ni ta zêl a, kan bânsan chho zêl bawk a. Krista nêna kan inzawmna a thûk zawh poh leh, kan taksa hi Pathian Thlarau Thianghlim chênna in (Temple) thianghlim a lo nihzia te kan hre thûk tial tial a, zû leh ruih hlo dang lakah te, hmeichhiat mipatna kawnga sualna lakah te kan inthiar fihlim chho zêl a, mihring thar thu tak, felna leh thianghlimna Pathian anga siam khân kan in thuam chho zêl thin a ni. (Eph 4:24). Kan tlu a, kan tho leh a, kan châuva kan harh leh a, kan muhil a, kan tho harh leh thin bawk a, chutiang rêng rêng chuan kan pianthar hnu hian nitin sual sipaite nêh kan inbei reng a. Kan nun pumpui hi indona hmun (Battle field) ang a ni. Hla phuahtuin, "Rin vângin kan hneh ang chauh chang awm mahse," tia a lo sawi angin, rinna kawngah chauh châng leh tlûk thal der châng pawh awm thin mahse, rinnain Beram no thisen zârah hnehna chu kan chang leh thin a ni. (1 Joh 5:4, Thup 12:11). Hneh chung leh hneh zêl tûra kal chhuak mêt te kan ni. (Thup 6:2) Tichuan, "A hnêna awm, kohva te, thlana te, rinawma te chuan, kan sual tlantu Krista zârah, a tâwpah hnehna famkim chu kan la chang dawn a ni. (Thup 17:14).

Ringtute hian, Isua Krista kan hmangaihna leh kan rinna kawngah te, nitinin fiahna kan tâwk reng a ni. (1Pet 1:7). A tâwpah he fiahna tinrêng leh hrehawm tinrêng Krista hming avânga tuar chhuaktute chu, khawngaihnaa chhandamna chang tûrte chu kan ni dawn chauh a ni. "Chuvangin, in rilru puan vengin ngaihven ula, Isua Krista inlâr hunah chuan khawngaihna a rawn ken sak tûr che u chu beidawng lovin beisei zêl rawh u" tiin Pathian thuin beidawng lo tûrin min fuih a ni. (1Pet 1:13). Heta, "khawngaihna a rawn ken sak tûr che u" a tih hi, "khawngaihna avânga chhandamna famkim kan chan tûr" hi a ni. Chu chu Isua Krista lo kal huna kan dawn tûr chu a ni. Paula pawhin, "Hmu tawh reng inti ka ni lo va, famkim tawh reng inti pawh ka ni hek lo; "Krista mi man chhan chu ka man thei dah law maw," tiin a ûmin ka ûm zâwk a ni. Unaute u, manah ka inngai lo. Amaherawhchu he thil pakhat hi ka ti thin, hnung lama thil awmte chu theihngihla, hma lama thil awmte chu panin, Krista Isuaa Pathian chung lam koh chhan lawman hmu tûrin, tiam chin lam chu ka pan talh talh a ni," tiin a lo sawi a nih kha.

BUNG 15

Chandam Bo thei lo Titute Tanfung Dik lo Chu :

ZAWHNA (16) : Lal Solomona khân, "Mifel chu vawi sarih tlu mahsela a tho leh zel thin" tiin a lo sawi a. (Thuf 24:16). Chuti a nih chuan piangthar tawh te hi mi fel chu an ni mai a. Sualah lo tlu leh thin mahse, an tho leh zêl thin a nih chuan, an bo thei lo tihna a ni mai lo maw ? Chhandam tawh te an bo thei tawh lo tih chu a dik a va ni mai awm ve ?

CHHANNA (16) : "Chhandamna bo thei tawh lo" tih ringtute chuan helai thu hi chang chawiin, a bo theih tawh loh tih tanfung atan an hmang thin rêng a. Amaherawhchu, a bo theih tawh loh tihna lam a ni lo va, mifel tlute chu, vawi sarih lai tlute pawh an thawh leh zêl thu a sawina mai a ni. Chu chu sawi loh, vawi sarih hmun sawmsarih pawh lo tlu se, an lo kir leha, tih tak zeta an sim duh phawt chuan ngaihdam theih an la ni reng a ni tih kan hre tûr a ni. (Matt 18:21,22) A hnêna tih tak zeta sual sima lo tlu lût te hi Pathian chuan a tâwpkhâwk thlengin a la ngai dam thei a ni tihna a ni. (Heb 7:25) Mi felte chu eng sualah pawh tlu se, an bo thei tawh lo, tih hi a sawi tum a ni lo hrim hrim. Mi fel tlute an awm thei, mahse an thawh leh duh chhûng chu ngaihdam theih an nih zia te, vawi sarih aia tam tlu pawh a awm theih a, an thawh leh zel chuan ngaihdam theih an la ni reng a, eng anga sual khur thûkah pawh lo tlu se, a tâwpah an lo hawikira an sim leh a nih phawt chuan khawngaihnaa ngaihdam theih an la ni tho, an bo hlen lo vang tihna a ni. He lai thu hi, tho leh zêlte chanchin sawina a ni. Tho leh ta lova bo hlen ta te chungchang sawina a ni lo ve.

A hmaa Bible-chângachte khân tho leh lova bo hente tam tak an awm thu kan sawi tawh kha. Mi fel pawh ni se, an felna chhuang a, bo thei lo anga inngaia thil tisual lui an nih a, an sim bawk si loh chuan, chhandam an ni thei dawn chuang lo va, an boral leh mai dawn a ni. Bible sawi dân lo en leh ila. "Mi fel chuan a felna a hawisan a, thil sual a lo tih chuan chumi avâng chuan a thi mai ang," tiin a sawi a ni. (Ezekiela 33:18) "Tin, mifel chuan a felna a hawisana khawlohna a tih a, a hmâa tlûkna ka lo dah chuanin, a thi ang: vaukhâna i neih loh avângin sualah a thi ang a; a thil fel tih tawhte chu hriatreng a ni lo vang;" a lo ti bawk a. (Ezek 3:20). Tin, hmun dangah heti hian a lo sawi bawk a. "Amaherawhchu mi fel chuan a felna kawng hawisana, khawlohnate a tiha misualte tih ang zêla thil tenawmte a tihin a nung dawn êm ni ? A thil fel tih engmah kha hriat reng a ni tawh lo vang a, a bawhchhiatna a bawhchhiatnahanah khân leh a sualna a tihnaah khân, chumi ngeiah chuan a thi ang," tiin, Chiang takin Pathian chuan a lo sawi lâwk diam tawh bawk a ni. (Ezek 18:24). "Tin, nang mihring fapa, i hnam fate hnênah chuan sawi la, Mi fel felna chuan a bawhchhiatna nîah chuan amah chu a chhanhim lo vang a, Mi fel hnênah chuan, 'I nung ngei ang,' tih ka sawiin, a felna ringa thil a tihsual chuan a thilfel tih pakhat mah hriatreng a ni lo vang; a thil lo tihsaulnaah chuan a thi zawk ang," a ti leh hmiah mai. (Ezek 33:12) A awmzia chu, mi piangthar tawh te hnênah, "Chhandam i ni ngei ang, i nung ngei ang" tiin lo sawi tawh mahse, a hmalama kan sawi tawh ang khân, chhandamna hi vawilekhkata a famkima chan nghal vek a ni lo va, nakina Isua lo kal huna a famkima pêk tûr chauh kan nih avângin, "I nung ngei ang, chhandam I ni ang" lo ti mah se, chu chu changchawia thil sual tih ngampat phah nan a hman chuan, a sualna ngeiah chuan a thi (boral) leh mai dawn tihna a ni.

Châng dangah pawh, "Mi fel chuan a felna a hawisan a, thil sual a lo tih chuan chumi avâng chuan a thi mai ang," tiin a sawi bawk a. (Ezek 33:18). Hêng Bible chang hian mi fel thil sual ti leh te, mahse, hawikir leh ta lo te chungchang a sawi ve thung a ni. Chuvangin, Thufing 24:16, thu hi, "Piang thar tawh te chuan, eng ang sual pawh ti leh mah ila, chhandamna a bo thei tawh chuang lo," tih tanchhana hman chi a ni lo va, mi fel tlu te, vawi sarih lai tlu te, mahse hawi kira lo tho leh te chungchang sawina mai a ni a. Hawi kir lova tlu hlen te chungchang sawina a ni lo tih kan hrethiam tûr a ni.

ZAWHNA (17) : "LALPA chuan an kalna tûrah a hruai thin a, A duhzawng titute chu a vêng thin. Tlu mah sela, an tlu hlen lo vang: LALPAN a kutin a chelh reng si a. Naupang ka lo ni tawh a, tunah tar ka lo ni ta a, Nimahsela mi fel chu kalsana a awm ka hmu ngai lo va, A thlahte chaw khawn pawh ka hmu ngai hek lo," tiin Bible-in a sawi a. (Sam 37:23-25). Chuvangin, piangthar tawh te chu, sualah a tlûk hlen theih tawh loh, "Tlu mahsela an tlu hlen lovang Lalpan a kutin a chelh reng si a." tiin Bible ngeiin a sawi si a. He Bible thu hi a dik ta lo tihna em ni ang le ? Lalpa kutin a chelh reng a nih si chuan, eng ang pawhin sualah lo tlu mahse, chhandam an ni dawn tho tho tihna a ni mai lawm ni ? Engtikawng mahin piangthar tawh te chu a bo hlen theih tawh loh tih hi a dik a ni mai lo maw?

CHHANNA (17) : Dik mai teh suh e, an bo leh thei tawh lo tihna lo ni se, a hma lama khati zozai Bible châng kan târlan tawhte nêh khân he thu hi a inkalh tihna a ni ang asin. Pathian thu chu Pathian pakhat aţanga lo chhuak, Thlarau Thianghlim thâwkkhuma ziak a ni si a, a inkalh tûr a ni lova, a inkalh thei bawk hek lo. He thu pawh hi suala tlu thinte bei dawng lova tho leh mai thin tûra hmemna leh fuihna thu lam a ni. Tam tak chu suala an tlûk lehin Pathianin ngaidam duh tawh lo tûr leh, ngaidam thei tawhlo tûr ang hiala innghaihna an nei thin a, thenkhatte phei chu beidawngin an in âwkhlum thin rêng a, a pawî êm êm a ni.

Pianthar hnuin sual lian takah kan lo tlu leh a ni thei e, mahse, inchhir a LALPA kan pan leh duh chh ûng chu, Lalpan min ngaidam duh a, suala kan tlûk lai pawhin min kalsan nghal mai lovin, min la chelh zui reng ðin a ni tihna a ni. "Eng ang pawhin thil sual ti leh mah ila a bo theih tawh loh," tia, sual tih ngampat phahna chi a ni lo. "A duhzawng titute chu a veng thin. Tlu mah sela, an tlu hlen lo vang: LALPAN a kutin a chelh reng si a. Naupang ka lo ni tawh a, tunah tar ka lo ni ta a, Nimahsela mi fel chu kalsana a awm ka hmu ngai lo va, A thlahte chaw khawn pawh ka hmu ngai hek lo," a ti mai zâwk a ni. A duh zawng titu, mi fel te a sawina a ni. A ziakin a tum leh a kawh bâk bâkin kan ngaidânin kan belhchhah deuh ðin a ni.

Mi fel, a duh zawng titute sawina a ni a. Eng ang pawhin thil sual ti leh mah ila tih lam a ni lo. Thil sual ti lui zêl te chungchâng a ni lo. A duh zawng titu te, mahse, chak lohna avanga tlu palh te chungchang a ni tih kan hre tûr a ni. Helai thu-ah hi chuan mi te an bo hlen lam thu sawi lovin, tlute pawh an thawh leh zêl thu midangte fuih (Encourage)na atana sawi a ni zâwk tih kan hre tûr a ni. "Eng ang sual pawh lo ti leh zêl mahse, chhandam a ni tho tho dawn, a bo theih tawh loh," tihna lam a kâwk lo. Chak lohna avânga suala tlu palh ðin te, mahse, Lalpan a kuta a chelh reng te chu, tlu hlen lovin an lo tho leh zêl ðin tih thu sawina mai a ni. Kan sawi tawh ang khân, "A duhzawng titute chu a veng thin. Tlu mah sela, an tlu hlen lo vang: LALPAN a kutin a chelh reng si a" a ti mai a ni. A duh loh zawng thil sual titu te, a ti lo va, a duh zawng titu te, a ti mai a ni. "Naupang ka lo ni tawh a, tûnah tar ka lo ni ta a, Nimahsela mi fel chu kalsana a awm ka hmu ngai lo va, A thlahte chaw khawn pawh ka hmu ngai hek lo," a ti mai a ni. Misual thil sual titu te kalsana an awm ka la hmu ngai lo, a ti lo va, mi fel kalsana awm ka la hmu ngai lo, a ti mai zâwk a ni. Pianthar hnu a hre reng chung a thil sual ti lui char char thih thleng pawha inlamlêl lova thi te pawh chhandam an ni tho tho vang, Lalpa kutin a chelh reng, tihna lam a ni lo tih kan hre tûr a ni. Mi fel tlu pal ðin te, Lalpa'n a kuta a chelh reng thu sawina a ni. Thil ti sual lui zel te sawina a ni lo.

ZAWHNA (18) : "Tlu" tih leh, "Tlûk san" tih hi enge a awmzia ni ta ang le ? Enge a danglamna ?

CHHANNA (18) : Zawhna ða tak a ni. Suala tlu, tih te, tlu palh, tih te leh, 'Thu tak tlûk san' tih te hi; suala tlu ni vek mahse a inang chiah lo. Piangthar tawh te, thutak hriaa pawm thlap tawh te pawh, thu tak phatsan vâng ni chuang kher lovin, chak lohna leh inthlahdahna avâng te pawhin sualah hian nuam ti lo chungin a tlûk theih a, kan tlu fo ðin rêng a nih hi. Mahse, kha suala kan tlûk lai reng khân Pathian thu hi a dik a ni tih kan rinna leh kan pawmna a bo chuang lo va, dik kan la ti reng a, thutak kan phatsan chuang hek lo va, Pathian pawh kan la ngai êm êm reng tho a ni. Mahse kan chak lo va kan tlu a ni ve mai. Chutiang chuan hre reng chung pawhin ða tih vâng pawh ni hauh lovin, a ða lo tih hre reng chungin sualah hian a tlûk ve theih a ni. Chutianga suala tlu te chuan, nuam tihna tak tak an nei ngai lo va, anmahni inthiamlohna leh inkiltawihna an nei ru reng a, kohhran mite hmêl hmuh te pawh hrehawm an tiin an inthlahrung hle ðin, ða taka awm leh te pawh an duh ðin. Amaherawhchu sualin a hneh tlat a, anmahni mai chuan an duh angin an tho leh mai thei tawh ðin lova, ðanpuitu leh dawm kâng leh tu tûr an mamawh êm êm a ni. Chutiang mite chu, an lo hawikir leh a, sual anrawn sim leh duh a nih chuan, englai pawhin ngaihdam theih an la ni reng a ni. Chungte chu "**Tlu**" kan tih te hi an ni a, chhandam an nihna pawh paih sak an la ni chuang lo va, Nunna Bu a an hming pawh thai bo a la ni chuang lo va, Pathian fa suala tlu, chau an ni mai, an la tho leh thei reng a ni.

Tluksan : (Grik-Apostasia) Bible-in "Tlûk san" a tih te hi chu tlu kan han tih mai ai hian a thûk deuh a ni. Tlûksan tih chungchang kan sawi hian, Hebrai 3:12-ah hian tlûksan thu a sawi dan chu, "Pathian nung bânsan"(Grik-afistemi) tiin a sawi a. Kal san (depart) tihna te, mahni inla hrang (withdrow self) tihna te, pên bo san, (drow fall away) tihna te a ni ber mai. Bân san, tih tawngkam hian, a hmâ-in an lo inzawm tawh a ni tih a Chiang sa nghal a. chuta ðang chuan a in la hrang, a kal san, a bân san, a pên bo san tihna a ni. Sipai bâng chu sipai ðang tawh hnu sawina a ni. Sipai la ðang lo pui kha sipai bâng a tih theih loh. Sipai a ðang peih tawh lova a bânsan tih kha sawi ngai lovin a Chiang sa. Chuvangin Hebrai 6:4-6 thu-a tlûksan te chungchang a sawi pawh hi Pathiana piangthar tawh te, Pathian nêl lo inzawm tawh te, thutak hriatna famkim chang tawhte sawina a ni tih hi hriat sa tûr a ni. Piantharna la chang rêng rêng loten thu tak an la chan loh avângin, thu tak tlûksan tur an nei lo.

Helai thuin tluk santu a sawi te hi, chak lohna avânga engemaw châng a suala tlu satliah mai an ni ve lo va, thu tak an hriat tawh leh, an lo pawm tawh kha an hnâwl leh a, an ring duh leh tawh lo va, an phat san a. Chumai bâkah a hmaa thu tak lâwm êm êm a an lo pawm tawh te kha an nuh zat leh ta hial zawk a, engahmah an ngai tawh lo va, zirtirna dik lo lamah nghet takin an khawsa leh ta a ni. Tin, ðhenkhatte phei chuan, Pathian hi a awm tak tak pawh an ring lo leh ta hial ðin. Lal Isua hi Pathian Fapa a ni tih leh, Pathian dik tak a ni tih pawh an awih lo leh hial thei a ni.

Chutiang mi chu kei pawhin a tak takin ka tawng ta zauh zauh mai. Kan kohhrana kan rawngbawltu ða tak mai, thu sawi pawh thiam tak, piangthar ða êm êm mai a ni a. Pathian min hmangaihna thute hi ðap hliam hliam chungin a sawi ðin a, a hunlai chuan mite Krista hnêna hruai thei tak mai a ni. A thusawi a nun êm ðin avângin mi tam tak an piangthar a, chûng piangthar te chu vawiiin thlengin rinawm takin Krista leh kohhran tan an la awm reng a, mahse amah ber khân thu tak a tlûksan ta tlat mai a. Thu tak a lo hlim pui êm

êm te kha a nuihzat thar leh ta vêl a. "Tun hmaa khatiang thu kan lo tuipei êm êm te kha a lo nuihzat thlâk emai," tiin zirtirna mak pui pui lamah a pêng ta daih mai a. Thil sual tih pawh a pawisa lo, mi nu chungah uirea ka bawh reng lai pawhin ðekin min denghlum hmiah mahse, sual sim hman lovin thi mah ila, chhandam ka ni dawn hrim hrim. Mihringte hi engmah lo, lei vaivuta siam mai mai kan ni a, keinin uire kan lo tih ve te hi chu, leitlang leh leitlang innawt vel mai mai a ni, Pathian pawh a sawi pha lo, Pathian chhandamna hian mi a huap zo lutuk a, khawvela mihring lo piang tawh zawng zawng hi chu an duh emaw duh lo emaw, an ring emaw ring lo emaw Isua Krista thihna khân a chhandam fai vek, mi zawng zawng chhandam kan ni vek dawn" tih hi a thu kal pui dân a lo ni ta daih mai a ni. Thu tak chu a tlûk san a, kawng dik lo lamah a pêng bo ta daih mai a nih chu.

Hmânah chuan Krista hmangaihna avângin a hlimin a lâwm a, lâwm avânga bianga mittui luang zawih zawihin ðap chungin Pathian hmangaihna thu zan khua khuain a sawi ðhin a, chutih lai chuan Pathian Dân leh thupêk te a zâwm ðhain a hlimpui a, sual a ngai thei lo êm êm bawh a ni. Mahse tûnah thu tak chu a tlûk san tawh avangin engmah pawisak nei lovin bawraw takin a tâl a, a thinchhe ta êm êm a, a nupui te hi a vaw vak vak ðhin a. A hmêl te pawh nêlawmna a nei tawh lova, a cherin a meng rum ul reng a, hlimna rêng rêng a nei tawh lo va, a thin hi a rim ul reng tawh mai a ni. Kan han inhmuh chang te hian, biak ngam pawh a ni mang lo. Thu tak chu a la hre reng a, a pawm duh tawh lo va, a nuam tih ber chu ringtu Pathiana lawmna nei, tui taka rawngbawltute lo sawichhiat chu a ni. Hetiang mite hi an ni, Bible-in "**Tlûksantute**" a tih chu ni. An simna tûrin siam thar leh rual an ni tawh lo.

Hêng mite hi Pathian Fapa anmahni tana khêngbet nawn leh ti mualphotu an nih tawh avângin engti kawngmahin siam thar leh theih an ni tawh lo va, an sim thei tawh bawh hek lo. An tlu hlen dawn a, an boral hlen dawn tihna a ni. Hmâna an fel tawhna kha an chhuang thei tawh lo, an sualnaah tak hian an boral leh dawn a ni. "Mi fel hnênah chuan, 'I nung ngei ang,' tih ka sawiin, a felna ringa thil a tihsual chuan, a thilfel tih pakhat mah hriatreng a ni lo vang; a thil lo tih sualnaah chuan a thi zawk ang." tiin Pathian thuin chiang takin a lo sawi tawh a ni. Ezek 33:13 en la. Chutiang tlûksanna râphtlâkah chuan kan tlûk ve lohna tûrin Bible-hian Heb 6:4-6; leh Heb 10:26-27-thu hmang hian ringtute min lo zilh lâwk (warning) diam a ni.

Tin, mizo inti Israelte zingah pawh hian siam thar theih tawh loh khawpa tlûksantu an awm ðeuh a ni. Tûn hma chuan, Lal Isua Krista leh a chhandamna thute an hlimpui êm êm a, Kristmas lai leh, Good Friday laia hlima lâm lâm tawh ðhin te pawh an ni a. Bible thu te an ngainain an hlim pui êm êm ðhin. Mahse hun a lo kal zêl a, zirtirna dik lo, hnam ruihchilhna thlarauvin an rilru a ti khat a, Israel hnam nih châkna an nei ta a. Hmâna Mizo nih zak lo, Sailo, Râlte, Pachuau, Khawhling etc. . . nih te zak lova hlimpui ve êm êm te kha, Pathian thu hriatna an tlâkchham avângin, Israel hnam nihna aţanga chhandamna hi dawng tûr anga inngaihna lamah bumin an awm leh ta tlat mai a, a taka Juda nih theihna a nih ringin Israel rama pêm an duh ta tlat mai a ni. Israel rama an pêm dawn chuan Juda saphun nih a ngai a, Juda ni tûr chuan, Isua Krista kha Pathian Fapa a ni lo tih pawm a ngai si a. Chutiang a nih loh chuan Israel sorkarin anmahni mi leh sa angah an pawm thei dawn si lo va, chuvangin Isua Pathian Fapa a nihna leh Pathian a nihna pawh chu an phatsan a, Juda hnam nihna aţangin chhandamna an beisei leh ta zâwk a ni.

Isua Krista phatsanin Juda saphunah an insiam a, Israel ramah an pêm thla sup sup ta a ni. Jerusalema kan fan ðum khân chutiang mi mizo nupa te chu "Tahna bang" an tihah kan inhmua, "Isua Krista hi Pathian Fapa a nih in la ring a maw? A thlân te pawh pahnih lai a awm asin, chûngte chu in en lawm ni?" tiin nuihsawh tak chungin min ti el vêl a. Kei chuan, "E, Isua Krista chu Pathian Fapa a ni tih leh Pathian a ni tih chu in lo ring tawh zawk nange?" tiin ka zâwt a. Ani chuan, nui chungin "ât lai thil a lo ni, Isua kha mihring, Juda mi, mi naran ve mai a lo ni, Isua Pathian anga in la ring hi in khawngaihthlâk e mai" tiin nuihzat tak chungin min sawi khum a ni. "Isua hi Pathian Fapa a ni tih ringtu chauh lo chuan tuin nge khawvel ngam thin le?" tiin Johana chuan a lo sawi tawh. (1 Joh 5:5). "Tupawh, "Isua Pathian Fapa a ni," tia tan apiang chu, amahah chuan Pathian a awm reng a, ani pawh chu Pathianah a awm reng bawh a ni." (1 Joh 4:15). "Hriattirna chu hei hi a ni, Pathianin chatuana nunna min pe a, chumi nunna chu a Fapaah a awm a ni. Fapa neitu chuan nunna chu a nei; Pathian Fapa nei lotu chuan nunna chu a nei lo." Tiin Bible chuan a sawi a. (1Joh 5:11;12). "Tin, Pathian Fapa chu a lo kal a, Mi Dik tak chu hre thei turin hriat theihna min pe tih kan hre bawh a; tin, keini, a Fapa Isua Kristaa kan awm hian, Mi Diktakah chuan kan awm a ni. Ani chu Pathian dik tak a ni a, chatuana nunna pawh a ni." (1Joh 5:20) Hei hi Pathian thuin min zirtir dân a nih lain, Israel rama pêm ho chuan, Isua kha Pathian dik tak a ni lo, Pathian Fapa pawh a ni lo, an lo ti hmiah tawh mai a nih chu.

Chuiang mite chu, thu tak tlûk santute chu an ni a, engtikawngmahin siam thar theih an ni tawh lo a ni. Amaherawhchu Israel rama pêm thla ho zingah khuan, chhungril taka Isua Krista Pathian Fapa a nihzia leh Pathian a nihzia la ring an awm ve tlat tho a ni. An kawppui an nupui pasalte hnung zui lo thei lo an nih avanga pêm thla ve ta mai te pawh an lo awm nual a, chungte chuan kan hmêl an hmuh veleh khân an lung a lêng tih hriat fahranin, lungchhe takin an ðap nghal zawih zawih mai a ni. Zorama haw leh châk hmêl tak tak te pawh an awm niin a lang. Khatiang mite kha chu siam thar leh theih an la nih a rinawm khawp mai. Tlûksantute an la ni ve tlat lo niin a lang.

Paula khân, Dan bawhchepea lo lan hmain kohhranah thu tak tlûksanna a lo awm hmasak tûr thu a lo sawi lâwk tawh bawk a. Chu chu a takin AD 538-1798 inkar hun thim lai (Dark Ages) an tih hunah khân a lo thleng tawh a. Rom kohhran hruaitu Bishop chu Pope-ah inchohlin, Krista Puithiam nihna te hnâwlin puithiam dang an din a. Krista rinna avânga chhandamna aiah thiltih thata chhandam tumnain an thlâk a. Isua Krista hminga sual sima Baptisma tuia hnimphuma chantir aiah luchhipa tui thlawr te a ti chhuak a. Siamtu Pathian chibai bûkna dik ni sarinhna ni (Sabbath) aiah chawlhkar khata ni hmasa ber (Sunday) ni a serh tir a. Pathian hnêna sual puanna aiah puithiam leh Father te hnêna sual puanna te a ti chhuak a. Krista thisen zâra a thlâwna chhandam kan nihna chu paihin Pope-in chhandamna ticket a siam a, an zuar thin a, pawisa tam tak an hmuh phah a ni. Khawvel siamtu Isua Krista chibai bûkna chu duh tâwk lovin, Mari chibai bûkna a tichhuak bawk a Khatih hun laia Rome kohhranin Kristianna a awpbegna kha thu tak tlûksanna râpthlâk tak leh kalsualna (apostasy) râpthlâk tak chu a ni. Khatih hun laia thu tak tlûksantu mi tam takte kha siam thar leh theih loh khawpin thih thak tlengin an bo pil a ni.

Khatih lai huna tlûksanna a lo awm khân, Dan bawhchepea chu a lo lang nghal a ni. Chu chu Pope kaihruai Rome kohhran kal sual (Roman Catholic) kha a ni. Khatih hun laia thu tak (Isua Krista rinna avang chauha chhandamna thu) paihthlatute leh, tlûk santute kha engtikawngmahin siam thar theih an ni tawh lo, an bo hlen thak a ni. Hêngte hi tlûksan awmzia chu a ni a, an damlai reng pawhin chhandam theih an ni ve tawh lo a ni. Siam thar leh rual lohvin an thinlung an khar ping tlat tawh a ni. Chutiang bawkin Israel hnam hruaitu leh puithiam lal te pawh kha, thu tak Lal Isua hnâwltu leh khengbettu te an nih avangin siam thar theih an ni tawh lo va, a thisen mawh chu anmahni leh an fate chungah a tla ta a nih kha. Jerusalem tichhiat tum khân an tâna khawngaihna chu khar sak an ni ta a, engtikawngmahin ngaihdam theih leh, Chhandam theih an ni tawh lo.

ZAWHNA (19) : A nih leh 'Tlu' kan tih hi engchin hi nge ni ang le ?

CHHANNA (19) : Suala 'Tlu' kan tih hi lang theia tlûkna leh lang thei lo lama tlûkna a awm thei a. Ringtu piangthar tawh, rinna kawnga chak deuh leh chak lêm lote awm theih a ni bawk a. Rinnaa chak lo nazawng hi tlu an ni kher lêm lo bawk. Tlu kan tih ber hi chu a lang a pauva pawn lam hmuh theih sual lian - uirena kawnga lo che sual te, mi nu lo luahlan emaw, mi pa lo luahlan ang chi te emaw hi suala tlu chu an ni phawt mai. Tin, thenkhatte phei chuan zu te an lo zuar leh a, nawhchizuar (KS) te kawpin an lo tâl khaw lo leh tawh a, kohhran hoten an lêm chilha tha taka sim tûra an sawm pawhin an sim duh mai lova, hre reng chungin thil sual an ti lui thin. Chtiang mite chu sualah an tlu kan ti thei ang chu. Amaherawhchu a hmalama kan sawi tawh ang khân suala an tlûk vang ngawt khân chhandam an nihna kha vawilehkhatah chhuhsak an ni nghal chuang lo kan tih kha hre reng ila. Tin, thinrim tuar lo va mi lo vaw hlum ta mai ang chite pawh sual lian leh langsar Pathian huat zawng a ni a, tualthahna sualah an tlu a ni kan ti thei bawk ang.

Amaherawhchu hêng sualna te pawh hi sim leh theih vek an ni a, miin a tum lâwk êm êm vâng pawh ni lovin, a thinrim tuar lo leh insum thei lo khân tual a that ta mai a ni. Chutichung chu ni mahse mi dang thah zêl duhna leh mi thah kha chin than leh dawklaka nei zui zêl chu a ni hauh lo. Mahse, 'tial that suh' tih dan bawh chhiatna sualah khân a tlu a ni. Amaherawhchu tual thahna suala a tlûk avâng khân chawp leh chilhin a chhandamna a bo nghal tihna a ni chuang lo va, sim tûrin hun a la nei a, a la sim thei bawk a, tin, tual a thah zawh chiah khân inchohlin a sim leh nghal der pawh a ni thei bawk. Lo sim teh rêng pawh nise, kha tual thahna sualah khân a tlu tihna a ni tho tho. Tlûkna chu a awm thin rênga, awm thei a ni a, awm lo thei lo a nih thu Isua pawhin a sawi a. "Tin, Isuan a zirtirte hnenah, 'Tlûknate hi awm lo thei a ni lo; nimahsela tlûkna awmtirtu chung chu a pik e!'" tiin. (Luk 17:1). Mahse tlu zawng zawngte hi an tlu hlen vek lo va, hawikir leh hi an tam ber zâwk emaw tih tûr a ni nghe nghe a ni.

Tin, Biak in lam pawh hawi lo lèk a, khawvel politics lama tlâna Pathian ngaihsak miah lova nitina sum leh pai dik lo taka lâkluh tum char char ang chi te pawh hi suala tlu an ni vek mai. Zû leh sa chênawhchi zuar (KS) te kawpa pawisa khêla (gambling) nitin tâl ral leh ta mai mai ang chite pawh hi sual a tlu mêk te chu an ni kan ti thei bawk ang. Thenkhatin sawn an lo pai a, sawn an lo thlâk bawk a. Hetiang din hmuna an din lai hian Isua Krista nêna inzawmna nung tak tak an nei miah lo va, an tawngtai ngai lo va, an tawngtai pawhin an tui tak tak thei lo va, Pathian nêna an inhlat êm êm a ni. Hetiang mite hi 'tlu' kan tih te chu an ni. Amaherawhchu, hetia suala an tlûk reng lai pawh hian, Pathian thu dik an lo hriat tawh leh, an lo pawm tawh kha an la phatsan chuang lova, dik an la ti reng a, tha an la ti reng bawk a. Thu tak chu an la pawm tlat tho si a ni. Mahse thu tak chu an nunpui lo va, an chak lo va, sualah an tlu ve rih a ni mai.

Hetianga suala tlute hi an duh phawt chuan an lo tho leh thei a, tho leh tûr pawhin Pathianin a duh a, tlu hlen mai lovin ama hnên lam pana lo hawikir leh tûrin a ngâk reng bawk a ni. Pathian fa an nihna te, chhandam an nihna te a la bo mai lo, Pathian fa suala tlu te an ni mai a ni. Amaherawhchu hetiang mite pawh hi an inthlahdah a, an lo hawikir duh lawk lova, an lo thawh duh lawk loh bawk chuan, sim hman lovin an thi palh thei a ni. Sual sim leh hman lova thi an nih chuan, vâna rorêlnaah an chanchin ngaihtuah a ni ang a, "Thih

thlenga rinawm peih lo, sual hneh lova thi, chhandamna ngainêptu chhandam tlâk loh" tiin Nunna Bu ata an hming thai bo a ni ang. Tichuan khawvel tâwpah Lal Isua lo kal ni chuan chhandam an ni thei dawn ta lo, an boral dawn tihna a nih chu. Chuvângin suala tlûk hlen hi a hlauhawm êm êm a. Kan chak lova kan lo tlu a nih pawhin, kan tlu lui reng tûr a ni lo va, a rang thei ang berin kan sualte simin, kan tho leh vat zawk tûr a ni.

Lang lo lama suala tlûkna : Tin, lang lo lamah suala tlûkna a awm thei bawk a, tumahin suala tlu tih an hre kher lovang, kohhranah te pawh rawngbawltu an ni reng tho, mahse khatih lai reng pawh khân sualah an lo tlu reng thei a ni. Thi reng sia nung hming pu tih ang kha an lo ni reng thei a ni. (Thup 3:1). Mi thil rûk sak leh eirûkna thil (corruption) lo ti thîn tepawh hi pawn lamah lang chhuak kher lo mahse suala tlu an ni vek mai. Tin, kohhran chhûnga politics khelch ching te, hruaitu thlanna tûra dawt thu hmanga tute emaw lo sawichhiat vak vak te, itsikna leh huatna thinsung neih tlat te pawh hi lang lo lama suala tlûkna an ni vek a ni. Hêng sualna zawng zawngte hi sim a nih loh chuan, boral pui leh theih sualna vek an ni.

Hnung Tawlh : Rinna kawngah hian hnungtawlh a awm leh theih a, hei pawh hi tlûkna chikhat chu a ni ve tho mai. Inkhâwm an thlahdah ãan phawt mai a, ãawngãai an thlahthlam a, Bible chhiar an thlahthlam a, tin, rawngbawlna lamah pawh an inhmang ãa peih tawh lo va, Chawlnhia Pathian Biak in lam pan aiin khawimaw laia ãhian te nêh lehkhaden (Playing Card) lo den vel te nuam an lo ti leh ãan ta zâwk a. Zawi zawiin an tawlh hla hret hret a, an inlamlêth thuai loh phei chuan hêng hnungtawlh ching hote pawh hi Thlarau Thianghlim ti lûngngaiin Pathian leh a kohhran an chhuahsan daih thei a ni. Pathian leh thu taka lawmna rêng rêng nei lovin an ro leh reng thei a ni.

Thufingte 14:14-ah chuan, "Thinlunga hnungtawlh mi chu ama duh danin a khat ang a; Mi tha chu amah leh amah a intilungawi ang" tiin a sawi a. Suala tlûkna leh hnungtawlhna hi pawn lama lang chhuak thei; zû ruihna emaw, uirena emaw, rukrûkna emaw, tualthahna emaw hi a ni kher lo va. Thinlung lamah chhungril lam nunnah rinna tlâkchhamna te, dawngdahna leh thachhiatna-ah te a tal luh theih a ni. Tin, mahni hnungtawlh tih inhre hauh lo chung pawhin kan lo hnung tawlh reng thei bawk a ni. Suala tlu lo leh, ãa anga kan inngaih reng lai te, rawngbawla kan hmanhlel hle renga kan inhriat lai te pawh hian, kan lo hnungtawlh reng thei a ni. Kohhran inkaihhraina leh Bible zirtirna thurin (doctrin) pawm reng chung si hian, chhungril lamah hnungtawlh theih a ni. Pastor L. Hmingliana khân, "Ringtute hi, nitina hma lam pana kan ãhang zêl lo a nih chuan, kan hnungtawlh mêk tihna a ni. Dinmun ngaia ding reng nia kan inhriat lai te hian kan lo hnungtawlh reng a lo ni," tia a sawi a ka la hre reng thîn. Chu chu thu dik tak a ni. Ringtu ngaiawh nia inhriate hi kan lo hnung tawlh reng tihna a nih chu.

Hetianga hnungtawlhna laka mi a hawikir duh lo va, a hnungtawlh zui zêl a nih chuan, zawite tein a chau hret hret a, a tâwpah chuan ãawngãai pawh ãawngãai thei tawh lovin, sual khur thûk takah tluin an pil bo hlen leh hlauh thei a ni. Israel mi tam tak te pawh kha he hnungtawlhna aãang hian an lo bo hlen tawh thîn a ni. "Mi an tlûkin an tho leh lo vang êm ni ? Mi a pên bovin a lo kîr leh lovang êm ni ? Engatinge he Jerusalem mite hi, Kumkhuaa hnungtawlh tûra an tawlh thlûk tâk le ? Bumna an vuan tlat, kîr leh an duh lo," tiin zawlnei ãahbelh Jeremia paw'n a lo ãah pui thîn a nih kha. (Jer 8:4). Hnungtawlh hlen te, tlûk hlen te hi a hlauhawm êm êm a ni. Hei hian Pathiana mi piangthar tawhte pawh an bo leh thei a ni tih a tichiang hle a ni. "Hnungtawlh hmang Israel lo kir rawh, tih hi Lalpa thu chhuak a ni," (Jer 3:12) "Aw, hnungtawlh hmang fate u, lo kir ula, in hnungtawlh thinnate chu ka ti dam ang e" tiin Lalpa'n min ko a ni. (Jer 3:22). Chuvângin "Rinnaah chuan in awm emaw, nangmahni ngei in chhin thin ula; nangmahni ngei in fiah thin rawh u. A nih loh leh, nangmahniah Isua Krista chu a awm tih nangmahni ngeiin in hre fiah lo vem ni ?" tiin Tirhkoh Paula khân kohhran hote a lo fuih thîn rêng a nih kha. (2Kor 13:5).

BUNG 16

Tuman Pa Kut Ata An Chhuhsak Thei Lovang :

ZAWHNA (20) : John Calvin-a te, Upa PC Biaksiama te, Lalthanliana te leh, mi dang dang, "Chhandamna a bo thei tawh lo" tih zirtirtute hian, "Pathian khawngaihna huang chhûnga tâl lût tûrin mihring hian ama duh thu ngawt chuan theihna a nei lo va, chuta ãanga tâlchhuak leh tûr pawhin chakna a nei hek lo. Chuvângin chhandamna huang chhungah mihring hian duha lût a, duh loh huna chhuahsan leh mai theih ni se, Pathian aia chak emaw, Pathian tluk emaw an ni tihna a ni ang a; Isuan, Anni mi petu, ka Pa chu, mi zawng zawng aia ropui ber a ni a; tuman Pa kut ata an chhuhsak thei lovang" (Joh 10:30) a tih hi thu awmze nei lo a ni ang, vawikhat chhandamna huangchhûnga kan lo luh tawh chuan, keimahni duh thuin kan tâl chhuak thei tawh lo. Chuvângin kan pian thar tawh chuan sual sim lovin thi mah ila chhandam kan ni dawn tho tho," tiin an sawi thîn a, kan lo âwih ve hle mai a, chu chu a dik em ?

CHHANNA (20) : Dik lo ve. Han hriat thuak chuan dik âwm takin a lang a, mahse ngun taka ngaituah chuan, Bible zirtirna nêh a inkalch tlat a ni tih i hre thei ang. Chutianga sawitute chuan Pathian thu kalhmang leh, Bible-in Pathian mizia leh a nungchang a puanchhuah te hi an hre thiam lo hle tihna a ni. Pathian

chu "Hmangaihna" a ni a. (Joh 4:8). Mihringte leh vântirhkohte a siam hian, 'Robot' khâwl mahnia engmah ti thei lo, thu petu (opperator) thupêk (command) ang anga che a; thil ti ðhin ang lekin mihring te leh vantirhkohte hi a siam lo va, chhia leh ðha hriatna fim leh, duh thlan theihna zalênna neiin a siam a ni. An duhthlanna kalh zâwngin tumah a ti lui ngai hek lo. Hmangaihnaah chuan tih luihna (by force) a awm lo va, an duh emaw, duh lo emaw, tharum thawha tih luihna hmanga inawp beh leh inkhuahkhirh hi a awm ngai hek lo. Chuvângin hmangaih Pathian chuan, an duh emaw duh lo emaw tharum thawha mihringte chhandam luih tlat hi a tum ngai lova, thil sual ti duh tlat ten thil sual an tih theih lohna tûra khuahkhirha chelh beh tlat a tum ngai baw lo va, an duh lo chung a thu âwih tir tumin a tilui ngai baw hek lo.

Vântirhkohte pawh duh thlan theihna neiin a siam a, an duh chuan Pathian thu âwih an thlang thei a, an duh chuan Pathian thu âwih loh an thlang thei baw a, tumah a ti lui lo. Chuvâng tak chuan vantirhkohte chungnung ber Lucifera meuh pawh kha a tirah chuan Pathian kianga awm ðhin, ðha famkim sual nei lo a ni a. Mahse, ama duh thu ngeiin Pathian thu âwih loh a thlang a, ama duh thu ngeiin Pathian hmangaihna huâng chhûng aţangin a tâl chhuak a, vânah helna a chawh chhuak ta rêng a nih kha. Pathianin tihluihna hmangin a dodâl hauh lo. Chutiang bawkin, a hnung zuitu vantirhkohte dangte pawh a tirah ðha famkim an ni a, Pathian âng chhûnga awm sa vek an ni a, mahse an duh thu ngeiin Pathian thu âwih aini Lucifera thu âwih an thlang a, Pathian hnên ata an tâl chhuak daih mai a nih kha. Chutiang zêlin, Evi leh Adama te pawh kha ðha famkima siam an ni a, Pathian âng chhûnga awm an ni a, Pa kuta awm an ni. Mahse, vana vantirhkohte ang bawkin chhia leh ðha hriatna (Conscience) leh, duhthlan theihna zalênna (freedom of choice) neia siam an ni a. An duh thu ngeiin Pathian thu an bawhchhia a, Pathian hnên aţangin an tâl chhuak ta a nih kha. Pathian aini an chak a, Pathian aini thil an ti thei tihna a ni chuang hlei nê. Chutiang bawkin piangthar tawh te pawh, anmahni duh thuin Pathian hnên ata an tâl chhuak thei a, an vâk bo leh thei a, an vâk bo leh ðhin rêng a ni. Pathian vah bo luih tir an ni rêng rêng lo va, anmahni duhna leh châknaa vâk bo an ni zâwk.

Fapa tlân bo tehkhin thua pawh mahni duh thua Pa khawngaihna huâng chhûng aţanga tâl chhuah theih a nih zia leh, mahni duh thu ngeia Pa khawngaihna huang chhûnga luh leh theih a nihzia chiang takin Lal Isuan zirtima min lo pe tawh a nih kha. Fapa tlân bo kha, ama duh thu ngeiin Pa khawngaihna huangchhûng aţangin a tlân chhuak a, Pain tlân chhuak thei lo tûrin a khuahkhirh lui hauh lo. Pa aia a chak zawk vâng emaw, thil a tih theih zâwk vâng emawa tâl chhuak thei a ni tihna pawh a ni lo va, sual leh ðha thlang thei tûra duhthlan theihna zalênna a neih kha a hmang a, chu chu Pain a dip dâl lova, tihluihna hmangin a khap bet lo tihna a ni zâwk. Tin, Pa khawngaihna huangchhûnga lo haw leh a duh pawhin tih luihna ni lovin ama duh thlanna ngei hmangin a lo lût leh mai a ni zâwk a, chu chu Pain a lo hnar chuang hek lo a nih kha. He tehkhin thu hian Pathian mize dik tak leh a rorêl dân phung chu dik takin a tâl lang a ni. (Luka 15:11-20).

He tehkhin thua Pa chanchin Isuan a sawi hi kan vâ Pa Pathian entirna leh tehkhinna a ni a. Fapa tlân bo hi a mi te, mihring suala tlu te leh, vâk bo te entirna leh tehkhinna a ni baw a. He tehkhin thua hian, Pa Pathian mize dik tak chu kan hmu a. Pathian chu hmangaihna Pathian a ni a, dikna Pathian a ni baw a, tihluihna leh tharum hmanga a mite awpbet ðhin Pathian a ni lo va, hmangaihnaah khat Pathian a nih avângin tihluihna leh tharum hmanga thu inâwihtirna-ah lawmna a nei baw hek lo va, miin a duhthlanna ngei hmanga amah an hmangaih leh a thu an âwihnaah chauh lawmna a nei a ni tih chiang takin kan hmu thei a ni. Chu bâkah miin a duh a nih phawt chuan ama duh thu leh ama chakna ngei hmangin Pathian thu âwih loh leh, a hnên aţanga tlân bo an thlang thei a, chu chu a chakna leh tharum hmanga tihluihna dâl a tum ngai lo tih pawh chiang takin kan hre thei a ni.

Pathian chu engkim ti thei leh engkim hretu a ni a. Tih luihna leh tharum hmang duh tak tak nise, a tira Luciferan vana sual rawng a bawl ðan dawn laite khan thil sual ti thei map lo tûrin a hmet khawng reng thei ang chu. Chutiang bawkin Evi leh Adama te pawh khan Pathianin ei a phal loh chhia leh ðha hriatna thei ei an tum lai khân tihluihna leh tharum hmang duh ni se, ei thei lo tûrin a chelh khawng reng thei ang, kha thei ei thei lo tûr khan an kha te pawh a ti chih tlat thei a ni. Mahse chu chu Pathianin a ti duh lo, a chhan chu a rorêl dikna leh a hmangaihna mize kalh tlat a nih avâng a ni. Tichuan Lucifera (Setana) leh a hnung zuitu vantirhkohte pawh khân an duhthlanna ngeiin sual an thlang a, Pathian hmangaihna huangchhung aţangin anmahni chakna hmangin an tâl chhuak a, chatuanin Pathian nê an inthen hlen dawn ta a ni.

Chutiang bawkin, Evi leh Adama te pawh anmahni duhthu leh anmahni chakna ngei hmangin sual an thlang a, Pathian khawngaihna huangchhûng aţangin an tâl chhuak a, A Fapa Isua Krista hmangin Kros-ah rawn tlan leh lo phei se chu Pathian nê chatuana inthen hlen tûr leh chatuana boral hlen hlauh tûr an lo ni ta a nih kha. Pathian chuan, "Chhia leh ðha hriatna thei hi in ei tûr a ni lo, in ei chuan in thi ngei tûr a ni" tia a hirih kha a duh tâwk a, chu chu an âwih lova an ei lui a nih chuan; a sawi lâwk ang ngei khân an sual man tihna chu an tuar mai tûr a ni. "Tuman Pa kut ata an chhuhsak thei lovang" (Joh 10:30) a tia lâwm, tih thu chang chawia engpawh ti sual leh mahse an bo thei tawh lo, tih hi ngaihdan âthlâk tak a ni. Kan sawi tawh ang khân Evi leh Adama te pawh Pa Pathian kuta awm an ni a, mahse Pa kut ata an bo tlat si a nih kha. Setanan Pa kha a hneh êm mai a, Pa kha a va nam kiang dawrh a, Pa kut ami kha a va chhuh tihna a ni lo va, thlêmna itawm tak hmangin an thinlung chu a va thlêm a, tichuan mihringte chuan anmahni duh thlanna ngei hmangin Pa kut ata an tâl chhuak ta mai a ni zâwk.

Pa kuta kan awm duh chhông chu tumahin kan duh lo chung Pa kut ata hi min chhuh thei lo tih hi thu dik tak chu a ni. Ama'rawhchu Pa kuta kan awm reng dân chu a thu kan âwih zêlnaah chauh hian a ni a, "A thupekte pawm si lovin, "Amah ka hria," titu chu mi dawthei a ni, thutak amahah a awm lo. Tupawh a thu pawm erawh chu amahah chuan Pathian a hmangaihna a famkim tak zet tawh a ni. Amahah kan awm tih he miah hian kan inhria a ni" tiin, Pathian thuin min hrilh a ni.(1 Joh 2:4,5). Isuan, Amahah awm reng tûrin min duh a, "Keimahah awm reng rawh u, kei pawh nangmahniah ka awm reng ang. . .Mi keimaha a awm reng loh chuan peng anga paih chhuahin a awm a, a vuai thin; tin, an fawm a, meiah an paih a, a kâng thin" a ti a. (Joh 15:4;6). Keimahah ka awmtir lui tlat dawn che u, a ti lo va, "Keimahah awm reng rawh u," tiin a ngenin min ngên zâwk a ni.

Hei hian kan duh thlanna ngeia Ama thu âwih tûra min duhzia a ti lang Chiang hle bawk a ni. Amaha kan awm reng theihna chu Thlarau Thianghlim min pêk lawm taka kan lo channa aţangin a ni a. Amaha kan awm reng leh amah chu keimahniah a awm reng tih he miah hian kan hria, a thlarau min pek tawh avang hian.(1 Joh 4:13). Amaherawhchu, Thlarau Thianghlim pawh hi kan hnar thei a, kan ti vui thei a, kan ti lungngai thei bawk a, min chhuah san leh daih thei bawk a ni tih pawh kan hriat tel a tûl hle a ni. (Eph 4:30, 1Sam 16:14).

Tichuan kan zawhna chhanna turah bawk khân lo lût leh ila, piang thar tawh pawh ni ila, Isua nêl lo inzawm tawhin Thlarau Thianghlim chang tawh pawh ni ila, kan duh thlannain sualah kan la tlu thei a, kan la bo leh thei a, kan bo hlen leh hlauh thei tho bawk a ni tih hi a Chiang êm êm a ni. Amherawhchu, a bo theih tih kan sawi vângin bo tûr tihna a ni kher lo va, A thupêkte zâwm a, keimahnia Thlarau Thianghlim lo awm hi kan hnar lo va; kan ti lungngai lo a nih chuan leh, nitin Krista nêna kan inzawm reng a, Bible zirtirna ang zêla kan kal a nih pawt chuan, engtikawng mahin kan bo thei dawn lo tih erawh chu a Chiang hle bawk a ni.

Pathian thuin, "Sual man chu thihna a ni si a" tiin a sawi a, (Rom 6:23). Chutichunga miin sual an ti lui zêl a, an sim lo a nih bawk si chuan, sual man chatuana thihna chu an chan tûr a ni mai. "Tupawh mi duh lova, ka thusawite vawng lo chuan thiam loh chantirtu pakhat a nei a ni, ka thusawi kha, kha mi thu ngei khan, ni kin niah chuan amah chu thiam loh a la chantir ang" tiin Isuan a sawi a ni. (Joh 12:48). A thu an âwih loh chuan nikin niah thiam loh a la chantir dawn a nih chu.

Thil sual tireng chung pawhin chhandam kan ni dawn tho, chhandamna hi a bo thei tawh lo tih lampang hi Pathian thuah hian a awm lo rêng rêng tih hi kan hre tûr a ni. Chuvângin mihringte hian, keimahni duh thu leh keimahni chakna ngei hmangin sual kan thlang thei a, Pathian khawngaihna huang chhông aţangin kan tlan bo thei a ni tih hi a Chiang hle a. Chuvângin, John Calvin a te, PC Biaksiana te hi kan mi ngaihsan tak te ni mah se, John Calvin a sawi a ni emaw, PC Biaksiana sawi a ni emaw, mi dang dangin an sawi a ni emaw, Bible-a Isua zirtirna kalh a nih si chuan pawm loh tawp mai tûr a ni. Anni ho ai chuan Isua thu sawi, Bible-a Pathian miten Thlarau Thianghlim thâwkkhumna aţanga an lo ziah hi kei chuan nasa fein ka ring zâwk a ni. Tlûk theih loh emaw, bo leh theih tawh loh emaw hi ni tak tak se zawng, "In tlu dah ang e, in bo leh dah ange fimkhur rawh u" tih ang chi tawngkam te hi Bible-ah hian hman a tûl lovang. Tlûk leh theih, tlûk hlen leh theih, bo leh theih, bo hlen leh theih a nih avâng chauhvîn, tlu lo tûr leh bo lo tûra infuihna leh, inzilhna tawngkam te hi hman a ngai a ni zâwk.

ZAWHNA (21) : Liana chu Khuma fapa a ni a, eng ang pawhin lo sualin, Khûma hnên aţang khân vâk bo daih pawh nimahsela, Khûma fa a nihna kha a bo thei chuang lo rêng rêng, Khuma fa a ni tho tho. Chutianga bawkin, mi chu vawi khat a lo pianthar tawh chuan Pathian Fa a lo ni tawh a, chu Pathian fa a nihna chu a thiltih sual leh thinnâ mai mai khan a thai chhe thei tawh lo, eng anga sualna lian pawh lo ti leh thinn mahse, Pathian fa a nihna a bo thei lo. Sual sim leh hman lovin lo thi ta pawh ni se, Pathian fa a nihna kha a bo thei tawh chuang lo, Pathian fa a ni tho tho. "Krista hmangaihna ata chu tuin nge min then ang? Hrehawmnain emaw, lungngaihna emaw, tihduhdahnain emaw, tamin emaw, saruaknain emaw, hlauhawmnain emaw, khandaihna emaw min then ang em ni?... Thihna te, nunna te, vantirhko te, lalna te, thil awm sa te, thil lo la awm tûr te, thiltihtheihna te, sanna te, thûkna te, thil siam dang rêng rêngte pawhin, kan Lalpa Krista Isua a awm Pathian hmangaihna ata chu mi then thei lovang tih dik takin ka hre si a" tih a ni. (Rom 8:35,38,39). Chuvângin kan pian thar tawh chuan eng ang pawhin thil sual lo ti leh pawh ni ila, Pathian fa kan nihna hi a bo thei tawh lo va, Pathian min hmangaihna pawh hi a bo thei tawh lo," an ti a, chu chu a dik em?

CHHANNA (21) : Hetia pawnlâng taka han ngaih thuak chuan dik angin a lang a, mahse belhchian leh chhêt chianin he ngaihdan hi a dik lo hul hual a ni. Mihringte fa atana kan in hrin dân leh, Pathinin fa atana min hrin dân hi chhên leh zân ang hlauhvin a danglam a ni tih kan hre tûr a ni. Mihring kan inhrin dân leh, pafa kan nih dân chu, nupa inpâwlina mipa chi leh hmeichhe chi inpawlh thisen aţangin fa kan inhring a ni a. Pathianin fa atana min hrin dân erawhchu chutianga inpâwlina aţang chuan a ni ve lo va, "A thil siamte hmahruaitu ang kan lo nih theih nan, ama duhzawngin thutak lakah chuan min hring a ni" tiin, Pathian thuin min hrilh. (Jak 1:18) "Chi chhe thei lakah ni lovin, Pathian thu nung reng leh awm rengah chuan chi chhe thei lo laka piangthar in ni zâwk si a" tiin Pathian thu chuan chi chhe thei lo laka piang kan nih zia a sawi a. (1 Pet 1:23). Chu chu Pathian thu tak leh, Thlarauva piantharna kan tih hi a ni. Thlarauva piantharna awmzia

chu, Lal Isua Krista mahni mimal Lal leh Chhandamtu tak atana pawm tlatna leh, Amah nêna inzawm tlatna hi a ni a. Chu chu "Rinna" (By Faith)-in a ni. Pathianin khawvel a hmangaih em em a, chutichuan a Fapa mal neih chhun a pe a, amah chu tupawh a ring apiang an boral loh va, chatuana nunna an neih zawk nan tih a ni a. (Joh 3:16).

Pathian fapa Isua Krista kan tan kros-ah a thi a, thihna hneha thlân ata a thawhleha chuan thiam min chantir a ni, ka tih that leh dân zawm that vang ni lovin, ama khawngaihna avang zâwkin min chhandam a ni, tih thilung chûngril taka rinna leh, thlarauva zu hriatna ațanga Isua Krista Lal leh Chhandamtu atana zu pawmna hi Pathian faa vuah kan nih theih dân chu a ni. Chu chu miin a rin tak zeta, a piangthar tak zet a nih chuan, piangthar a ni tih a lo lan chhuah dân hmasa ber chu - sual simna leh a thupêkte zawmnaah a ni.

Tichuan, Pathian faa vuah kan nihna hi "Rinna kut" atanga lo dawn a ngai a, a ring lo chu Pathian faa vuah an ni thei chuang hauh lo tih kan hre tur a ni. Mihringah erawh chuan, Pa chi ațanga lo piang a nih tawh phawt chuan, a ring emaw ring lo emaw a pa fa kha a ni tho tho va. Pathian lamah erawh chuan ring lo miau tute tan Pathian fa nih ve theih dân kawng a awm lo a ni. Pathian fa kan nih theihna chu '**Rinnain**' a nih tlat avângin, rinna kan hloh emaw, rinna kan bânsan emaw chuan, Pathian fa nihna hi hloh leh theih a ni tlat a, Diabola fa, kan ni leh thei zawk tih hi kan hrethiam tûr a ni. "Nimahsela, nakin hunah chuan mi thenkhatte chu, mi dawtheite vervêkna avângin hruaibona thlaraute leh ramhuaite zirtirna thu ngaihsakin rinna chu an la bânsan ang tih Thlarau chuan chiang takin a sawi a" tia Paulan a lo sawi ang hian. (1 Tim 4:1;2). Chuvângin rinna hi bânsan leh theih a ni tih hi a chiang hle a, keini lo sawi ve vang ni lovin, keini aia hre chiang zâwktu Thlarau Thianghlim sawi ngei a nih tlat avângin tuma hnial theih a ni lo. Miin rinna a bânsan a, thih thlenga a lo hawikir leh lo a nih phawt chuan, engtikawngmahin Pathian fa a ni thei lo. Khawvel fa, Diabola fa a ni leh mai dawn tihna a ni a, chhandam a ni thei lova, ro luahtu pawh a ni thei dawn lo a ni.

Mi thenkhatin, "Krista hmangaihna ata chu tuin nge min then ang ? Hrehawmnain emaw, lungngaihna emaw, tihduhdahnain emaw, țamin emaw, saruaknain emaw, hlauhawmnain emaw, khandaihin emaw min then ang em ni ? Thihna te, nunna te, vantirhkoh te, lalna te, thil awm sa te, thil lo la awm tûr te, thiltihtheihna te, sanna te, thûkna te, thil siam dang rêng rêngte pawhin, kan Lalpa Krista Isuaa awm Pathian hmangaihna ata chu mi then thei lovang tih dik takin ka hre si a" tih a ni a. (Rom 8:35-39). Chuvângin eng ang pawhin sualah lo tlu leh mah ila, chhandam kan nihna chu a bo thei dawn chuang lo, Pathian hmangaihna ata chu engmahin min then thei tawh lo," tiin Rom 8:35-39 thu hi dik lo takin țanchhanah an hmang thîn a, a pawî em em a ni. Paula'n, he thu a sawi hian a tum tak chu, "Eng anga sual lian pawh lo ti leh mah ila, sual chu sim leh hman lovin thi mah ila, chu kan thil sual tih chuan, Pathian hmangaihna ata min then thei tawh lo" tih lam hi a sawi tum a ni rêng rêng lo. A sawi chhuah tum tak zâwk chu, "Pathian hmangaihna thûkzia hriaa lo tem (experience) tawhte chuan, Pathian kianga awm reng mai hi nuam an tiin an duh ber a nih tawh a, chuvângin an Kristianna nun kawng zawh mêk lai chu hrehawmin retheih thlâk hle mahse, Pathian hmangaihna ata vah bo an duh tawh lo va, engtianga harsatna leh hrehawmna pawhin nuai vêl mahse, Isua Krista hi an phatsan phal tawh lo va, thih thlengin a thu zawm chu an thlang zâwk thîn a ni" tih hi a sawi chhuah tum chu a ni zâwk.

Kan chhiar tâk ang khân, Hrehawmnain emaw, lungngaihna emaw, tihduhdahnain emaw, țamin emaw, saruaknain emaw, hlauhawmnain emaw, khandaihin emaw, Thihna te, nunna te, vantirhkoh te, lalna te, thil awm sa te, thil lo la awm tûr te, thiltihtheihna te, sanna te, thûkna te, thil siam dang rêng rêngte pawhin, Pathian nêna kan inzawmna min tih chhiat sak kan phal lo va, min tichhe thei lo a ni. Amaherawhchu sual hi chuan englai pawhin Pathian nêna min then hrang thei reng a ni. Hre reng chung a Pathian Dân bawhchhiatna suala tûk luih zêlna leh, thih thleng pawha sim duh si loh sualna chuan Pathian nêna ațangin chatuanin min pawt then leh thei tlat si a ni. Chuvângin helai Bible chang hian "Pian thar hnuah sim leh hman lovin sualah lo tlu leh mah se, Pathian nêna an inthen thei tawh chuang lo, Pathianin a hmangaih reng tho va, chhandam an ni dawn tho tho" tih hi a sawi tum a ni lo hrim hrim. Sualna hi chuan englai pawhin Pathian nêna min then hrang thei reng a ni tih hi kan hre tur a ni.

Lucifer-a (Setana) pawh kha, a tirah țha famkima siam a ni a, Pathian kianga awm reng a ni a. Mahse, ama duh thu ngeiin sual a thlang a, sualah a tlu a, a hawikir duh ta si lo va, chuvâng chuan Pathian nêna an inthen hlen dawn ta a, chatuanin Pathian hmangaihna ata thenin a awm hlen dawn ta a ni. Chuvângin tûnah ngei pawh hian, mi chu eng anga piangthar țha pawh lo nise, Pathian Dân leh thupêkte pawisa lova, a bawhchhiat zui zel a, thih thleng pawha a sim duh si loh chuan Pathian nêna chatuanin an inthen leh dawn tih a chiang khawp mai. A chhan chu, Pathianin a hmangaih loh vâng ni lovin, Pathian rorêlna dân dikna a vângin, sual leh țha hi awm dân thei a ni lo va, thim leh êng hi awm dân thei a ni bawh hek lo va, chu dân (Principle) avâng chuan, sual sim lo te leh, Pathian chu chêng dân thei an ni lo va, an inthen a tûl tlat a ni zâwk. Tûna vana vantirhkoh te ngei pawh khian sual hi lo thlangin sualah lo tlu ta se, an sim a, Pathianin a ngaidam leh a nih ngawt loh chuan, van ațanga Paihchhuah tûr an ni tho tho. Pathian lalram chhûngah sual awm phal a ni lo. Beliarah leh Kristan inremna an nei lova, thim leh êngin inpawlna a nei lo ang bawkin, sual leh țha hi awm dân thei an ni lo hrim hrim. (2 Kr 6:14;15).

Chuvângin, 'Chhandam bo thei lo' tih zirtirtute hian, Pathian mizia leh, Pathian thu kalphung hi an hre fuh tâwk lo a ni tih a chiang hle a. Sual sim lo te vanrama an kal theih dân tûr hi Bible khawi laiahmah a chuang lo a ni. Sual chawpa chhandam tûr tumah an awm lo va, sual chawpa vanrama kal tûr tumah an awm hek lo. Sual lak aţanga chhandam tûr kan ni a, sual simte chauh vanramah an lût dawn a ni.

Pathian fa nihna chu **Rinnaa** chan a ni a, chu rinna lo lanna chu sual sima a thupêk zawma baptisma channa hi a ni a. (Tirh 2:38;41). Rinna rah chu sual simna leh, Pathian thupêkte zawmna a nih tlat avângin. Pathian thupêkte zâwm lova thil sual tih duhna rêng rêng chu rin lohna rah a ni zêl zâwk a ni. Chuvângin, piangthar tawh inti siten, sual eng pawh ti mah ila, ka bo thei tawh lo an han ti thei hi chu, anmahni ngei pawh hi an la piang thar tak tak lo a nih a rinawm. An lo piangthar ve a nih pawhin an piangsual hle tihna a ni ang. Piangthar tawh siten thil sual tih leh, dân bawhchhiat an pawisa lo a nih chuan, rinna an bânsan tihna a ni mai, thih thlenga an sim lo a nih pheii chuan, chhandam theih an ni lo hrim hrim.

Kan sawi tawh ang khân, eng anga piangthar  a pawh ni se, vana vantirhkohte pawh ni se, eng hunah pawh, t nah ngei pawh hian, mahni duh thu leh mahni chakna hmangin, Pathian hn n aţang hian a la tl n bo theih reng a, a bo hlen leh hlauh theih reng bawk. Chuvângin mihring hian ama chakna hmanga Pathian kut ata t l chhuah chu englai pawhin a thei  m  m a ni tih hi hnial rual lohvin a chiang a ni. A chhan chu Pathianin tihluihna (force) leh tharum a hman duh tlat loh vang a ni. Pathian hian tihluihna leh tharum hi hmang duh nise chu, tumah hi a khawngaihna huang chh ng ata an t l chhuak thei lo vang. Amaherawhchu Pathian chu dikna Pathian, hmangaihna Pathian a nih tlat avângin tihluihna hmanga thu min  wihtir a tum lova, chutianga chuan lawmna a nei hek lo va, chuvang chuan a ni, Lucifera leh a ho te, vantirhkoh hmun thuma  hen hmun khat zette pawh kha suala an tluk hlen t kna chhan kha. Chutianga bawkin Evil eh Adamate pawh kha; Pathianin tih luihna hmang duh nise chu, ei phal loh thei ei tuma an va ban dauh dauh lai khan an kut kha a ti zeng reng thei a, tin, ei thei lo t rin an ka a ti chip tlat thei bawk a ni. Lucifera (Setana) leh a hote pawh kha, Pathianin tihluihna hmang duh ni se chu; sual thlang thei lo t rin a chelh khawng reng thei bawk a ni. Mahse, Pathian ror l dikna leh, a hmangaihna d nah chuan chu chu a thianga lo va, a theih bawk loh a ni.

Mitin te hi chhia leh  a hriatna (Conscience) a pe a, duh thlan theihna zal nna (freedom of choice) a pe vek bawk a. Chu chu zal n takin an hman a phal sak a, an duhthlanna an hman dik chuan vanramah nuam takin an la ch ng ve ang a, an duhthlanna an hman sual erawh chuan a t wpah an la boral mai dawn a ni. Chu chu Pathian ror l dân a nih tlat avângin, tute pawh hi suala tlu thei, bo thei, bo hlen thei kan la ni reng a ni. Khawngaihna kawng hi khar a nih hunah erawh chuan, "Mi fel chu tih fel hlen an ni ang a, mi thianghlim chu tih thianghlim hlen an ni tawh ang a, mi fel lo chu tih fel lohvin an awm hlen hlauh tawh ang a, mi bawhlhlawh chu tih bawhlhlawhin an awm hlen tawh bawk ang a, sim theih a ni tawh lo vang a, suala tl kna a awm tawh lo hek lo vang.

Chu mi hun thlen hma chuan, tu pawh sualah a la tl k theih a, tlute tan thawh leh theih, sim theih a la ni a la ni reng bawk a ni. Tichuan thih thlenga rinawm taka rinna hi kan vawn tlat chuan chhandam kan ni dawn tih a chiang a ni. "Krista changtute kan lo ni ta si a, kan rin chhan tantirhna kha a tawp thlengin nghet taka kan vawn tlat pawt chuan," tia Paula`n a lo sawi ang hian. (Heb 3:14).

ZAWHNA (22) : Piangthar tawhte an bo leh thei a nih chuan eng tik lai hian nge an bo ? Suala an tl k veleh an bo nghal tihna em ni ? Engtikah nge an bo va ? eng chin hi nge bo chu ni ta ang le ?

CHHANNA (22) : Bo, kan tih hi chi hnih chi thumin a sawi theih  wm e. Pakhatna-ah chuan, Krista la hre lo leh, la ring lo te hi thlarau bo chu an ni sa hrim hrim a. A pahnihna tuna kan sawi tur hi chu Krista ring ringtu piang thar tawh te, kawng dika kal tawh si, Bible zirtirna ang ni lova mahni duh thu ngeia mihring phuahchawp zirtirna vuan tlattute hi kawng lo va kal, kawng dik aţanga p ng bo an ni. Amaherawhchu chhandam an nihna leh, Pathian fa an nihna erawh chu l k sak nghal an la ni rih lo. An la bo hlen rih lova, an thih hma chu an duh chuan kawng dikah an la rawn kir leh thei tho a ni. An thih hma chuan hawi kir lehna hun (Chance) an la nei reng a ni. A pathumna-ah chuan, kawng dik lo a ni tih pawh hre lova, bumna av nga lungawi taka bo an awm thei bawk a ni. Chutianga kawng lova kal te chu an thih thlenga an hawikir lo a nih chuan, an thih hnuah an thil tih ang z la an chungch ng r l t r a nih avângin, chhandam loh t r an ni dawn tho tihna a ni a. Bible an nei reng a, Bible anga an kal loh a v ngin an boral dawn a ni. "Tupawh mi duh lova, ka thusawite vawng lo chuan thiam loh chantirtu pakhat a nei a ni, ka thusawi kha, kha mi thu ngei khan, ni kin niah chuan amah chu thiam loh a la chantir ang" tia Isuan a sawi ang hian. (Joh 12:48). An bo takzet a ni tih a lan chian hun t r chu khawvel t wpah a ni dawn tihna a nih chu.

A hma lama kan sawi tawh ang kh n, suala an tl k ve leh an chhandamna a bo nghal tihna a ni lo. Suala an tl k veleh kh n piangthar dik takte chuan pawh tihna leh inchhirna lian tak an nei nghal  hin a, suala awm reng leh, sual tih chhunzawm z l te kha an hreh a, an lo hawikir leh thuai  hin. Tin, kawng dika kal reng chung siin kawng bo miah si lovin chaklohna av ngin sualah a tl k theih bawk a, kan tlu f   hin a nih hi. Mahse hetiang suala kan tl k lai pawh hian Pathian fa kan nihna a bo nghal ngawt lova, chhandam kan nihna pawh kha min paih sak nghal ngawt hek lo va, Pathian fa suala tlu kan ni ve mai tihna a ni. He kan

tlûkna leh, kan bona atang hian kan hawikir leh duh chhùng chuan ngaihdam theih kan la ni reng. Amaherawhchu, hawikir lova kan tlu hlen a nih chuan, chhandam kan ni thei dawn lo tihna a ni.

ZAWHNA (23) : Mi chu a lo pianthar veleh khân chatuan nunna pêk a ni tawh a, chu chu thil sual tih vânga bo leh mai thei a nih chuan chatuan nunna a va ni thei âwm lo ve ? "Tupawh Fa ring apiangin chatuan nunna an nei tawh," tih a ni a. (Joh 3:36) "Tin, Mosian thlalerah rûl a khai kan ang khân, Mihring Fapa hi khai kânin a awm bawk tûr a ni; tupawh a ring apiangin amah avânga chatuana nunna an neihna tûrin. Pathianin khawvel a hmangaih êm êm a, chutichuan a Fapa mal neih chhun a pe a, amah chu tupawh a ring apiang an boral loh va, chatuana nunna an neih zâwk nan" tiin a sawi a. (Joh 3:14-16). "An hnênah chatuana nunna ka pe a; kumkhuain an boral lo vang a, tuman ka kut ata mi chhuhsak hek lo vang. Anni mi petu, ka Pa chu, mi zawng zawng aia ropui ber a ni a; tuman Pa kut ata chu an chhuhsak thei lo vang," tiin Isuan chatuan nunna a pêk tawh chu a nghehzia tûr a sawi bawk a. (Joh 10:28).

Tin, Paula pawhin, "Thlarau ngei chuan keimahni thlarau nêen Pathian fate kan ni tih min hriattir thin; tin, fate kan nih chuan ro luahtute kan ni a; Pathian roluahthu, Krista luahpuitute kan ni; a hnêna chawimawiin kan awm ve theihna tûrin amah kan tuar pui tak zet chuan" tiin a lo sawi ve bawk a. (Rom 8:16,17). Isuan, "Tupawh ka tisa eia ka thisen in chuan chatuana nunna a nei tawh, tin, ni kin niah chuan ani chu ka kai tho vang." (Joh 6:54). "Tih tak meuhvin, tih tak meuhvin ka hrilh a che u, tupawh a ring chuan chatuana nunna an nei tawh a ni." (Joh 6:47). "Tih tak meuhvin, tih tak meuhvin ka hrilh a che u, tupawh ka thu hriaa mi tirtu ring chuan, chatuana nunna a nei tawh, thiam lohvin a awm lo va, thihna ata a chhuak a, nunnaah a lût ta zâwk a ni," tiin a sawi bawk a. (Joh 5:24). Chuti a nih chuan, thil sual kan tih leh thin avâng maiin kan chhandamna chu bo leh mai mai thei a ni dawn em ni ?

CHHANNA (23) : Zawhna tha tak leh pawimawh tak a ni a, a awmzia kan hriat chian pawh a ngai hle a ni. Chhandam bo thei tawh lo tih ringtute tanfung pawimawh ber ber te chu hêng Bible chang te hi an ni rêng a ni. Amaherawhchu hêng Bible chângte hian an sawi tum tak leh, a awmze dik tak kan hriat thiam a ngai hle a ni. He thu awmzia hrethiam lo tam takten, hêng Bible chang te hi an lo kal sual pui fo tawh thin rêng a ni. "Chatuan nunna pêk kan ni tawh, kan thi thei tawh lo, thihna luiâl kan kai tawh," tiin an hlim êm êm mai thin a. He lei taksa ngeia kum sâng lalram chen tum, thi thei tawh lo tûra inngai tam tak an lo awm tawh thin a. Amaherawhchu an lo thi leh thin si a, an lo thih leh si khân, a la dam te khân, "A lo piang thar tak tak lo a niang" an ti zêl a, an thu rin dân a lo dik lo a ni tih an hre thiam thei lo. Pathian thu hi "Thlarau lam thil a ni a, thlarau atang vèk lo chuan hriatthiam chi a ni lo. (1 Kor 2:11).

A hma lama kan sawi vek tawh ang khân, chatuana nunna min pêk dân hi, a ring lo leh, duh lo chung barh luih emaw, pêk luih emaw a ni lo va, tupawh a ring apiang an boral lohva chatuana nunna an neih zâwk nan" tih a ni a. (Joh 3:16). A ringtu apiangte hnêna pêk tûra thutiam, (Promised) a ni tih hi kan theihngihl ngai tûr a ni lo. Chhandamna hi a phu tawh lo leh tlâk lo te hnêna Pathian thilthlâwn pêk a ni a, amaherawhchu, thilthlâwn pêk mah ni se, rinna (By Faith) a lo dawn ngai a ni ve tlat si a ni. Chu rinna (Faith) chu bânsan leh theih a ni tlat tih kan sawi tawh kha. (1Tim 4:1). Rinlehna leh, rin lohna-ah hial a tlûkluh leh theih avângin, a tâwp thleng a, thih thlenga rinnaa ding nghette hnênah chauh chhandamna famkim chatuana nunna leh, thihtheihlohna (Immortality) chu pêk a ni dawn a, chu chu Isua Krista lo kal leh hunah chauh a ni dawn a ni. Tumahin tûnah hian chu chatuan nunna chu he kan taksa-ah hian a takin kan la kawl lo va, rinnain kan chang chauh a la ni. "Pathianin chatuana nunna min pe a, chu mi nunna chu a Fapaah a awm a ni" tiin Bible-in min hrilh a nih kha. (1 Joh 5:11).

Chu kan chatuan nunna chu Pathianah Krista Isuaah chuan thuhrûkin a la awm rih a, (Kol 3:3) Lal Isua Krista ropui taka a lo kal hunah a tak takin min la hlân dawn a ni. Paula chuan chu chu nghâkhlel takin a lo thlir thin a. "Intihsiakna tha chu ka bei zo tawh a, ka tlânsiakna kawng ka hlen tawh a, rinna chu ka vawng reng tawh a ni; tûnah chuan felna lallukhum chu ka tan dahin a awm tawh a, chu chu Lalpa ngaihtuatu fel tak chuan chu mi ni-ah chuan mi pe ang; ka hnênah chauh ni lovin, a inlârna ngai apiangte hnênah pawh" tiin Isua lo kal lehna nia pêk a nih hun tûr chu nitin a lo thlir thin a ni. (2 Tim 4:7,8). Tin, kan Lal Isua ngei pawhin, "Tupawh Fa hmu a, ring apiangin chatuana nunna nei sela; tin, keiin ni kin niah chuan ani chu ka kai tho vang," tiin a lo sawi tawh bawk a. (Joh 6:40) Heta 'nikin ni' tih hi Isua lo kal lehna ni sawina a ni. Chumi hun chu chatuan nunna a taka kan chan hun tûr chu a ni a, tûnah hi chuan rinna leh beiseina chauhvin kan la chang a, a takin kan la kawl lo a nih hi.

Tirkoh Paula'n, "Beiseinain a ni, chhandamin kan awm ni; nimahsela hmuh theih reng beiseina hi beiseina a ni lo ve. Miin a hmuh theih reng chu engati nge a la beisei thin ? Kan hmuh loh chu kan beisei erawh chuan kan nghak fan fan thin a ni," tiin a sawi a. (Rom 8:24,25). Tin, Korinth khuaa kohhrante hnênah, "Chutichuan, taksa kan awm chhùng hian Lalpa hnênah kan awm lo tih hriain, kumkhuain muang takin kan awm thin; hmu theia kal lovin, rinnain kan kal zawk si a," tiin, ngah fan fan a tûlzia a lo sawi tawh bawk. (2 Kor 5:6,7).

Tin, Tirhkoh Jakoba pawhin, "Chutichuan, unaute u, Lalpa lo kal hma loh zawng chhel takin awm rawh u. Ngai teh u, lo neitu chuan ruah tui tla hmasa leh hnunung chu a hmuh hma loh chuan chhel takin lei rah hlu tak chu a nghak thin. Nangni pawh chhel takin awm rawh u; in thinlung tinghet rawh u; Lalpa lo kalna chu a hnai tawh si a," tiin ringtute chhel taka an chhandamna nghâk tûrin a fuih a ni. (Jak 5:7;8). Chu chatuan nunna chu, "Hun lo la thleng tûra chatuan nunna" tiin Isuan a sawi a. (Mar 10:30). Chu chatuan nunna kan neih tawh chu Lal Isua Krista a ni tih leh kan nunna chu Kristaah thuhrûkin a awm a ni tih thlarau lam thin lunga chiang taka kan lo hriat hian kan lawm thin a, kan thlamuang a, hrehawmna tam tak kârah pawh chhûngril taka hlimna thurûk kan nei thin a ni. Tûnah he kan taksa-ah hian atakin la nei lo mah ila, he kan taksa leh rilru thlarau ngei hmang hian chatuan nunna chu kan nei tih kan hriat tlat si avâng hian kan hlimin kan thla a muang êm êm a ni.

Naupang tein Krismas- nia hâk tûr kawr thar a awt êm êm mai a, a pa chuan a duh zawng kawr mawi tak chu a lei sak a, mahse Krismas- nia hâk tûrin Thingremah an dah that sak tlat a ni. Chu naupang chuan kawr mawi tak a nei tawh a, mahse a la ha nghal mai lo, a kawr mawi tak chu Krismas nia hâk tûrin a pa-in Thingremah a dah tha tlat a ni tih a hria a, tûnah a takin la ha rih lo mahse, a kawr chu a pain a kawl that sak tih a hriat avangin a hlim êm êm a ni. Chu a kawr neih tawh a la hâk mai rih loh chu hâk a châk êm êm avângin Krismas ni lo thlen hlan pawh chu a nghâkhlel êm êm a ni. Chutiang deuh chuan, chatuana nunna chu rinnain kan nei tawh a, mahse tûnah a takin he kan taksa-ah hian kan la kawl lo va, Pathianin Krista Isua-ah (vân thul mawngah) chuan min kawl sak a, chu chu Isua Krista a mite lam tura ropui taka a lo kal hunah a tak takin min la pe dawn a ni tih kan hriat avângin tûnah hian kan hlimin kan lawm a, kan thla a muang a chu ni lo tlen hun chu kan nghakhlel êm êm a ni. Amaherawhchu, chu chatuan nunna min pêk chu dawng thei leh dawng tlâk kan nih leh loh nitinin fiahna kawngah kan kal mêk a, he fiahna thlaler kawngah kan kal mêk lai hian fimkhûr lo leh chu kan chan tûr hlutzia chu engahmah ngai lo va, sual kawng kan zawh san leh vel a, thih thlenga sual sim lova kan awm a nih chuan, fiahnaah kan tling lo tihna a ni dawn a. chuvângin chhandamna (chtuan nunna) chu kan chang thei dawn ta lo tihna a ni.

"Paula, Pathian bawih, chatuana nunna beiseia Pathian thlante rinna kawngah leh Pathian ngaihsak lam thutak hriatna kawngah Isua Krista tirhkoh bawk chuan: (Chu chatuana nunna chu Pathian, dawt sawi thei lova chuan khawvel awm hmian a tiam a. (Tita 1:1,20). Chatuan nunna hi Pathianin a tiamin min tiam (promised) lâwk diam a, chu chu Krista zârah rinnain kan chang tawh a, kan nei tawh a ni. Amaherawhchu, kan sawi tak ang khan a tak taka kan chan hun tur chu, Isua Krista a lo kal leh hunah a ni ang.

BUNG 17

Chatuan Nunna Kan neih Dân :

"Hriattirna chu hei hi a ni, Pathianin chatuana nunna min pe a, chu mi nunna chu a Fapaah a awm a ni. Fapa neitu chuan nunna chu a nei; Pathian Fapa nei lotu chuan nunna chu a nei lo. Chatuana nunna in nei tih in inhriat theih nan nangni Pathian Fapa hming ringtute hnênah heng thu hi ka ziak a ni. (1 Joh 5:11-13). Chatuan nunna kan nei a ni tih kan inhriat theih dân chu, rinnaa thlarauva Krista nêen kan inzawmna, Krista kan neihna hi a ni. Chu chatuan nunna chu Lal Isua Lal leh Chhandamtu atana pawmtu leh, neitute chuan tûnah hian kan chang tawh a, kan chang mêk bawk a, thih thlenga Isua Kristaah kan awm reng a nih chuan, Isua Krista lo kal hunah chautuan nunna chu a tak takin kan la chang dawn a ni. Tûna kan nun leh taksa hi chu chatuan daih lo taksa leh nunna a ni a. Malaria hrik pawh hneh lo, cancer pawh hneh lo, HIV/AIDS natna leh, Hepatitis natna pawh hneh lo, tâwp chin nei nunna leh taksa thi thei a la ni reng. Kan nunn thaw pawh hi boruak thianghlim (oxyzen) tlâkchham vânga thi mai thei nunna derdêp tak a la ni tlat mai. He tisa leh thisen hian Pathian ram a luah thei lo, tiin Paula chuan min hirih a. (1Kor 15:50). Chu chatuana nunna min pêk chu Lal Isua Krista hi a ni a, chu Isua Krista neitute chuan chatuan nunna chu an nei tihna a ni. Amaherawhchu, kan sawi fo tawh ang khân, Lal Isua neitu lo ni tawh thin te pawh hian, Isua aiin khawvel an lo thlang leh thin a, Krista nei lovin an lo thi leh thin a ni.

ZAWHNA (24) : Piangthar tawh si, OD a thi te leh inâwk hlum te, zu ngawl vei leh a, zu avânga thi leh te hi chhandam an ni tho ang em? Upa PC Biaksiana chuan a lehkhabu (Chhandamna Bo leh thei nge bo thei lo?) tih bu phek 6,7, ah chuan, khatianga zu ngawl veia thi emaw, inawkhuma thi emaw, OD -a thi emaw te kha an dam laia chhandamna an chan kha a nghet lo chi (temporary chhandamna) a lo nih chuan a bo leh sam ngawt ang, a ti a. Amaherawhchu, an dam laia chhandamna nghet chi chatuan nunna Pathian thilthlâwn pêk an lo chang hlauh a nih chuan, Pathianin a thil pêk a chhuh leh ngai lo. An thih dân khan kawng ro a su lo, mi ngaiha mawi khai takin an thi emaw, zahthlâk deuhvin an thi emaw, ngaihsanawm takin an thi emaw an thih dân dinhmun chu eng pawh ni se, a pawimawh ber chatuan nunna Pathian thilpêk kha a nghet êm a, an thih dân khan a khawih danglam pha lo," tiin a sawi a. Chu chu a dik em? Chhandamna hi a nghet lo chi (Temporary) leh a nghet chi (Permanent) a lo awm hrang rêng em ni?

CHHANNA (24): Chhandamna-ah hian a nghet chi (permanent) leh a nghet lo chi (temporary) a awm lo rêng rêng a ni tih hi kan hriat a tha. Chhandamna hi chi hnih chi thum a awm lo va, chi khat chauh a ni a, chhandamtu pawh pakhat chauh a ni. Lalpa pakhat, rinna pakhat Baptisma pawh pakhat, (One Lord, one faith, one baptism) a ni. (Eph 4:5). Rinna avânga chhandamna hi chi khat chauh a awm tih hi Bible min zirtir dân a ni.

Tin, "Thih dân hian kawng ro a su lo," tih hi a vaia pawm theih a ni lo vang. Mi sual piangthar lo te mawi hnai taka thi te pawh an awm mai thei rêng a, mawihnai taka an tih avâng ngawt chuan chhandam an nih phah hauh lo vang tih chu phera pho angin a Chiang a. Amaherawhchu, a lehlamah chuan, thih dân hian kawngro a su viau thei bawk a ni tih kan hriat a tûl hle bawk a ni. Mi thenkhat tan pheih chuan thih dân hian kawngro a su hle dawn zawk nghe nghe a ni. Thih dân kan tihah chuan, sual ti chung a thi, sual sim lo leh, sual hneh lova thi a nih chuan, a thih dân khan kawng ro a su hle dawn a, chu chu a chatuan awm dân tûr hriltu ber a nih dawn avângin. Sual ti reng chung a thi, sual hneh lova thi kha chu chhandam theih a ni dawn lo tihna a ni. A lehlamah chuan, piangthar tawh, sual hneh chung a thi a nih chuan, thih thleng a Pathian tana rinawm a nih avângin, chu ngei chu chhandam tûr chu a ni. Kan thih dawna kan nun dân leh kan thih thleng a ka awm dân, kan thih dân hian kawng ro a su êm êm zâwk a ni.

Tûn hmain piangthar tha tak pawh lo ni se, zu ruih a chin leh a, a ngawl a veia a thihpui a nih ngat pheih chuan chhandam a ni thei lo hrim hrim. Khatiang ti reng chung a chhandamna chan theih a ni lo. Eng anga nghet chi an tih pawh chu lo chang se, "Zu ruih hmang ten Pathian ram an chang lo vang," tih thu hi a la ding reng a, cancel-na a la awm lo. Piangthar tawh zu ngawl vei nawn, zu vânga thi kha, a hmaa a lo piantharna khân kawngro a su thei tawh lo zâwk a, a hun hnuhnung tâwp lama a awm dan leh a thih dân khan kawngro a su daih tawh zâwk a ni. "Amaherawhchu mi fel chuan a felna kawng hawisana, khawlohnate a tiha, misualte tih ang zela thil tenawmte a tihin a nung dawn êm ni? A thil fel tih engmah kha hriat reng a ni tawh lo vang a, a bawhchhiatna a bawhchhiatah khan leh a sualna a tihnaah khan, chumi ngeiah chuan a thi ang. (Ezek 18:24). Zu ruih hmang a lo ni leh a, sual chu hneh lova thi a nih avângin chhandam theih a ni dawn lo.

Chutiang zêlin, piangthar tha tak, mahse drugs ngawl lama kir leh, OD a thi kha, a thih dân khân kawngro a su leh lutuk a, sual sim lo leh, sual hneh lova thi, mahni inthat a ni lehngal a, tual that a nih avângin, engtikawngmahin chhandam theih a ni dawn lo rêng rêng a ni." Mahni inâwkhlum emaw, mahni inkâp hlum emaw nêng ang khat chiah an ni a, mahni inthat, tual that dik tak an ni a, an sim leh hman tawh bawk si lo va, chuvângin engtikawngmahin chhandam an ni thei lo vang. "Tualthattu tumah chatuana nunna pai reng reng an awm lo tih in hre si a" (1 Joh 3:15) Sual sim duh lo te tan van ramah hmun a awm lo. "Nangni pawh in sim loh chuan chutiang bawkin in boral vek ang" tiin Isuan a sawi a. (Luk 13:3) Sim loh chu boral vekna a ni.

Tin, i zawhna pakhat, "Pathianin a thil pêk tawh a la kir leh ngai lo" tih kha thu belhchian dawl lo a ni. Israel te lal hmasa ber Saula pawh kha Pathianin Thlarau Thianghlim a pe a, mahse, Saula khân Pathian thu wawi tam tak a hnial avângin, Pathianin Saula hnên a tângin Thlarau Thianghlim chu a lak sak leh a nih kha. "Tin, LALPA thlarau chuan Saula chu a chhuahsan a, LALPA tih ramhuaiin amah a tibuai a." (1 Samuela 15:14). Thlarau Thianghlim min pêk tawh pawh hi kan sual luih tlat chuan min chhuh sak leh thei a ni. Lal Davida pawh khân Thlarau Thianghlim lâk (chhuh) sak a hlau êm êm a, "I hnên ata hi mi paih bo suh la; I Thlarau Thianghlim hi mi lâk sak suh ang che" tiin a ngên a nih kha. (Sam 51:11). Eng anga piangthar tha pawh ni mah ila, Pathian thu kan dodal a, kan sual lui zêl a nih chuan, Thlarau Thianghlim tilungngaitu kan nih avângin Thlarau Thianghlim min pêk tawh pawh hi, min lâk sak leh thei a, min chhuhsak leh thei reng a ni tih kan hre tûr a ni.

ZAWHNA (25): Upa PC Biaksiana lehkhabu ziah vêk, Chhandamna, bo leh thei nge bo thei lo tih bu Vol II, pheh 17- ah ti hian a sawi a. "Krista tih zawh tawh avângin, Pathian Fapa mal neihchhunin Kraws thihna râphtlâk hmanga min tlanna kha chatuan a tan a tâwk a, kha thihna khan i thil tihsual tawh te, i tih sual lai mêk te leh, i la tihsual tûr zawng zawng te nêng, a bo a bang awm lovin a tlêng fai vek a, tum khatah a tlâk zo vek. Mi tam takin sual ngaihdamna hi tih tawh chin chauh ngaihdamna niin an ngai a, pian thar hnu leh tûn hnua an sualna chu la ngaihdam tel loh, a hrana ngaihtuah ngai emaw an ti a, tûl lovah an buai phah êm êm a ni," tiin a sawi a. Kan la sual leh zêl tûrte nêng lam a lo ngaidam vek tawh ni angin a sawi a, chu chu Bible zirtirna nêng a inmil em?

CHHANNA (25): Mil a hnekin a kalh tlat zawk a ni. Hun thim lai, (Dark Ages) an tih lai hunah khân Pope-in he ngaihdân hi a lo tih chhuah a ni a. Sual ngaihdamna ticket a siam a, chu chu 'Indulgence' an vuah nghe nghe a. Chu ticket chu miin an lei chuan, an sual tawh leh, an sual mêk leh, an la sual leh zêl tûrte nêng lam ngaihdam an ni ang, tiin an zirtir a ni. Europe ram hmun tinah puithiamten an zuar a, an hralh chur chur mai a ni. Rome-a Pope chuan sual ngaidam theituah a inchhal a, Certificate of Indulgence a siam a, chu chu suma lei turin an zuar a. Pope Leo X-na hunlai khan Puithiam John Tetzel-an Germany-ah a zuar a, Puithiam Samon-a'n Switzerland-ah a zuar bawk a. Rome a Pope zirtir dân chuan, lei hnuaiah kuan hremhmun

mei kâng reng a awm a, chu chu 'Purgatory' an vuah a, chutah chuan mitthi te thlarau chu an kâng zêl a ni an ti a. Chuta an chhungte thi tawh kâng reng te tan chuan, Pope hnênah sual ngaihdamna an dil saka, chu sual ngaihdamna ticket chu an lei sak chuan, Pope-in a ngaidam ang a, chu hremhmun mei kanna hmun (Purgatory) ațang chuan Paradis-ah a thawn chho zêl dawn a ni tiin an zirtir a. Tichuan, an chhûngte piangthar lova thi tawh te tan chu sual ngaihdamna ticket chu an lei sak ta chur chur mai a, chu pawisa tling khawm tam lutuk chuan, tûna Vatican khawpui leh, St. Cathedral ropui tak khu an din ta a ni.

Khatih lai khan Martin Luthera, Catholic Puithiam ve tho khan Pathian hnen ațanga harh tharna changin, Pope zirtirna chu Bible zirtirna nêna inkalh tlat a nih zia a hmu chhuak a, nasa takin a dodal ta a ni. Wittenberg khuaa inkhawmpui laiin, St.Augsburg Biakin kawngka biangah, Sual ngaihdamna chu Isua thisen ațang chauhva dawn theih a nih dan te, Pathian chauhvin sual a ngaidam thei tih te leh Pope zirtirna dik lo dang tam tak thesis (Bung) 95 lai ziakin a tar chhuak a, a protest ta riap mai a nih kha. Chuvangin Upa PC Biaksiana n hetiang zawnga a lo sawi ve mai hi thil pawu thui tak leh hlauhawm tak, Pathian thu dodalna lian tak a ni. Anni zirtir dân hi chuan, Krista thihna kha thil sual tih theihna Licence or Permission ang a ni tihna a ni a, zirtirna hlauhawm tak a ni.

Kraws-a Isua Krista thihna khan, Evi leh Adama bawhchhiatna sual vânga chatuana boral tûr kan nihna lak ata chhandam kan nih theih nan kawng min rawn hawn sak a. Tupawh a ring duh apiangte tan chu chhandamna chu rinna (By faith)-in a thlâwna dawn theih a ni. Miin Thlarau Thianghlina piantharna dik tak an lo chan hian, sual nih inhriatna thûk tak an lo nei a, sual thupha chawiin Pathian hnênah ngaihdam an dil a, tichuan Krista thihna leh thawhleha azârah sual ngaihdamna leh thiamchantirna thilthlâwn pêk chu rinnain an dawng thîn a ni. An pianthar ni ațang khân an pianpui sualna leh, an hman lai sualna zawng zawng te chu ngaihdam leh tlenfai an ni tawh a, thiamchantir an ni tawh tih kan hria a ni. (1Kor 6:11) Amaherawhchu, an pianthar hnua thil sual an tih leh kha chu ngaihdam lâwk sa a ni lo va, an la sual leh zêl tûr pawh lo ngaihdam lâwk a ni baw lo va, chung pianthar hnua thil tih sual leh thîn te chu, sima sual thupha chawia, nitin a thara ngaihdam ngai a ni. "Ka naute u, thil in tihsual loh nan heng thu hi in hnenah ka zia a nih hi. Tin, tupawhin thil a tihsual chuan Pa hnena mi sawipuitu, Isua Krista mi fel chu kan nei e; ani chu kan sualte thupha chawina a ni; keimahni sual chauh ni lovin, khawvel zawng zawng sual thupha chawina pawh a ni," tiin Johanan a sawi a ni. (1Joh2:1,2).

Sual rêng rêng hi sima ngaihdam a nih lo chuan boral pui theih vek an ni. Kan pianthar hnu hian vawilekhatah that famkimna sual thei tawh lo dinhmun kan la thleng nghal mai lo va, suala kan tlûk leh theih nan leh chhandamna chu kan hloh leh theih nan Setana chuan tha thlah hauh lovin nitin dar kar tinin min bei char char a, kan thih hma loh chu min bei zui reng thîn a ni. Chuvâng chuan chak loh chang te neiin sualah kan lo tlu leh fo thîn a ni. Amaherawhchu, chutia suala kan lo tlûk leh palh pawh a, ngaihdam kan nih leh theih nan, van rorêlna hmâ-ah Krista chu kan tân a lo ding reng a. Kan sual te thupha chawia tih takzeta inchhira kan sual te sima ngaihdam kan dil chuan, kan sualna ngaihdam a nih theih nan Isuan Pa hmâ-ah min lo ngen sak thîn a. Ka Pa, ka thisen, ka thisen, ka thisen, hemi tân hian ka thisen a chhuak tawh a, ka tlan tawh a, sualah a tlu leh palh a, mahse hei ka hnênah a lo kir leh a ni, ngaidam rawh aw, ngaidam ang che, ka tlan tawh a, suala a thih phal suh ang che," tiin min lo ngen sak lawm lawm zêl a, chumi azârah chuan nitinin sual hnehna a tharin kan chang zêl thîn a ni. Hei hi a ni {Paula`n "Nitin ka thi thîn" a lo tih chu "Ka unaute u, Krista Isua kan Lalpaa ka chhuanna che u chu chhâlin nitin ka thi thîn ka ti a ni." (1 Cor 15:31).

Chuvângin, kan pianthar hnua thil kan tih sual emaw, thil sual kan tih reng lai, tûna kan sual mêk sim loh kan nei a nih chuan, a rang thei ang bera kan sima Pathian hnêna ngaihdam kan dil zêl a ngai a ni. Ngaihdam loh sual pai rûk reng nei chungin vanram kal theih a ni dawn lo. Chumi awmzia chu, 'Chhandam kan ni thei dawn lo' tihna a ni. Sual sim lo piantharna chu a lem a ni si a. Tin, kan la tih sual zêl tûrte pawh ngaihdam lâwk sa kan ni lo va, kan lo la sual leh palh a nih pawhin sual thupha chawiin simna thîn lung tak zet nêng ngaihdam kan dil zêl tûr a ni zâwk a, kan sim tak zet tûr a ni bawk. Sual kan lo ti leh thîn a nih chuan, chu kan sual chu sima a thara ngaihdamna kan dawn leh zêl a tûl a ni tih kan hre tûr a ni. Chuvangin Upa PC Biaksiana leh Pope zirtirna te hi, Bible thu nêna inkalh tlat avângin rin tlâk an ni lo ve. Sual thupha chawia loh leh sim loh chu ngaihdam theih a ni lo. Kan thih hma chu nitin thil ti sual leh thei, ti sual leh bawk thîn kan nih avâng tak hian, nitin Isua ngaihdamna leh tih thianghlina kan mamawh rêng a ni. Chuvang chuan a ni Israelte hun lai pawh khân Biakbûk-ah nitin inthawina an lo hlan thnin ni. Piangthar vanrama kal tûrte hi, thil tisual thei lo leh, thil tisual miah lo an ni lêm lo. Thil ti sual leh thîn, mahse sima ngaihdamna dawng, a tâwpa sual hnehtu te an ni dawn a ni. Sual sim loh nei chungin tumah an sual chawpin vanram-ah an kal dawn lo.

A hmalama ka sawi tawh ang khân, Upa PC Biaksiana hi mizo zia mi te zinga ka mi ngaihsan ve pakhat a ni a. Amaherawhchu Pathian thu kalh zawnga a zia kher kher hi chu ka pawm thei chuang lo a ni. "Mihring rin ai chuan LALPA-a rinna nghah hi a tha zâwk a ni. (Sam 118:8;9) Miliante rin ai chuan LALPA-a rinna nghah hi a tha zâwk a ni. tih a ni si a. (Mika 7:5).

ZAWHNA (26) : Isuan chhandamna min thawhchhuah sak tawh hi chatuan atan engkimtithi Pathianin min vawn him sak tawh a, chu chu i thiltih soal emaw, i duh thu emaw, Setana vâng emaw, eng vâng mahin sût leh theih a ni tawh lo. "Pathianin a thilthlâwn pêkah leh a kohnaah chuan a rilru a lamlêt ngai si lo va" tiin Paula pawhin a lo sawi a. (Rom 11:29). chuvângin piang thar tawh te chu soal ti reng chungin lo thi pawh ni se, eng tikawngmahin an bo thei tawh lo chhandam an ni dawn hrim hrim," tiin min zirtir thin si a, Bible chang an tanchhan ve tho si a, chu chu a dik lo em ni ?

CHHANNA (26) : Nia, dik lo ve. A hmalamah khân kan sawi fiah tâwk tawh hlein ka hria a, mahse, Rom 11:29 thu-a "Pathianin a thilthlâwn pêkah leh a kohnaah chuan a rilru a lamlêt ngai si lo va," tih hi, a awmze dik tak kan hriat a pawimawh avângin ka'n sawi leh hrâm ang e. Pathianin chhandamna thu emaw ram leh hnam emaw, malsawmna pêk a tiam hian, thu delhkih niin engkim a tiam lâwk sa thlap zêl a ni. "Engtikah pawh hnam emaw ram emaw chungchang thu-ah, Ka pawt chhuak ang a, ka thiat ang a, ka ti chhia ang tiin lo sawi pawh ni ila, chu hnam chuan a chung thu ka sawi avânga thil tha lo a hawisan chuan a chung a thil tha lo tih ka tum chu ka lamlet ang. Tin, engtikah pawh hnam emaw ram emaw chungchang thu-ah, "ka siam ang a, ka din ang," tiin lo sawi pawh ni ila, ka tawngka chhuak ngaitla lova ka mithmuha thil tha lo a tih chuan a tâna thil tha tih ka tum chu ka lamlêt baw ang." tiin a lo sawi lâwk diam tawh baw a ni. (Jer 18:7-10).

Evi leh Adama-te pawh chatuana nung thei tûra a siam an ni a, an chênna atan Paradis, Eden huan a pe a, a thu an âwih phawt chuan chatuanin a kiangah an chêng reng thei ang. Mahse, a thu an âwih loh erawh chuan, Pathian kiangah an chêng thei lo vang tih thu delhkih hnuaiah an awm a ni. A thu an âwih chhûng chu Pathian kiangah hlim takin an chêng a. A thu an âwih loh veleh Pathianin a hnên ata a hnawt chhuak daih mai a nih kha. Paradis-a Eden huan leh nunna thing a chhuh sak a, an ei a phal lo va, chatuana thi tûrin a hnawt chhuak daih mai a ni. Pathian chu a thutiamah a ding nghet a, a lamlêt mai mai lo rêng a ni.

Israelte pawh hnam thianghlim ni turin a thlang a, thuthlungah a luh pui a. Hapta 70 (kum 490) chhûnga chanchin tha khawvel hnêna puang chhuak tûrin khawngaihna leh duhsakna a pe a. "Heti hian LALPA, chhun tiêng tûra ni petu, thla leh arsita tana dânte ruat sak a, zân tiêng tûra petu, tui fawnte ri hum hum tûra tui pui chawh thotu chuan a ti a ni: a hming chu Sipaiote LALPA a ni. Hêng dân ruat te hi ka hma ata a bo chauvin Israel thlahte chu ka hma ata hnam nih an bâng hlen ve ang, tih hi LALPA thu chhuak a ni. LALPA chuan heti hian a ti: chung lam vân khi teh theih a nih a, lei nghahchhante hi zawn chhuah theih a nih chauvin Israel thlahte chu an thiltih takte avângin ka paih bo ve ang, tih hi LALPA thu chhuak a ni," tiin a sawi a. (Jer 31:35-37).

Amaherawhchu, Jeremia bung 18:7-10 a a lo sawi tawh kha Pathian chuan tanchhanah a hmang tlat a ni. Israel te chuan an tâna khawngaihna hun ruat hapta 70 chhûng chuan chanchin tha chu an theh darh duh lo va, wawi tam a thu an âwih loh a vângin an tâna hun ruat hapta 70 a lo ral atang khân, chi thlan lal puithiam hnam thianghlim an nihna leh Pathian ram enkawltu an nihna chu a chhuh sak ta daih a, a rah chhuah tûr hnam hnênah a pe ta daih a nih kha. "Chumi avâng chuan, 'Pathian ram chu in hnên ata lak sak a ni ang a, a rah chhuah tur hnam hnênah pek a ni ang,' tih ka hrih a che u" tiin Israelte chu a hrih a nih kha. (Matt 21:33-43). Hetah hian Pathian chu a inlamlêt tihna a ni lo va, a thu tiamsa-ah a ding nghet tlat a, a lam lêt thei lo tihna a ni zâwk. Israel te hmanga chanchin tha khawvel puma puang darh a tum chu Israel ten hlawh chham pui mah se, thuthlung thar kohhran Israel dik tak te hmangin Pathianin a thil tum chu a hlen chhuak tho tho dawn a, a thil tum hi a lamlêt mai mai dawn lo tihna a ni zâwk.

Chutiang bawkin, misualte chhandam tûra min kohna chu soal sima ama thu âwih tûrin a ni a. Misual te lama simtir tûrin Lal Isua a lo kal a. (Luk 5:32) "In sim loh chuan in boral vek ang," tiin sim tûrin min ko a ni. (Luk 13:2-5) Pentecost niah pawh khân, an sualzia chhun ang maiin an inhre ta a, "Unaute u, engtinngie kan tih tâk ang" ? an tih khân, Petera chuan Thlarau Thianghlim hriattir nain, "Sim ula in soal ngaihdam nan, Isua Krista hmingin Baptisma chang theuh rawh u," tiin a chhang a nih kha. (Tirh 2:38). Chuvângin, piang thar tawh si, soal te sim duh lova, nunhluh lama kir leh a, zu leh drugs ngawl vei leh a, O.D-a thi leh te hi, soal sim lova thi an nih avângin, a chhandam lui rêng rêng dawn lo va, a thu lo sawi tawh leh tiam tawh angin soal sim lova thi te chu a chhandam thei dawn lo va, a ti boral vek zawk dawn a ni. Pathian chuan a thutiam hi a sût mai mai dawn lo a ni. Chu chu Paula thu sawi awmze dik tak chu a ni e.

BUNG 18

CHANCHIN THA THIL TUM, THAT FAMKIMNA

(Perfection, The Purpose of The Gospel)

Matthaia 5:48; "Chutichuan, in Pa vana mi a tha famkim angin in tha famkim tur a ni," Piangthar tawh te awmdân tûr leh nihphung tûr Pathian thuin a sawi hi chu a nihphung (standard) a sang vah mai a ni. Pathian min chhandamna hian sual ngaihdamna mai hi a tum a ni lo va, sual lak ata min chhanchhuah, sual min sim tir leh, sual tel lova vanrama min hruai hi a tum (goal) chu a ni. "Tunah erawh chuan sual lakah tih fihlima awma Pathian bawhte in lo nihin, thianghlimna hmu khawpin rah in nei asin, chu mi tawpna chatuana nunna nen," (Rom 6:22) tih ziak ang hian, sual laka mi tihfihlim hlauh hi chhandamna thil tum chu a ni.

Sual vanga mihringten an hloh tawh Pathian nungchang anna mihringa din thar leh hi chhandamna chanchin tha (Gospel) thil tum chu a ni a. Eng pawh tusual leh mah ila, chhandam ka ni tho vang tih lam hi a lang phâk lo. "Chutichuan, in Pa vana mi a tha famkim angin in tha famkim tûr a ni," tih hi Pathianin mihring te chung a duh dân leh a phût, a thil tum chu a ni vah mai. Pathian chu sual nei lo, tha famkim a nih tlat avangin, sual nêh chêng za thei a ni lo. "Lungpuia chu, a thiltih a fel famkim; A awmdân zawng zawng chu dân a ni: Pathian rinawm, khawlohna nei lo, Fel leh tha a ni." (Deu 32:4) tiin a sawi a. Chu Pathian tha famkim chu, sual nêna khawsa ho thei a ni lo. "Beliara leh Krista pawhin enge inngeihna an neih? A nih loh leh ring lo leh ringtu chuan enge chan dun an neih? Milem te leh Pathian Biak In pawhin enge inremna an neih? Keini zawng Pathian nung Biak In kan ni si; Pathianin," Anmahniah ka awm ang a, Anmahniah ka leng bawk ang; Tin, an Pathian ka ni ang a, Anni pawh ka mite an ni ang, "a tih ang khân. Chuvangin, "An zing ata lo chhuak ula, a hrangin awm rawh u, Thil bawlhhlawh reng reng pawh dek suh u, 'Lalpan a ti," chutichuan, "Ka lâwm ang che u a, In tan Pa ka ni ang a, Nangni pawh ka tan fanu fapa in ni ang, 'Lalpa engkimtithia chuan a ti," (2 Kor 6:15,18).

Thil sual leh bawlhhlawh ti ngai tawh lo tûra koh te kan ni. "Mi a pianthar tawh hnu chuan, zû in leh mah sela, drug ngawl vei leh mah sela, uire leh mah sela, chhandam a ni tho vang, a bo theih tawh loh" tih ang reng vel theology nêh chuan inpersan tak a ni. Hetiang zirtirma hi chu a standard a hniam lutuk a, hetiang thu lo hriat pawh hi a zahthlâk a, hetiang sawitu nih pheih hi a zahthlâk leh zual tak zet a. Chu chu sawi loh, hetiang zirtirtute hmêlhriat lo nih pawh hi a zahthlâk rum rumin ka hria a ni. Kan Pathian thu nêh hian a inkalh tlat avângin.

Mihring hmasa ber Evi leh Adama kha, siamtu Pathian anpuia tha famkima siam an ni a, Pathian kiangah hlim taka chêngin, hmaichhanah Pathian nêh an inbe thin a, a kianga an awm khân hlauhna an nei lo va, kha an nun tha famkim nêh khân hlim takin Pathian kiangah an khawsa thei a ni. Amaherawhchu suala an lo tûk tak hnuah khân an nun chu sualin a lo ti bawlhhlawh tawh a, kha an nun sual tenawm leh, bawlhhlawh thinlung bum hmang chhe laillet der nêh kha chuan, Pathian kianga chêng tlâk an ni ta lo va, chêng thei an ni ta bawk lo va, chatuana thi turin; Pathianin a hnên aţangin a hnawt chhuak ta a ni.

Amaherawhchu an sualna avângin hnawt chhuak mahse, Pathian chuan mihringte a hmangaihna chu a dai thei chuang si lo va, a kianga an awm leh theih dân a ngaihtuah a, an sual vânga tih boral a, anmahni ni lo mihring dang han din leh ngawt chu a ngâi ngam bawk si lo va. Suala tlu chhe tawh hnu, a duh taka a siam mihring te ngei chu chatuana a kianga an chên leh theihna tûrin sual lak aţanga chhanchhuah an nih leh theih nan Pathian Fapa Isua Krista chu mihringah lo changin Kraws-ah a rawn thi ta a ni. "Ruk hmang chu, ru tûr leh tihlum tûr leh tichhe tûr lo chuan a lo kal lo; kei zawng nun an neih nan, tam taka an neih nan lo kal ka ni," tiin Isuan nun nei tawh lo te hnênah nun tam min pêk let leh a tum ta a ni. (Joh 10: 10) Evi leh Adama te Eden bawhchhiatna suala an tûk hmaa, Pathian kianga chên pui tlâk nun, Pialrâl nun mawi min rawn sin tir leh tûrin Lal chungnung berin hmun tlawm ber a rawn thlang ta a ni.

"Heng hi hria ila : kan mihring hlui chu a hnenah khenbehin a awm ve ta, sual pu taksa chu tihborala a awm theih nan, tun achinah sual bawha kan awm lohna tûrin. Tupawh thi tawh chu sual lakah a chhuak tawh si a. Tin, Krista hnêna kan thih ve tawh chuan a hnênah kan nung ve bawk ang tih kan ring a ni; Krista chu mitthi zing ata kaihthawhin a awm a, a thi leh dawn tawh lo tih kan hre si a; thihna chuan ama chungah thu a nei tawh lo. A thihna chu sual lam kawngah chatuan atan wawi khat chauh a thi a ni, a nunna erawh chu Pathian lam kawngah a nung a ni. Chutiang bawkin nangni pawh sual lam kawngah thi tawhah inruat ula, Pathian lam kawngah erawh chuan Krista Isuaah nungah inruat rawh u. Chuvangin in taksa duhzawng in zawmna turin, intaksa thi theiah chuan sualnain ro rêl suh se. In taksa pêngte pawh fel lohna hriamhrei atan sualna hnênah pe phal hek suh u; amaherawhchu mitthi zing ata nung leh angin Pathian hnênah inpe ula, in taksa pêngte pawh chu felna hriamhrei atân Pathian hnênah pe phal zâwk rawh u. Sualnain in chungah thu a nei dawn tawh si lo, dân rorêla awm in ni lo va, khawngaihna rorêla awm in ni zâwk si a." (Rom 6:6-14) tiin Paula hian Chiang takin min hrilh a ni.

Sual pu taksa Pathian kianga chên pui tlâk tawh loh, he kan mihring hlui nun hi Kraws-ah a thiltih te chawpin min khenbeh sak a, mihring thar, thu tak felna leh thianghlimna Pathian anga siam khân min thuum leh ta a ni. "In hmân lai awm dân kawnga mihring hlui, bum châkna anga chhe deuh deuh kha hlip thla ula, in rilru thlarauvah chuan a tharin lo awm ula; mihring thar, thutak felna leh thianghlimnaa Pathian anga siam khan inthuum bawk ula," (Eph 4:22-24) " He khawvel dân ang hian awm suh ula; Pathian duhzawng, a tha leh lawm tlâk leh, that famkim chu in hriat fiah theih nân, in rilru a thara awmin lo danglam zâwk tawh rawh u" (Rom 12:2). Hei hi piangthar, Lal Isua neitute nun dân tûr leh awm dân tûr dik tak chu a ni zâwk. "Eng ang sual pawh ti leh mah ila a bo theih loh" tih nêchuan a inhlat lutuk a ni.

BUNG 19

THIANGHLIMNA LEH THAT FAMKIMNA CHUNG CHANG

Bible-pumpuia thu tak ropui ber leh pawimawh ber leh thinlung chawh phûr thei ber chu, he leia tûna kan dam chhûng ngeia misual te tlan chhuahna leh, mithianghlim ni tûra siam tharna thu hi a ni. Mi bo, bum hmang, mahni hmasialnaa khat, sual ngaina, felna hawtu, misual lailet der thatna rêng nei lote khâ, Krista tlanna thisen rinna azârah a puma siam thar an lo ni a, sual ngainatna chu sual huatna leh lungtennain a lo thlâk ta a, thinlung zawng zawnga Pathian hmangaihtu mahni hmasial lo, chhungril lam nuna thianghlim, rinawm leh fel, mahni inphat, pianpui sualna leh sual tih châk tlatna zawng zawngte nêchuan lam hnehin, nun thar an lo nei ta a, thil sual tih leh ai chuan thih pawh an thlang ngam tawh zâwk a ni. Chutiang mite chuan an nungchangah Krista anna nungchang thianghlim chu famkim takin an ên chhuah tir thin a ni. Anmahnia Krista Isua a chên rengna avangin Krista thawhpuitu piangthar dik tak an ni tih târlanna chiang tak a ni.

Chanchin tha thil tum hi kan sualna ngaihdamna ngawt hi a ni lo va, sual zawng zawng hnehna leh Adama-te suala an tlûk hmaa; sual kai lo, nun thianghlim an neih ang neih lêt lehna, kan rilru leh kan thlarau he leia kan dam chhûng ngeia a puma siamthar lehna hi a huam tel a ni. Kan taksa tawih theilova siam thar lehna erawh chu nakinah Isua lo kal leh hunah a ni ang. Sual ngaihdamna ngawt hi chu chanchin tha chanve chauh a la ni a, a la famkim lo a ni. Krista kan aia a thihna khân, a ringtute hun liam tawha an sualna kha a hlah khuhin a ngaidam a, tho leh Krista keimahnia a chênna khân kan nitin nun hman mêkah sual hnehna kim min chantir thung bawk a ni. Chhandamna ruahman thil tum ber chu Pathian anna nungchang bo tawh a famkima neih lêt lehna, mihring nun pumpui siam thar lehna hi a ni.

Hei hi thutak ropui ber leh pawimawh ber, mi nazawngin an hriatthiam rual loh, mahse Bible leh hrihlawkna thlarauvin chiang taka min zirtir thu tak chu a ni tlat lawi si a. Piantharna, thiam chantirna, tihthianghlimna, that famkimna leh, rinna avanga felna tih te hi thu inhlâwm khawm tlat; then hran hleih theih loh ringtu nun tawng (experience) vek tûrte an ni. A then chauh neia a then nei lovin emaw thlauhtlak bik neihin emaw a awm theih loh. He leia kan dam chhûng ngeia ringtu nuna thil thlang famkim tûr te an ni. He thuchah hi hriatthiam har tak nimahse, a chiang thei ang ber leh fiah thei ang bera thiltihtheihna nasa ber nêchuan mite hnena puanchhuah tûr thu tak chu a ni si a ni.

Mihringte tih that famkim hi Pathian thil tum leh a duh dân a ni a. Pathian khawngaihna thiltihtheihna azârah ringtu chu sual nei lo leh tha famkimin a awm thei tlat a ni. Hei hi Bible-zirtirna mak ropui berte zinga mi chu a ni. That famkim theih a nihzia leh tha famkim tûra a koh leh zirtir kan nihzia Bible atangin lo en ila.

"Tin, Abrama chu kum 99 mi a nihin, LALPA chu Abrama hnênah chuan a rawn inlâr a, a hnênah, "Kei, Pathian Engkimtithia ka ni; ka hmaah awm la, tha famkimin awm rawh, Tichuan nangmah nêna kan inkârah thu ka thlung ang a, nasa takin ka tipung ang che," a ti a.. (Gen 17:1). "Chutichuan, in Pa vâna mi a tha famkim angin in tha famkim tûr a ni. (Mat 5:48) In Pathian ni tura Aigupta ram ata hruai chhuak chhotu che u LALPA chu ka ni si a, kei ka thianghlim si a, chuvangin nangni pawh in thianghlim tûr a ni. (Lev 11:44, 45) "LALPA in Pathian hmaah in tha famkim tur a ni." (Deut 18:13).

Hêng Pathian thu Bible-chang hrang hrang kan chhiar atangte hian Pathian ringtu, thlarauva piangthar dik takte chu thianghlim tur leh tha famkim tûra thupêk kan ni tih a chiang hle a. Pathian atanga thupêk a a nih chuan a theihna kawng pawh a awm zêl tihna a ni. Tih theih loh pui ti tûrin hmangaihnaa khat Pathianin a thil siamte a phûr ngai lo. Keini misualte mah hian kan fate thil ti tûra kan phûr hian an theihloh pui ti tûrin kan phûr ngai lo. Entirnan, naute kum khat mi chauhte hi tui chawi tûr te, thing phur tûrte in kan phûr ngai lova, bazârah te kala chawhmeh te rawn phur hawng tûr te pawhin kan phûr ngai hek lo. An laka kan beisei leh ti tûra kan phûtte chu an tih theih tâwk têt têt, tumbailek tumbailek tih te, kal chhet chhet artui hlauh hlauh tih te a ni mai. Chutiang an tih chuan kan lawm êm êm thin a ni. Chutiang bawkin kan Pa vâna mi chuan lei nu leh pa te'n, an fate an hmangaih aia a lêt tam taka nasain min hmangaih avângin kan tih theih loh pui ti tûrin min beisei lo va, min phûr hek lo. Ti tûra min tuk leh beisei, a thupêkte rêng rêng hi tih theihna kawng a siam sa vek thin a ni.

Israelte tuihuisen kama an awm lai pawh khân an mangang êm êm a, hma lamah kal dawn se, tuihuisen râphtlâk pui maiin a dang tlat a, hnung lamah kir dawn se Faroa sipaite an lo kal baw k si. Khatih lai khân Pathianin Mosia hnênah, "Israela thlahte chu kal zêl tûrin hrilh ta che, tin, nang pawhin i tiang kha han la la, tin, tuihui chungah khân lek la, tui chu lo inthen rawh se: tichuan tuihui chhông lei chârah Israela thlahte chu an kal ang," a ti a nih kha. (Exo 14:15,16) Mihringte ngaihtuahna aţang chuan, "Engtinngge kan kal theih ang? tih mai âwm tak pawh a ni. Mahse Pathianin "Kal zêl rawh u" a tih avângin tih theihna a awm a ni. "A mithmuha a lâwm zawng ang apiang Isua Krista zârah keimahniah thawkin, a duh zâwng ti tûrin thil tha tinrêng tih kawngah ti famkim che u rawh se," (Heb 13:21) tiin min hrilh. "Kei anmahniah, nang keimahah, anni pumkhata an awm a, an famkim theihna tûrin," (John 17:23) tiin Isua pawhin a sawi a nih kha.

He that famkimna hi mihring tan chuan tih theih loh tawp thil a ni a, mahse, Isua Krista thisen zârah Pathian nêh tih theih a lo ni. "Tin, zirtirten chu chu an hriat chuan mak an ti nasa êm êm a, "Tunge chhandam ni thei ang le?" an ti a. (Mathaia 19:26). Tin, Isuan anni chu a en a, an hnênah, "Chu chu mihring tân tih rual a ni lo va; Pathian nêh erawh chuan engkim tih theih a ni," a ti a. (Matthaia 19:25) Lei aţanga vânrâm kal chu mihring te tân chuan tih rual a ni lo va, mahse, Pathian thu aţang chuan tih theihna a lo awm tlat a, vânrâm pawh kan kal thei dawn tlat si a ni.

Piangthar chhandam tûr te nun dân tûr chu sawisêl bo, tha famkim nun a ni veh mai. Mahse, mihring rilru suangtuahna aţang chuan engtinngge chutiang sawisêl bo chu kan nih theih ang? kan ti a ni thei e. Pathian thuin a sawi a nih chuan theihna a awm tih hi rin mai tûr a ni. "Ani chuan kan Lalpa Isua Krista ni-ah chuan sawisel bova in awm nan a tawp thlengin a tinghet baw ang che u." (I Kor 1:8) tia Pathian thuin min hrilh hi i âwih mai ang u. Paula hian Korinth khuua ringtute hnênah, "A tawp berah chuan unau te u, lawm takin awm rawh u. Tih that famkimin awm ula; thlamuang takin awm ula, rilru hmun khat pu ula, lungruâl takin awm rawh u," tiin lehkha a thawn a ni. (II Kor 13:11).

Piangthar dik tak te nun chu, Krista nungchang tha famkim anna lama nitina than len chhoh zêlna hi a ni. "Mi tin Kristaah chuan tha famkima kan dintir theihna turin, mi tin zilhin, mi tin finna tinrênga zirtirin a chanchin kan hrilh thin hi," (Kol 1:28) "Pathian duhzawng apianga puitling leh rin tlatna neia in din theihna tûrin a tawngtâina-ah te chuan nangmahni tan a bei fo thin a ni." "That ye may stand perfect and complete in all the will of God," tih a ni. (Kol 4:12) "Tin, engmah tlachham lova in famkim a, in puma in him theih nan chhelna chuan thawk famkim rawh se." (Jakoba 1:4) tiin a sawi baw k.

Ringtu, piangthar dik takte chu tha famkim leh sawiselbovin an awm thei tlat a ni, chu chu an nihna tûr rênga Pathian ruahman pawh a ni. "Thil tha ti atan Krista Isuaah chuan siama awmin ama kut chhuak kan ni si a; chu thil tha tih chu kan awmna turin Pathianin a buatsaih lâwk a ni." (Eph 2:10). Chu mi thleng thei tûr chuan, mihringin Pathian thiltihtheihna a rinchhan tlat reng a ngai a ni. Thu thluang nun ang ringawta neih theih erawh a ni lo va, chhelna te, dawhtheihna te leh, tuar fan fan peihna te, rinawmna leh taihmâkna tepawh a tel a tul hle a ni. "Chuvangin, duh takte u, chutiang thilte chu in beisei avangin bawlhhlawh kai lo leh sawisel bovin, thlamuang taka in awm a hmuh theih nan che u, taihmak chhuah rawh u," (2 Peter 3:14). Tichuan tih that famkima lo awmin, a thu âwih zawng zawngte tân chatuana chhandamna bulpui a lo ni ta," (Heb 5:9) "Chhuan bengtla lo leh tihmawhte zinga sual nei lo leh nun tlang, Pathian fa sawiselbote in nih theihna tûrin phunnawina leh inhnialnate awm lovin engkim ti rawh u," (Philip 2:15). "Mi tin Kristaah chuan tha famkima kan din tir theihna tûrin, mi tin zilhin, mi tin finna tinrênga zirtirin a chanchin kan hrilh thin hi," (Kol 1:28). Tin, remna Pathian ngei chuan in pumin ti thianghlim che u rawh se; tin, in thlarau, in rilru leh in taksa chu kan Lalpa Isua Krista lo kal hunah chuan sawisêbovin a puma humhimin awm rawh se," (I Thes 5:23) "Pathian mi chu hna tha tinrêng thawk tûra kim taka inthuanin a famkim theih nan." (2 Timo 3:17). Chhandam tûrte chu sawisel bo an ni dawn a nih chu.!!!

Hemi thianghlimna leh sual tel lo, that famkimna nun kan sawi hi mihring aţanga felna chhuak ngau ngau chuan a theih loh hul hual a. Amaherawhchu mihringa Pathian Thlarau Thianghlim a lo chênna aţangin he nun hi neih theih a ni tlat si a ni. Juda chuan, "Tichuan, in tlûk loh nana vêng thei che u leh, a ropuina hma taka nasa zeta hlimin bawlhhlawh kai lova dah theitu che u, kan Chhandamtu Pathian taka chauh hnênah chuan kan Lalpa Isua Krista avangin, hun rêng awm hmaah leh tûnah leh chatuan thlengin chawimawina te, ropuina te, rorêlna te, thuneihnate awm rawh se. Amen" tiin a lo sawi a. (Juda I: 24)

He felna leh that famkimna nun hi keimahni ngawta kan neih theih a ni lo va, keimahni ngawtin kan nei ngai dawn hek lo. Krista keimahnia a chenna aţang chauhvîn neih theih a ni. "Tin, Pathian lamah chutiang rinna chu Krista zara kan neih a ni; engpawh keimahni atanga chhuaka ruat turin keimahni ngawtin kan tlin kan ti lo va; kan tlin theihna chu Pathian hnen ata a ni zâwk." (2 Kor 3:4;5). Adama leh Evi te pawh khân suala an tlûk hmaa tha famkim nun an neih kha anmahni thatna a ni lo va, Pathian hnên aţang bawka an dawn a ni a, Pathian an rinchhan rengna aţang chauhvâ an neih theih a ni. Suala an tlûk vele; kha nun kha chhuh sak an ni a, anmahni ngawtin an nei leh thei ngai tawh lo a ni. Chutiang bawkin tûna vantirhkoh suala tlu ve lo te pawh khi, tha famkima an awm reng theihna chhan chu Pathian-ah an intuk luh tlatna avâng chauh baw k a ni, anmahni ngawtin that famkim theihna nun an nei bik lo.

Pathian duh dan leh a thu anga awm tûra Pathian kuta an intuk luh chhûng chu, Pathian nêan inzawm reng dawn avangin, an ða famkim reng mai dawn a ni. He ðat famkimna nun hi Pathian thu aþanga lo awm a ni. "Tupawh amaha awm reng chuan thil a ti sual lo," (1 Johana 3:6). "Tupawh Pathian hrin chuan thil a ti sual lo tih kan hria e; Pathian hrina khân amah chu a hum reng a, mi sual chuan tawh pawh a tawh thei lo rêng a ni. (1 Johana 5:18) "Kei anmahniah, nang keimahah, anni pumkhata an awm a, an famkim theihna turin," (John 17:23) "Anni chu thu takin ti thianghlim rawh, i thu chu thu tak a ni. (Joh 17:17). "Anmahni avangin ka in tithianghlim a ni, anni pawh thu taka an thianghlimna turin. (Joh 17:19). "Chutichuan Pathian ropuina leh fakna tura Isua Krista zara felna rah awm chuan lo khatin, Krista ni atan chuan a tak tak leh sawiselbo in nih theihna turin thil ða bikte chu ða in ti thei ang." (Philip 1:10).

I Chro 4:10, Tin, Jabeza chuan, "Aw, mal mi sawm ngei ngei la, ka ramri hi mi zauh la, i kut chuan mi awmpuiin lungngaihna ka chungah a thlen loh nan sual lak ata mi thiar fihlim ang che.

Thuf 2:21, Mi tluangte chu leilungah hian an cheng ang a, ða famkimte chu chutah chuan an awm reng ang; Matthaia 5:5, "Thuhnuairawlhte chu an eng a thawl e; lei hi an la rochung dawn si a.

Thufingte 3:32 Mi kawhmawh chu LALPA ngaihin tenawm a ni si a; Mi ða famkim erawh chu a thian an ni.

Thup 14:5- An kaah dâwt a chhuah rêng miin an hre ngai lo; sawiselbo an ni si a.

Thupuan 14:12, Mi thianghlim, Pathian thupek awihtute leh Isua zuitu rinawm te tan hetah hian chhel a tul zia a lang. (Mi thenkhat Pathian thupêkte zawma Isua hriattirna thu pawm tlattute an awm dawn a nih chu.) Hei hian ðat famkim hi a theih a ni tih a tilang Chiang hle a ni. "Mi bawlhhlawh chu tihbawlhhlawhin awm reng rawh se; mi fel chu tihfelin awm reng rawh se; mi thianghlim chu tihthianghlimin awm reng rawh se." (Thupuan 22:11).

Note : Khawngaihna kawngkhar khar hnuah, thianghlim hlen hlah tur leh, fel hlen hlah tur pawl an awm a nih chu. An chalah Pathian chhinchhiahna an dawng tawh a, sualah an tlu thei tawh dawn lo a ni. Pathian hian kan sual ngaihdam ringawt hi a tum a ni lo va, kan sualna leh fellohna zawng zawng tlenfai a, sual tel lo nun thar, a hnêna chêng tlâk nun min pêk lêt leh hi a tum ber leh, a lo kal chhan ber chu a ni. " Kan sualte thupha kan chawi chuan kan sualte ngaidam tur leh kan fel lohna zawng zawng tlenfai turin amah chu a rinawmin a fel a ni." (1 Johan 1:9). " Pathian Fapa lo lan chhan ber chu Diabola hnathawhte a tih boral theih nan a ni" (1 Johana 3:8). Chutichuan kohhranho chu bawlhhlawh kai lo leh zûr lo leh, chutiang thil rêng pu lovin thianghlim leh hmêlhem lova awm zâwkin, amah leh amah kohhranho ropui takah a inpe chawp thei ang." (Ephesi 5:27). Hei hi Krista thisen thiltihtheihna azârah kan chang thei a ni, ava ropui êm !!.Lalpa chu fakim awm rawh se, Amen.

Kan rilru leh ngaihtuahna pawh a thianghlim thei a ni.

Piangthar dik tak Isua Krista zawm rengtute chu an ngaihtuahna thinlung pawh a thianghlim tûr a ni a, a thianghlim thei bawh a ni. Kan chhûnga awm Thlarau Thianghlimin kan ngaihtuahna te pawh a hruai ðhin a, sual lam âwnna rêng rêng awm tawh lovin Krista rilru min put tir ðhin a ni. "Hnialnate leh thil sang tinreng Pathian hriatna dâl tûra sâng taka siamte chu ðhiatin ngaihtuahna tinrêng Krista thu awihna salah kan hruai a," tiin Chiang takin min hrilh. (2 Korinth 10:5) Paula vêkin, "Keini zawngin Krista rilru kan pu si a," a lo ti thei a nih kha. (1 Kor 2:16). "Tin, in chungah tui fîm ka theh ang a, in lo thianghlim ang a, in bawlhhlawhna zawng zawng leh in milimte lak ata ka tlenfai ang che u. Thinlung thar ka pe ang che u a, in chungah thlarau thar ka dah ang: in tisa ata thinlung, lung anga sak chu ka la bo ang a, thinlung, tisa anga nêm ka pe zâwk ang che u. Tin, in chungah ka thlarau ka dah ang a, ka dan siamah ka lêtîr ang che u a, ka thupêkte chu in vawng ang a, in zâwm ang," (Ezek 36:25-27) tia a sawi ang hian, piantharna chu thinlung thlâkthlengna, thinlung thar neihna hi a ni.

BUNG 20

Thlêmna tinrêngah Hnehna Kan chang Thei.

Ringtu piang thar dik tak te nunah chuan, chak loh châng te chu awm ve bawh ðhin mah se, kawng tirêngah Setana thlêmna laka hnehna changtute kan ni dawn a ni. "Lalpa chuan amah ngaihsaktute chu thlêmna ata chhanchhuah dân leh fel lote chu rorêlna ni atan chuan hrem chungah khêk dân a hria," (2 Petera 2:9). "Mihring tuar theih ang chauh lo chu thlêmna reng reng in chungah a thleng ngai lo. Pathian zawng a rinawm a ni, Ani chuan in tuar theih tâwk aliam chu thlêmna in tawh a phal lo vang; in tuar theihna tûrin thlêmna rualin tlân chhuahna kawng a siam nghal zâwk ang," (1 Korinth 10:13). Krista zârah sual zawng zawng kan hneh vek thei a ni. "Mi ti chaktuah chuan engkim ka ti thei a ni," tia Paula'n a sawi angin. (Philipi 4:9). Nitin Pathian anna-ah kan ðhanglian deuh deuh a ni. "Chutichuan, keini chu kan zain hmai khuh lovin darthlalang anga Lalpa chhun ênin, ropuina aþanga ropui zêlin, chu mi anpui ngeia awm tûrin tihdanglamin ka awm ðhin, Lalpa (Thlarau) ata chu kan hmuh ang zêlin," (1 Korinth 3:18).

FROM THE SPIRIT OF PROPHECY

Adama leh Evi te suala an tlûk hmaa sual telo nun kha ringtu zawng zawngte hian kan thleng thei vek a ni. Ringtu tinte rinna avanga Pathian thupêk zâwmtu apiangte chuan Evi leh Adama suala an tlûk hma sual telo nun kha kan nei thei vek a ni. Isua Krista hnêna mahni kan intukluh chiah hian a nun chu kan ãawmpui ta a, chumi awmzia chu A felna kawrfualin min thuam tihna a ni. ST July 23, 1902.

Krista rinna avânga Pathian thupêk zawng zawng zawmtute chauhvîn Evi leh Adama-te suala an tlûk hmaa sual kailo nun kha an nei ang. A thupêk zawng zawng an zawmna-in Krista an hmangaihna chu tarlan a ni. (6 BC 1118). Isua chuan A Pa thupêkte a zâwm a, Setana'n sawiselna remchang engmah a hmuh lohna tûrin Amahah chuan sual engmah a awm lo. Hei hi buaina huna ding zo tur te dînhmun tûr chu a ni. (GC 623). Sual hnehna pumhlum leh famkim chu kan chang thei a ni. Isua thihna chuan a tâwpa a kianga kan chên theih nan; thlêmna tinrêng leh sualna tinrêng laka him theihna leh hneh theihna kawng a siam a ni. (1T 144) Isua Krista kha a suangtuahna pawhin sualah a tlu lo, chutiang chu kan ni ve thei. (DA 123). Thlarau Thianghlim thiltihtheihna azârah sual zawng zawng hi hneh theih a ni. (FILB 118) Tlan tih awmzia chu, 'Sual lak ațanga tifihim, sual bansan' tihna a ni. (RH Sept 25, 1900). Pathian hman tûra Isua a inpêk anga an inpe ve duh a nih phawt chuan, Krista mihrinna nun famkim kha Amah zuitu zawng zawngten an nei thei a ni. (DA 664). "Sual i bânsan theih nan Krista chu a thi a ni. Christ died to make it possible for you to cease to sin. (RH Aug 28, 1894).

Krista chu sual lak ata min ti fihlim tûrin a inpeih reng a ni. Mahse tuma duhna a nawr lui lo. "Christ is ready to set us free from sin, but He does not force the will" (SC 39)

Pathianin a fate tâna a thil lo ruahman chu mihringte duhthusam sâng ber aia sâng a ni a. In Pa vana mi a ãha famkim angin in ãha famkim tûr a ni, tiin min hrilh. Hei hi thupêk thutiam ni bawk si a ni. Tlanna ruahman hian Setana thiltihtheihna laka dînhar lehna kim a huam a, tin, thinlung lungchhia leh inchhir ngawih ngawihthe chu sual lak ata Krista'n a la hrang ãhin. Setana hnathawh tiboral tûrin a lo kal a, chubâkah sual sim tawhte chu an sual zui zêl tawh lohna tûrin Thlarau Thianghlim pêk a tiam bawk. (DA 311, Mizo 291)

Thlemnaa min luh tir tuma Setanan a hman ãhin te hi kan thilsual tih a thiam inchantir nân kan hmang ngai tûr a ni lo. Krista zuitu nia inchhâalten nungchang hmêlhem an neiha chhuanlam an siamte vêk chu suala hruai lûtту te an ni si a. Kan thilsual tihah hian chhuanlam dik siamna tûr a awm rêng rêng lo. Pathian fate Amah ringa an sualte simte chuan, Krista anna nun leh rilru put hmang thianghlim an nei thei vek. Kristiante nungchang vâwrtâwp chu Krista anna a ni. Mihring Fapa nun a ãha famkim ang bawkin amah zuitute nun pawh a ãha famkim tûr a ni. Pathian Fapa mihrinna leh Pathianna ãangkawp chuan, sual hnehna famkim a chang thei a ni tih entir tûrin kan khawvelah hian mihring angina a lo kal a ni. (ST Feb, 1.1899)

Pathian nungchang ang nungchang min neih tir tûrin Krista chu a lo kal a, A nun dan khân, "Pathianna leh mihrinna inzawm hian sual a ti lo thei" tih a tarlang a ni. Christ came to make us partakers of the divine nature, and His life declares that humanity, combined with divinity, does not commit sin. (MH 180) Krista sakhuana chuan sual ngaihdamna mai bakah kan sual thaibona pawh a huam tel a. Thlarau Thianghlim khawngaihnaa khahna nê. (CPL 419, 420) Kan sual vânga an chhun tlang Krista kan thlir reng chuan a duhsakna dawng reng chung siin dân kan bawhchhe zui zêl thei tawh lo tih kan hmu ang. (1SM 312)

Kan nuna sual kaidum chhete pawh kan neih chuan Lalpa chu thlamuang takin kan hmu thei lovang. Krista nungchang sual kailo chu kan hmelah kan pu tûr a ni. We can never see our Lord in peace, unless our souls are spotless. We must bear the perfect image of Christ. (RH May 30, 1882) Pathian fâten an nunah Pathian ropuina an lan tir tûr a ni. Anmahni nun leh an nungchangah Pathian khawngaihna an tâna hna a thawh dân an târ lang tûr a ni. (OL 415 Mizo 349,)

Kristian nungchang ãha famkim hi tumahin neih phâk lohvah ngai suh se, Krista inhlanna avangin ringtu tân thil engkim nunna leh Pathian ngaihsakna lam thilte chu hmuh theihna tûrin buatsaih vek a ni tawh. Famkimna tehfung chu thleng tûrin Pathianin min ko va, kan hmaa entawn atân Krista nungchang chu dah a ni. A mihring mihrinnaah sual do reng nun famkim chu, a neih avângin chhandamtu chuan, Pathian nêna inthuralin mihring chuan tûna kan nunah hian nungchang ãha famkim chu kan nei thei a ni tih a lan tir a ni. He thu "Keini pawhin sual hnehna famkim chu kan nei thei a ni" tih hi Pathian thutiam chu a ni. (AA 478,)

BUNG 21

BIBLE-A MI ȚHA FAMKIMTE

I Lalte 15:14 Hmun sângte erawh chu a thehthang bo lo va: nimahsela Asa thinlung chu a dam chhông zawng LALPA lamah a Țha famkim a ni.

Gen 6:9 Heng hi Nova thlahte chu an ni. Nova chu mi fel tak a ni a, a dam rualpuite zîngah chuan sawisêlbo a ni : Nova chu Pathian nêan lêng dôn thîn a.

Ex 17; 2Chro14:2, Asa chuan LALPA a Pathian mithmuhah thil tha leh dik a ti Țhin a.

2 Lalte 20:3 "Aw LALPA, i hmaa thutak leh thinlung Țha famkim pua ka awm Țhinzia leh, i mit hmuha thil Țha ka tih Țhin zia kha khawngaih takin hre reng ang che," tiin a ȚawngȚai a. Tin, Hezekia chu a Țap ta zawih zawih a.

Job 2:3 Tin, LALPA chuan Setana hnênah chuan, "Ka chhiahhlawh Joba hi i ngaihtuah ngai êm? Amah anga mi famkim, mi ngil Pathian Țih mi, thil Țha lo laka insum thei mi hi leiah tumah an awm lo asin

Dan 6:3-4, Tin, he Daniela hi rilru Țha fal bik pu a nih avângin hotu dangte leh thuneitute aain a langsar bik hle a; lal pawhin ram pumpui chungah dah a rilrûk a. Tichuan hotute leh thuneitute chuan ram chung thuah chuan Daniela chungah remchâng an zawng ta a; mahse remchâng rêng reng an hmu thei lo va, dik lohna an hmu thei hek lo; a rinawm bawk em si avângin, amahah chuan tihsual emaw, dik lohna emaw hmuh tûr a awm si lo va.

Luk 1:5,6 Judai ram lal Heroda a dam laiin, Abija pawla mi a hming Zakaria puithiam pakhat a awm a; chu mi chuan Arona thlah zinga mi nupuiah a nei a, a hming chu Elizabeti a ni. An pahnihin Pathian mit hmuhin fel takin an awm a, sawiselbovin Lalpa thupêk leh a dân zawng zawng zawmin an awm Țhin.

Heb 12:23 Fa tir vana hming chuang kohhranho hnen te, Pathian, mi zawng zawng ngaihtuahtu hnen te, mi fel tih Țhat famkim ho thlarau hnên te,

Heb 2:10 A tân engkim awma a zâra engkim awm bawka tân chuan fa tam tak ropuinaa hruai luh zawngin, an chhandamna siamtu kha tuarna te avanga tihfamkim chu a âwm rêng si a. Tithianghlimtu leh tihthianghlimte chu an zain Mi Pakhata chhuak an ni.

2 Lalte 23:25 Mosia dân zawng zawng anga thinlung zawng zawng le thlarau zawng zawng leh chakna zawng zawnga LALPA pawm, amah ang rêng rêng, a hmaa lal tumah an awm lo va; a hnuah pawh amah ang chu tumah an awm leh tawh hek lo.

Exo 33:17 Tin, LALPAN Mosia hnênah, "Chu pawh chu i sawi ang chuan ka ti ang e: ka mit i tlung si a, i hmingah ka hre Chiang baw si chia,' a ti a.

Tin, rinna leh Pathian Fapa hriatna kawngah chuan thu khat vua a, puitling a, Krista famkimna lenzia tluka kan zaa kan lo awm hma loh zawng, rawngbawl hna thawk tûra mi thianghlimte tihfamkim nan Krista taksa siam Țha turin Țhenkhatte chu tîrhkoh atan te, Țhenkhatte chu zawlnei atan te, Țhenkhatte chu Chanchin Țha hriltu atan te, Țhenkhatte chu kohhran chawmtu leh zirtirtu atan te a pe a," (Ephesi 4:11-13)

That famkim hi piangthar te, chhandam fa te nun dân tûr, kan goal chu a ni veh mai. Chu that famkimna chu mihring ngau ngau tân chuan tih theih rual a ni lo va, Pathian nêr erawh chuan tih theih a ni tlat si a ni. (Matt 19:26). "Fa tihawihte angin, in hriat loh laia in hman lai chaknate anga awm lovin; a kotu che u a thianghlim angin nangni pawh in chetzia zawng zawngah lo thianghlim zâwk rawh u; "Nangni in thianghlim tûr a ni, kei ka thianghlim si a," (1 Pet 1:14-15)

Hei hi Bible-in min zirtirna a nih laia , kan pianthar tawh phawt chuan, eng sual pawh ti leh mah ila, chhandam kan ni dawn tho, a bo theih tawh loh" lo tih ve tlat mai hi, "I sawi zawngin I nihna a lang e" tih hla ang kha a ni maiin ka hria. Kan sawi tawh ang khân sual tlu thei, tlu fo bawh kan ni a, mah se, suala awm reng tûr erawh chu kan ni lo. Kan lo tlu palh a nih pawhin Isua Krsta chakna rinchhanin, kan tho leh tûr a ni a, sual leh thlêmna tinrêng laka hnehna changin, hnehtu Lallukhum min la khum tir dawn a ni. Lal lukhum ropui ber mai chu hnehtu lal lukhum chu, Vanah Isua ka hmuh hunin kei pawn ka khum ve ang. Amen. (Awm zel tur la zawh loh deuh).